Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

Органічна стратегія 2030

Національна стратегія щодо 30% органічної частки в сільському господарстві та харчовій промисловості до 2030 року

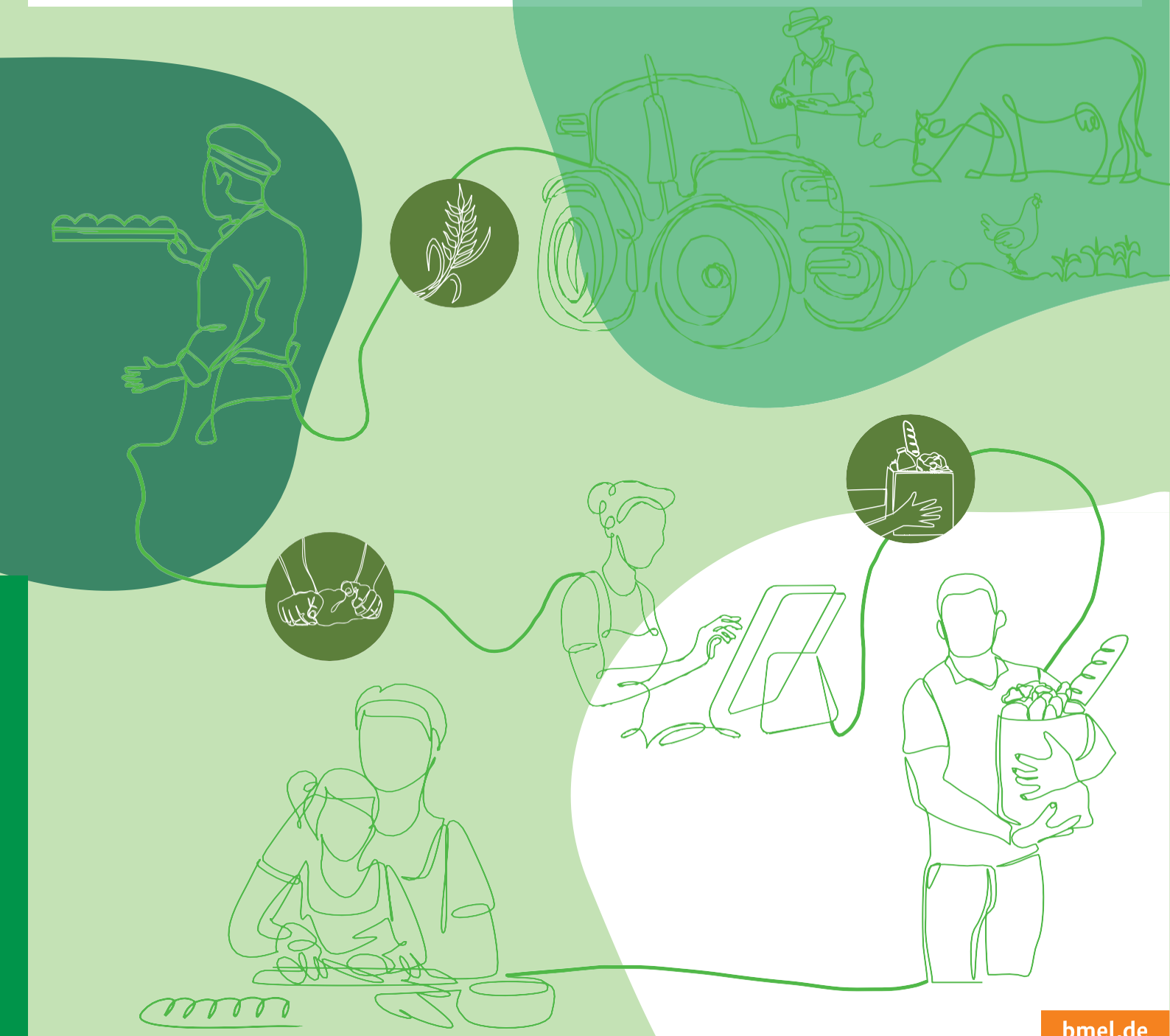

bmel.de

Зміст

1 Вступ 1

2 Короткий огляд: Розробка, визначення цілей і зміст Стратегії 3

2.1 Стратегія майбутнього органічного сільського господарства та її подальший розвиток 3

2.2 Як відбувався процес розробки стратегії? 4

2.3 Яким є основний зміст Органічної стратегії 2030? 5

2.4 Як мають бути реалізовані заходи? 7

2.5 Які подальші кроки заплановані? 7

3 Основи Органічної стратегії 2030 8

3.1 Глобальні виклики 8

3.2 Рівень обізнаності щодо переваг органічного сільського господарства для довкілля та суспільства 10

3.3 Рівень обізнаності з ситуацією щодо врожайності в органічному сільському господарстві та його внеску в продовольчу безпеку 12

4 Поточний стан органічного сільського господарства та харчової промисловості 12

4.1 Розвиток органічного сільського господарства 13

4.2 Матеріальне становище органічних підприємств 14

4.3 Розвиток ринку органічної продукції 15

4.4 Структура підтримки органічного сільського господарства 17

5 Сфери діяльності та заходи 19

5.1 Сфера діяльності 1: Ринки виробничих ресурсів 19

5.1.1 Захід 1: Підтримувати розвиток селекції рослин і тварин для органічного сільського господарства 20

5.1.2 Захід 2: Продовжувати розвивати ринки виробничих ресурсів для органічного сільського господарства та органічного ланцюга створення вартості 21

5.1.3 Захід 3: Розробляти цифрові інструменти для кращого управління даними та підприємствами 22

5.2 Сфера діяльності 2: Виробництво 23

5.2.1 Захід 4: Повною мірою використовувати потенціал врожайності органічного рослинництва 23

5.2.2 Захід 5: Посилювати роль бобових культур як основи органічних систем сільського господарства 24

5.2.3 Захід 6: Поширювати інформацію про потенціал органічного управління пасовищами 25

5.2.4 Захід 7: Розвивати органічне тваринництво та годівлю тварин 26

5.2.5 Захід 8: Продовжувати розвивати й покращувати благополуччя тварин в органічному сільському господарстві та забезпечувати його прозорість 27

5.2.6 Захід 9: Вдосконалювати концепції переходу для конкретних регіонів і локацій 28

5.2.7 Захід 10: Підтримувати біологічне та генетичне різноманіття аграрного ландшафту, а також сільськогосподарських культур і свійських тварин 29

5.3 Сфера діяльності 3: Переробка та торгівля 30

	5.3.1	Захід 11: Підтримувати розвиток ланцюгів створення вартості через управління та налагодження зв’язків	30
	5.3.2	Захід 12: Продовжувати розвивати чесне партнерство	31
	5.3.3	Захід 13: Зробити програми підтримки доступними для малих і середніх підприємств в органічному ланцюзі створення вартості	31
	5.3.4	Захід 14: Підтримувати розвиток і розширення регіональних і органічних переробних і маркетингових потужностей	32
5.4		Сфера діяльності 4: Харчування та суспільство	33
	5.4.1	Захід 15: Далі розширювати комунікацію про «органік»	34
	5.4.2	Захід 16: Збільшити частку органічних харчових продуктів у їдальнях федеральних установ та інших закладах громадського харчування	35
	5.4.3	Захід 17: Спростити використання органічних харчових продуктів у закладах громадського харчування поза домом	36
	5.4.4	Захід 18: Покращувати консультування закладів громадського харчування поза домом, зацікавлених у переході	37
	5.4.5	Захід 19: Зміцнювати освіту у сфері виробництва та переробки органічних харчових продуктів по всьому ланцюгу створення вартості	38
5.5		Сфера діяльності 5: Дослідження, трансфер знань, доступність даних, інфраструктура	39
	5.5.1	Захід 20: Узгоджувати стратегії та програми досліджень із органічним сільським господарством і органічною харчовою галуззю	40
	5.5.2	Захід 21: Посилити відомчі наукові дослідження й розробки BMEL та підготуватися до надання консультацій із питань політики в галузі органічного сільського господарства та харчової промисловості	41
	5.5.3	Захід 22: Забезпечувати структурне зміцнення регіонального дослідницького ландшафту, розширювати коло молодих науковців і знань про органічне сільське господарство та харчову промисловість, а також посилювати інновації	42
	5.5.4	Захід 23: Запустити трансформації за допомогою практичних досліджень у сфері органічного виробництва та більш сталого харчування	43
	5.5.5	Захід 24: Структурно закріпити та методично вдосконалити трансфер знань і комунікацію в галузі досліджень	44
	5.5.6	Захід 25: Підтримувати викладання органічного сільського господарства та органічної харчової промисловості в вищих навчальних закладах	45
	5.5.7	Захід 26: Покращити доступність даних про органічне сільське господарство та органічну харчову промисловість	46
5.6		Сфера діяльності 6: Узгоджена правова та фінансова база	48
	5.6.1	Захід 27: Продовжувати спрямовувати GRW та GAK на досягнення цілей сталого розвитку, захисту довкілля та клімату, а GAK — також на органічне сільське господарство та харчову промисловість.	48
	5.6.2	Захід 28: Тісніше узгоджувати САП із цілями сталого розвитку, захисту довкілля та клімату, а також органічного сільського господарства	49
	5.6.3	Захід 29: Продовжувати розвивати Регламент (ЄС) 2018/848 і створювати узгоджену національну правову базу для зміцнення сектору органічних харчових продуктів і органічного сільського господарства	50

5.6.4 Захід 30: Використовувати методи органічного сільського господарства як варіант дій для країн Глобального Півдня з метою реалізації права людини на достатнє харчування 51

6 Список літератури 53

Список ілюстрацій

Рис. 1: Щорічне збільшення площі органічного сільського господарства в Німеччині до 2022 року та сценарії розвитку для досягнення мети ЄС у 25% і мети Федерального уряду Німеччини в 30% до 2030 року 4

Рис. 2: Сфери діяльності 7

Рис. 3: Планетарні межі 8

Рис. 4: Видатки німецького сільського господарства, що лягають на плечі суспільства 10

Рис. 5: Частка органічних сільськогосподарських угідь від загальної площі сільськогосподарських угідь у 2022 році за землями 13

Рис. 6: Прибуток плюс витрати на оплату праці на одного працівника в органічних і аналогічних конвенційних господарствах, із розбивкою за типами господарств у 2021/22 господарському році 15

Рис. 7: Обсяг і частка реалізації органічних продовольчих товарів у Німеччині, окрім продажу навинос (млрд євро) 16

Рис. 8: Національні цілі країн-членів ЄС щодо органічних площ і рік досягнення цілей за різними категоріями площ 19

Рис. 9: Презентація основних напрямків досліджень для подальшого розвитку органічного сектору з метою трансформації аграрної та продовольчої системи 40

Список таблиць

Таблиця 1 Соціальні переваги органічного сільського господарства порівняно з конвенційним сільським господарством 11

Таблиця 2 Середня врожайність в органічному рільництві порівняно з конвенційним землекористуванням (2019 сільськогосподарський рік, німецька мережа дослідних господарств) 12

Список абревіатур

AHV	Харчування поза домом
БКГ	Бостонська консалтингова група
BeschA	Управління закупівель BMI
BGBl.	Вісник федерального законодавства
Bio-AHVV	Регламент щодо органічного харчування поза домом
BMEL	Федеральне міністерство продовольства та сільського господарства Німеччини
BMI	Федеральне міністерство внутрішніх справ і комплексного територіального розвитку Німеччини
BMUV	Федеральне міністерство довкілля, охорони природи, ядерної безпеки й захисту прав споживачів Німеччини
BMZ	Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини
BÖL	Федеральна схема органічного сільського господарства
CO_2	Діоксид вуглецю
COM	Європейська комісія
в т. ч.	В тому числі
ЄС	Європейське Співтовариство
EGFL	Європейський сільськогосподарський гарантійний фонд
ELER	Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій
EPS	Стратегія вирощування білкових культур
ER	Регіони харчування
ЄС	Європейський Союз
e.V.	Зареєстроване некомерційне товариство
ЄЕС	Європейське економічне співтовариство
F&E&I	Дослідження, розробки та інновації
ФАО	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
САП	Спільна аграрна політика ЄС
GRW	Спільне завдання щодо покращення регіональної економічної структури
га	Гектарів
IMAG	Міжвідомча робоча група
InVeKoS	Інтегрована система управління та контролю
МСП	малі та середні підприємства
Млн	Мільйонів
Млрд	Мільярдів
ÖMR	Екомодельні регіони
RIBE-AHV	Настанова щодо підтримки консультування закладів громадського харчування поза домом із питань збільшення використання органічних продуктів
ÜvP	Паризька угода

AHV	Харчування поза домом
WBAE	Науково-консультативна рада з питань аграрної політики, продовольства та охорони здоров’я споживачів при Федеральному уряді
WSKM	Менеджер ланцюга створення вартості
ZKL	Комісія з питань майбутнього сільського господарства
ZöL	Стратегія майбутнього органічного сільського господарства

1 Вступ

Зміна клімату має значний вплив на продуктивність сільського господарства (Okolie et al., 2023), а отже, загрожує продовольчій безпеці та засобам до існування мільйонів людей (IPPC, 2014). Підвищення температури й динаміка опадів зі значними коливаннями інтенсивності та частоти екстремальних явищ, таких як посухи та повені, ускладнюють виробництво сільськогосподарської продукції як в усьому світі, так і в Німеччині. Існує потреба в динамічних сільськогосподарських і продовольчих системах, здатних адаптуватися до умов на планеті та функціонувати екологічно, стало й економічно в умовах обмежених ресурсів.

Тому в коаліційній угоді правлячі партії поставили за мету привести весь аграрний сектор у всьому його розмаїтті у відповідність до цілей захисту довкілля та ресурсів[1]. Таким чином, вони дотримуються рекомендацій Комісії з питань майбутнього сільського господарства (ZKL 2021) та Науково-консультативної ради з питань аграрної політики, продовольства та охорони здоров'я споживачів при Федеральному міністерстві продовольства та сільського господарства Німеччини (WBAE 2020). Уряд Німеччини підтримує цю трансформацію масштабними заходами на міжвідомчому рівні. Одним із ключових елементів такої трансформації є органічне сільське господарство, здатне сприяти захисту біорізноманіття та клімату, зокрема, шляхом зменшення використання азоту, відмови від використання легкорозчинних мінеральних азотних добрив і більшого зв'язування вуглецю в ґрунті (Weckenbrock et al., 2019, Sanders & Heß, 2019, Hülsbergen et al., 2022 і Chiriaco et al., 2022). Регламент (ЄС) 2018/848[2] визначає та юридично регулює органічне сільське господарство як метод виробництва з особливим акцентом на раціональному використанні ресурсів і екологічності.

Проте врожайність в органічному сільському господарстві нижча, ніж у конвенційних системах, і ця різниця зростає зі збільшенням інтенсивності конвенційного агровиробництва (de Ponti et al., 2012). Однак, зважаючи на постійне зростання населення планети та усвідомлення того, що окремі планетарні межі вже перевищені (див. рис. 3, стор. 9), такий статус-кво є викликом для обох економічних систем однаковою мірою.

З метою послідовного та повного осмислення переваг і викликів органічних систем землеробства (Azarbad, 2022) і здійснення відповідних кроків німецький уряд ухвалив рішення збільшити площу органічних сільськогосподарських земель у Німеччині до 30 відсотків[3] до 2030 року, як це передбачено коаліційною угодою. Розширення органічного сільського господарства також відбувається на рівні окремих земель (напр., Баден-Вюртемберг (30-40% до 2030 року), Баварія та Саар (30% до 2030 року), Гессен (25% до 2025 року) та Бранденбург (20% до 2024 року))[4].

---

[1] Коаліційна угода на 2021–2025 роки: «Стале сільське господарство служить водночас інтересам господарств, благополуччю тварин і природи, а також становить основу здорового харчування» (стор. 43). «Ми скеруємо все розмаїття сільського господарства на цілі захисту довкілля та ресурсозбереження (органічне сільське господарство)». (стор. 46).

[2] Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/848 від 30 травня 2018 року про органічне виробництво і маркування органічних продуктів та про скасування Регламенту Ради (ЄС) № 834/2007. Офіційний вісник Європейського Союзу (ОВ) L 150/1, 14.06.2018.

[3] Коаліційна угода на 2021–2025 роки: «Ми скеруємо все розмаїття сільського господарства на цілі захисту довкілля та ресурсозбереження (органічне сільське господарство). Ми хочемо розвивати сільське господарство в гармонії з природою та довкіллям. Ми хочемо досягти 30% органічного сільського господарства до 2030 року. З цією метою ми хочемо збільшити державне фінансування Федеральної програми органічного сільського господарства та виділити кошти на сільськогосподарські дослідження в галузі органічного сільського господарства відповідно до мети розширення. Ми розширюємо стратегію майбутнього органічного сільського господарства, щоб охопити весь органічний ланцюг створення вартості». (стор. 46).

Від розширення органічного сільського господарства виграє не лише сама ця галузь, але й створюється додана вартість для всього аграрного сектору та інших сфер. Комісія з питань майбутнього сільського господарства зазначає, що органічне сільське господарство є високоінноваційним, і наводить приклади механічного контролю бур'янів та мобільних курників для курей-несучок, які вже давно використовують у конвенційному сільському господарстві[5]. І навпаки, органічне сільське господарство має й надалі використовувати наукові досягнення, щоб компенсувати такі недоліки, як нижча врожайність окремих культур (Azarbad, 2022). Тож необхідно визначити подальші потреби в дослідженнях та інноваціях для розвитку органічного сільського господарства та впроваджувати їх на основі результатів попередніх досліджень, зокрема, щодо адаптованих до місцевості систем сівозмін, управління поживними речовинами, родючості ґрунту та селекції.

Для того, щоб попит і пропозиція на органічні продукти зростали однаковими темпами, органічна харчова промисловість має розвиватися паралельно, а споживання органічних продуктів повинне збільшуватися. Проте, зважаючи на високі темпи інфляції в торгівлі продовольчими товарами, цей сектор останнім часом зазнає дедалі більшого тиску, тож дедалі помітнішою стає переорієнтація з традиційних роздрібних магазинів здорового харчування і прямого продажу на органічні продукти з дискаунтерів і супермаркетів. Проте органічне сільське господарство та органічна харчова промисловість є важливим напрямом розвитку для всієї аграрної та продовольчої галузі. Комісар ЄС із питань сільського господарства Януш Войцеховський бачить органічне сільське господарство як невід'ємну частину Європейського зеленого курсу для сільського господарства в цілому. Він вважає органічне сільське господарство «важливим союзником у переході до більш сталої продовольчої системи та кращого захисту нашого біорізноманіття»[6]. Європейська Комісія надає великого значення органічному землекористуванню, і план мати 25% сільськогосподарських земель ЄС (близько 40 млн га) під органічним виробництвом до 2030 року викладений як у Стратегії «Від лану до столу» (COM 2020a), так і в Стратегії біорізноманіття ЄС (COM 2020b). Керівними принципами в цьому питанні є глобальні виклики, сформульовані в Цілях сталого розвитку ООН. Для досягнення мети Європейського зеленого курсу Європейська комісія в березні 2021 року презентувала План дій з розвитку органічного виробництва. Таким чином, трансформація в напрямку підвищення сталості сільськогосподарських і продовольчих систем також була ініційована на рівні ЄС. На глобальному рівні трансформація сільськогосподарських і продовольчих систем просувається в рамках процесу Саміту ООН з продовольчих систем (UNFSS). Національні діалоги є важливим структурним елементом для вироблення та впровадження рішень і підходів, орієнтованих на конкретні країни, в тому числі з огляду на глобальні виклики. Інструменти та заходи для сталого забезпечення продовольчою продукцією сільського господарства є одним із центральних елементів національного діалогу в Німеччині.

Реалізація потенціалу органічного сільського господарства та харчової промисловості як внеску в екологічно чисте сільське господарство може бути успішною лише за умови, що всі зацікавлені сторони на федеральному рівні та на рівні земель і по всьому ланцюгу створення вартості, а також громадяни розумітимуть серйозність ситуації та свій потенціал до дій. Як пояснюють у Комісії ZKL: «Екологізація прибуткового сільського господарства в такому сприятливому місці як Німеччина має свою ціну. Не робити цього — собі дорожче. Значно дорожче: для сільського господарства, для економіки та для

[4] Німецька стратегія сталого розвитку закликає до збільшення частки органічного сільського господарства до 20% до 2030 року (Стратегія сталого розвитку Німеччини 2021). Цільовий показник у 30%, сформульований у коаліційній угоді нинішнього уряду Німеччини, також закріплений у німецькому стратегічному плані Спільної аграрної політики, а отже, є навіть вищим за цільовий показник у 25% органічних сільськогосподарських угідь в ЄС до 2030 року, сформульований у Стратегії Європейської Комісії «Від лану до столу» (Isermeyer et al., 2020).

[5] ZKL (2021): Майбутнє сільського господарства — справа всього суспільства. Рекомендації комісії з питань земельних відносин, Берлін, 160 с., (див.: https://www.bundesregierung.de/resource/blob/997532/1939908/7f01d1f39e6d5885c144e51051f6508f/2021-07-06-zukunftskommission-landwirtschaft-data.pdf?download=1 (с. 103) [дата звернення: 02.10.2023]).

[6] Див.: https://www.euractiv.de/section/landwirtschaft-und-ernahrung/news/kommission-startet-konsultation-zum-bio-landwirtschaft-plan/ [дата звернення: 02.10.2023].

соціальної згуртованості суспільства, в т. ч. в майбутньому». Це також вимагає прозорого інформування про справжню цінність і справжню вартість (органічних) харчових продуктів для суспільства і, зрештою, відповідного відображення на ринку. І нарешті, це також означає розгляд інструментів для інтерналізації зовнішніх витрат. Таким чином, громадяни матимуть підтримку в запровадженні сталого, ресурсоощадного харчування, орієнтованого на загальне благо.

Федеральне міністерство продовольства та сільського господарства (BMEL) здатне задати відповідний курс за допомогою цілеспрямованих заходів і розробило **Органічну стратегію 2030 — Національну стратегію щодо 30% органічної частки в сільському господарстві та харчовій промисловості до 2030 року**. У ній наголошується на чотирьох центральних відправних точках:

- Більше пошани до суспільних благ, які забезпечує органічне сільське господарство та харчова промисловість.
- Підтримка переробки й реалізації органічних харчових продуктів, а також збільшення їхньої частки у харчуванні поза домом.
- Посилення досліджень, трансферу знань, доступності даних і зміцнення інфраструктури для органічного харчового ланцюга.
- Пошук рішень для подолання бюрократичних перешкод.

На основі цих підходів було визначено шість сфер діяльності з 30 заходами. Мета — органічне сільське господарство та харчова промисловість, які завдяки своєму інноваційному потенціалу суттєво сприяють сталому розвитку всього продовольчого та аграрного сектору.

2 Короткий огляд: Розробка, визначення цілей і зміст стратегії

2.1 Стратегія майбутнього органічного сільського господарства та його подальший розвиток

З метою сприяння розвитку органічного сільського господарства на національному рівні BMEL представило громадськості розроблену ще в 2017 році Стратегію майбутнього органічного сільського господарства (ZöL) і поклало її в основу цієї роботи (BMEL, 2017). Мета ZöL полягала в тому, щоб до 2030 року 20% сільськогосподарських земель оброблялися органічними методами. У центрі цієї стратегії майбутнього були п’ять сфер діяльності, конкретизовані за допомогою 24 заходів. Упродовж останніх років вона надала важливого імпульсу, призвівши до змін у структурі галузі (Sanders et al., 2020). Детальну інформацію про те, що було ініційовано та досягнуто ZöL, див. на вебсайті BMEL[7].

Нинішні політичні, економічні та соціально-політичні умови суттєво відрізняються від умов минулих років. Серед прикладів таких відмінностей — пандемія коронавірусу (2020-2022 рр.), наслідки загарбницької війни Росії проти України з 2022 року, кліматична криза, прогресуюча втрата ґрунтів і вимирання видів. Тож конче потрібен послідовний подальший розвиток стратегії.

Водночас, подальшого розвитку з погляду якості потребує органічне сільське господарство та виробництво харчових продуктів. Це дозволить краще використовувати стійкість (Azarbad, 2022) і продуктивний потенціал органічного сільського господарства, а також розширювати його науково обґрунтовані, соціально значущі екологічні послуги (Sanders & Heß, 2019).

Цільовий показник 30% сільськогосподарських площ із органічним статусом до 2030 року відповідає збільшенню площ органічних земель майже втричі (рис. 1). Тому необхідне оперативне практичне

[7] Доступно на сайті: https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/oekologischer-landbau/zukunftsstrategie-oekologischer-landbau.html [дата звернення 02.10.2023].

впровадження доказових методів і технологій швидкої дії. Потрібно створити орієнтовані на конкретну мету рамкові умови для різних рівнів, місцевостей, цілей і виробничих систем. Вони мають підтримувати всіх учасників органічного сільського господарства та продовольчої галузі в їхніх зусиллях для досягнення поставлених цілей. Мета Органічної стратегії 2030 — сприяти мотивації та мобілізації всіх зацікавлених сторін по всьому ланцюгу створення вартості для участі в розвитку органічного сільського господарства та харчової промисловості та реалізації цілі 30 відсотків органічної частки.

Органічна стратегія 2030 підтримує багато інших національних політичних проєктів, зокрема: Програму дій із природоорієнтованого захисту клімату, Стратегію сталого розвитку Німеччини, Національну водну стратегію, Національну стратегію біорізноманіття, Національну стратегію в галузі тваринництва, Закон про захист клімату, стратегічний план Німеччини з реалізації Спільної аграрної політики (САП), розвиток сільських територій і, не в останню чергу, цілі, викладені в документі з ключових питань щодо Стратегії харчування.

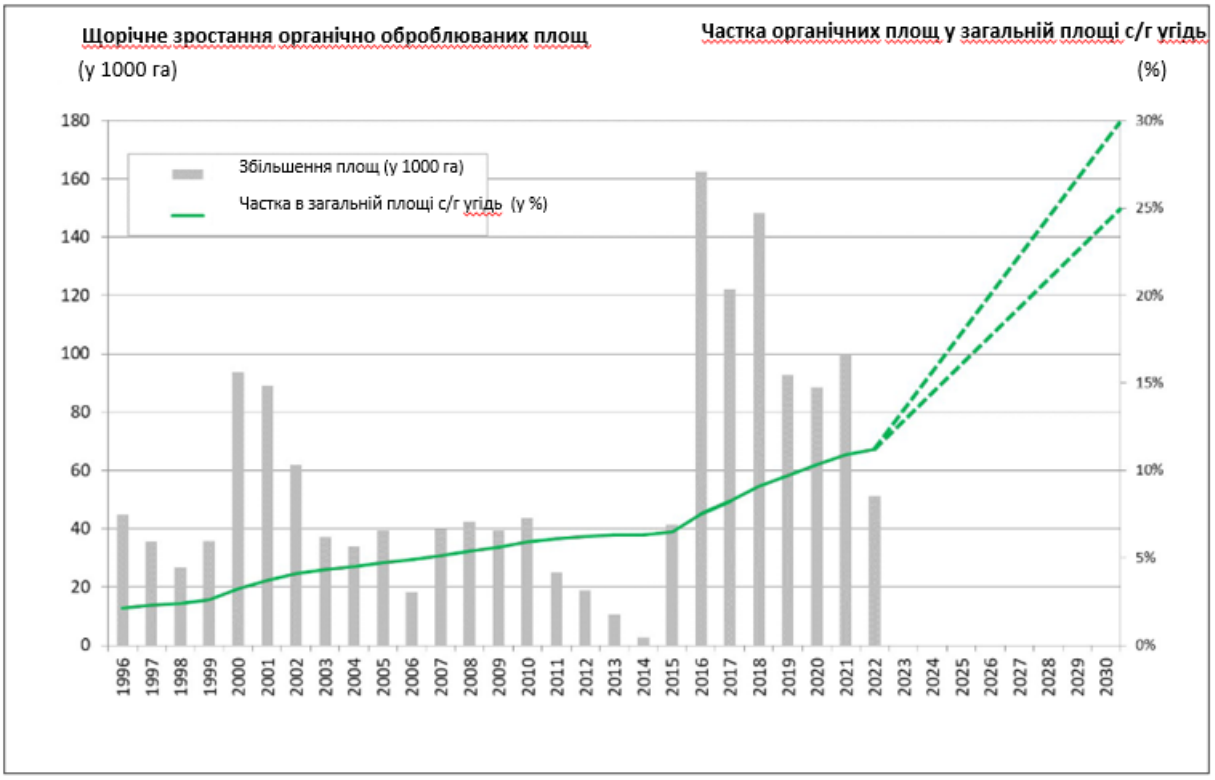

Рис. 1: Щорічне збільшення площі органічних сільськогосподарських земель у Німеччині до 2022 року та сценарії розвитку для досягнення мети ЄС у 25% і мети Федерального уряду Німеччини 30% до 2030 року

Джерело: Тюнен-Інститут (2023)

2.2 Як відбувався процес розробки стратегії?

Для розробки Органічної стратегії 2030 BMEL навесні 2022 року ініціював багатосторонній партисипативний процес, який уможливив широку участь і залучення всіх зацікавлених сторін. Були залучені представники федеральних земель, різних відомств, наукових кіл, харчової галузі, агропромислового комплексу та аграріїв-практиків, а також зацікавлена громадськість. Паралельно групи фахівців оцінювали стан справ у різних сферах і розробляли пропозиції щодо необхідних заходів. Проміжні результати представляли та обговорювали в рамках профільних форумів. BMEL відкрито висвітлювало цей процес і його результати на своєму вебсайті, таким чином пропонуючи всім

зацікавленим сторонам можливість взяти в ньому участь[8]. Ідеї та зауваження також фіксували в ході обговорень у групах і віч-на-віч під час різних заходів. Загалом у процесі взяли участь близько тисячі осіб та близько ста груп і установ. BMEL відповідало за організацію та координацію робочого процесу; підтримку йому надавав Тюнен-Інститут, відомча науково-дослідна організація BMEL, а також Федеральне агентство сільського господарства та продовольства (агентство з управління проєктами BMEL).

2.3 Яким є основний зміст Органічної стратегії 2030?

Органічна стратегія 2030 орієнтована на мету Федерального уряду привести весь сільськогосподарський сектор у всьому його розмаїтті у відповідність до цілей захисту довкілля та ресурсозбереження. На думку Європейської Комісії, частка органічного сільського господарства 30% є важливим внеском у трансформацію сільського господарства та харчової промисловості в цілому. В основі діяльності Федерального уряду лежать такі основні положення та відправні точки:

- **Адекватна винагорода за забезпечення суспільних благ.** Надання суспільних благ має бути вигідним для фермерських господарств і забезпечувати їм достатній та **конкурентоспроможний економічний базис**. Це вимагає науково обґрунтованої методології, що дозволяє оцінювати агротехнічні заходи з точки зору їхньої користі для суспільного блага та створює стимули для всіх аграріїв, зокрема для тих, хто хоче перейти на органічне агровиробництво. На сьогоднішній день і органічне сільське господарство також не отримує достатньої винагороди за суспільні блага, які воно забезпечує, такі як захист **біорізноманіття**, **ґрунтів**, **клімату**, **водних ресурсів** і **благополуччя тварин** (Hülsbergen et al., 2023).

- **Зміцнення сталого управління по всьому ланцюгу створення вартості.** Збільшення частки органічного сільського господарства до 30% сільськогосподарських угідь Німеччини вимагає сталого подальшого розвитку всього ланцюга створення вартості. **Зміцнення виробничих ресурсів** (насіння, добрива, пестициди, засоби гігієни та корми для тварин, техніка та споруди для тваринництва) шляхом зосередження уваги на вимогах до органічного сільського господарства та покращення **переробки** органічних харчових продуктів і **торгівлі** ними в регіональних, наскільки це можливо, ланцюгах створення вартості забезпечує збереження наявних робочих місць і створення нових. Це також сприяє економічній стабільності, що може бути особливо корисним для структурно несприятливих регіонів.

- **Збільшити частку органічних продуктів у харчуванні поза домом.** Органічні харчові продукти в **харчуванні поза домом** — це недостатньо розвинений сегмент ринку, який, проте, пропонує великі можливості збуту. Мета в цьому контексті — реалізувати невикористаний потенціал, не нехтуючи при цьому соціальними аспектами.

- **Підтримувати розвиток органічного сільського господарства та харчової промисловості шляхом проведення більшої кількості досліджень, трансферу знань і даних.** Досліджень, здатних забезпечити належну підтримку цілі 30% органічного сільського господарства, досі не організовували. Таким чином **відомчі наукові дослідження й розробки** BMEL та федеральне фінансування **дослідницьких програм** BMEL будуть дедалі більше орієнтовані на органічне сільське господарство та продовольчий сектор або стануть доступними для нього. Необхідно розширювати дослідницьку інфраструктуру в інтересах екологічних досліджень спільно з іншими зацікавленими сторонами (наприклад, федеральними землями). При цьому слід цілеспрямовано створювати синергії з іншими системами землеробства, які спираються на науково обґрунтовані методи та прийоми.

[8] Див. на сайті: https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/oekologischer-landbau/zukunftsstrategie-oekologischer-landbau.html [дата звернення 02.10.2023].

Оскільки **трансфер знань** і дані мають важливе значення для ухвалення оперативних рішень і сталого розвитку, необхідно й надалі розширювати **мережі практичних досліджень** і «реальні лабораторії» як відправні точки для трансферу знань і досліджень у царині трансформації. Слід підвищити доступність даних досліджень і ринкових даних для практичного використання та консультування.

- **Усуваються правові перешкоди** та **бюрократичні перепони** для органічного сільського господарства та харчової промисловості, а зацікавленим учасникам надається підтримка у їх подоланні. Сільське господарство, як і майже всі галузі німецької економіки, стикається з бюрократичними викликами, що постійно зростають. Це стосується і органічних підприємств. Зокрема, особливо високими є вимоги та витрати на отримання дозволів, подання заявок та документації, пов'язані з сертифікацією та необхідністю забезпечити простежуваність органічної продукції по всьому ланцюгу створення вартості. Щоб залучити підприємства до органічного виробництва та втримати їх на цьому шляху, необхідно визначити, як можна уникнути додаткових перешкод і зменшити ті, що вже існують. У коаліційній угоді правлячі партії поставили перед собою завдання зменшити бюрократію[9]. Наступні кроки представлені в документі Федерального уряду з ключових питань щодо подальшого закону про скорочення бюрократії[10]. Необхідно створювати й розширювати допоміжну інфраструктуру, таку як контактні пункти для практичного консультування та інтернет-платформи для подання заявок, документації та надання інформації, щоб можна було допомагати в подоланні бюрократичних бар'єрів уздовж усього ланцюга створення вартості.

На основі цих чотирьох центральних аспектів було визначено **шість сфер діяльності з 30 заходами**, які покликані сприяти розвитку органічного сільського господарства та харчової промисловості (рис. 2):

Сфери діяльності з акцентом на окремих ланках ланцюга створення вартості:

1. Узгодити **ринки виробничих ресурсів** сільського господарства та харчової промисловості з цілями зростання органічного сільського господарства.
2. Повною мірою реалізовувати **виробничий** потенціал органічного сільського господарства.
3. Розвивати **переробку** та **реалізацію** органічних харчових продуктів.
4. Стимулювати більш стале **харчування** через споживання органічних продуктів, що також включає в себе аспект зміцнення, підтримки та високої оцінки **суспільством** органічно вироблених харчових продуктів.

Супутні сфери діяльності:

5. Розвивати **дослідження** органічного сільського господарства та продовольчого сектору, вдосконалювати мережеву взаємодію, створювати **інфраструктуру**, забезпечувати доступ до **знань** і **даних** для зацікавлених сторін.
6. Узгоджено сформувати правову та фінансову базу й послідовно привести її у відповідність до мети — 30% органічного сільського господарства.

[9] Коаліційна угода на 2021–2025 роки: «Ми хочемо спростити процеси та правила й дати бізнесу, особливо самозайнятим особам і підприємцям, більше часу для виконання їхніх безпосередніх завдань». (стор. 32).

[10] Доступно на сайті: https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/Eckpunkte/Eckpunkte_BuerokratieentlastungsG.html?nn=148026 [дата звернення 02.10.2023]

Рис. 2: Сфери діяльності

2.4 Як мають бути реалізовані ці заходи?

Необхідний подальший розвиток органічного сільського господарства та органічної харчової промисловості означає забезпечення послідовності та надійності політики. Основою для цього в найближчі роки стане Органічна стратегія 2030, яка є продовженням ZöL.

Одним із інструментів реалізації заходів, описаних в Органічній стратегії 2030, буде Федеральна схема органічного сільського господарства (BÖL). Вона була започаткована у 2002 році з метою покращення рамкових умов для органічного сільського господарства, а також була ключовим інструментом ZöL. Щоб досягти мети 30%, BÖL необхідно забезпечити відповідним фінансуванням. У рамках Стратегії вирощування білкових культур (EPS) існують подальші заходи підтримки органічного сільського господарства та харчової промисловості. У майбутньому теми, пов'язані з органічним сільським господарством і харчовою промисловістю, також будуть брати до уваги та реалізовувати в інших програмах підтримки BMEL. Крім того, відомчі наукові дослідження й розробки BMEL будуть належною мірою спрямовані на органічне сільське господарство та харчову промисловість. Загалом на дослідження в цій галузі буде використано 30 відсотків дослідницького бюджету BMEL. Аналогічно діє і Європейська комісія (COM, 2021). Вона збирається виділити щонайменше 30 відсотків коштів, призначених для досліджень та інноваційних заходів у галузі сільського, лісового господарства та розвитку сільських територій, на теми, які стосуються органічного сектору або є для нього важливими.

2.5 Які подальші кроки заплановані?

Значне розширення та подальший розвиток органічного сільського господарства й органічної харчової промисловості стане можливим лише за умови тісної співпраці всередині Федерального уряду, між Федеральним урядом і урядами земель, а також між зацікавленими суб'єктами з наукових кіл, представниками суспільства, бізнесу, управлінців, дорадчих служб і практиків.

Щоб досягти поставленої мети щодо органічних площ, необхідно пришвидшити реалізацію різних заходів, адже до 2030 року залишається всього сім років. Утім, щоб можна було досягти сталого розвитку органічного сільського господарства та харчової промисловості, горизонт результативності всіх заходів має бути довгостроковим і виходити за межі 2030 року. Для цього необхідно створити правові, фінансові та структурні передумови. Описані нижче рівні співпраці слугують для постійної оцінки та подальшого розвитку Органічної стратегії 2030 у контексті роботи всіх зацікавлених сторін:

- **Міжвідомча взаємодія:** У Федеральному уряді відбувається тісний фаховий діалог щодо реалізації Органічної стратегії 2030.
- **Співпраця між Федеральним урядом та урядами федеральних земель:** Також існує або буде

налагоджений постійний тісний діалог на фаховому рівні між Федеральним урядом і урядами земель для реалізації Органічної стратегії 2030. Співпраця ґрунтується на наявних форматах обміну, таких як регулярні зустрічі фахівців, відповідальних за органічну сферу на федеральному рівні та на рівні земель.

- **Консультації експертів:** У процесі реалізації Органічної стратегії 2030 BMEL отримує консультації експертів із бізнесу, наукової сфери та сільськогосподарських дорадчих служб, а також Комітету з супроводу Органічної стратегії 2030.
- **Співпраця на рівні ЄС:** Європейська Комісія створила комітет органічних амбасадорів для супроводу роботи, пов'язаної з реалізацією Плану дій ЄС із розвитку органічного виробництва. Ця група складається з делегатів із країн-членів ЄС. З боку Німеччини це завдання виконує BMEL.

BMEL постійно звітуватиме про хід реалізації Органічної стратегії 2030. Проміжний огляд буде проведено у 2026 році, а оцінювання Органічної стратегії 2030 заплановане на 2030 рік.

3 Основи Органічної стратегії 2030

3.1 Глобальні виклики

Багато планетарних меж, вперше описаних у 2009 році в «Концепції планетарних меж» (Rockström et al., 2009) (рис. 3), нещодавно визнали перевищеними (Rockström et al., 2023). Величезну загрозу для екологічної стійкості планети становлять, зокрема, глобальне потепління (IPCC, 2022), втрата біорізноманіття (IPBES, 2019), вичерпання запасів прісної води (Wang-Erlandsson et al., 2022) та виснаження циклів азоту й фосфору (Gruber & Galloway, 2008). Сільськогосподарське виробництво безпосередньо залежить від достатньої кількості неушкоджених природних ресурсів, особливо ґрунтів і біорізноманіття. Водночас воно поділяє відповідальність, зокрема, за втрату біорізноманіття, вихід за граничні межі циклів фосфору та азоту (Campbell et al., 2017) і продукування викидів парникових газів (EEA, 2022).

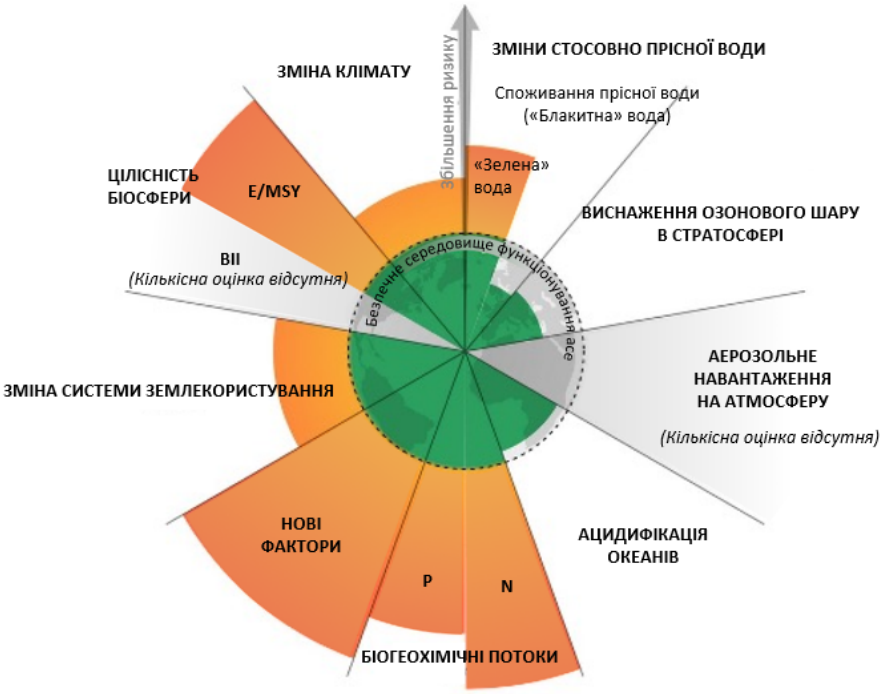

Рис. 3: Планетарні межі

Джерело: Потсдамський інститут досліджень впливу на клімат (2023)

У дослідженні Бостонської консалтингової групи (BCG, 2019), на яке посилається ZKL, негативний вплив сільського господарства на довкілля в Німеччині оцінюють щонайменше в 90 мільярдів євро на рік. Це втричі перевищує додану вартість сектору (BMEL, 2022). Ці видатки несе суспільство (рис. 4), але, згідно з дослідженням і рекомендаціями ZKL, їх можна зменшити приблизно на третину, якщо трансформувати весь сільськогосподарський і продовольчий сектор у напрямку сталих методів і сучасних технологій. Цьому також може сприяти скорочення та реструктуризація субсидій, що завдають шкоди природі (BfN, 2019). Для подальшого зниження зовнішніх витрат потрібні зміни на рівні суспільства в цілому, зі зміною споживчої поведінки відповідно до природних реалій і меж. Вже зараз, завдяки частці органічних сільськогосподарських територій у 11% та 1,9 млн га, екологічні витрати зменшуються приблизно на 1,4 мільярда євро (близько 750 євро/га; Hülsbergen et al., 2022). Довгострокове дослідження, яке проводилося протягом 13 років, пояснює цей ефект зменшенням викидів парникових газів. Якщо збільшити частку таких площ до 30%, потенційна економія може скласти 4 млрд євро.

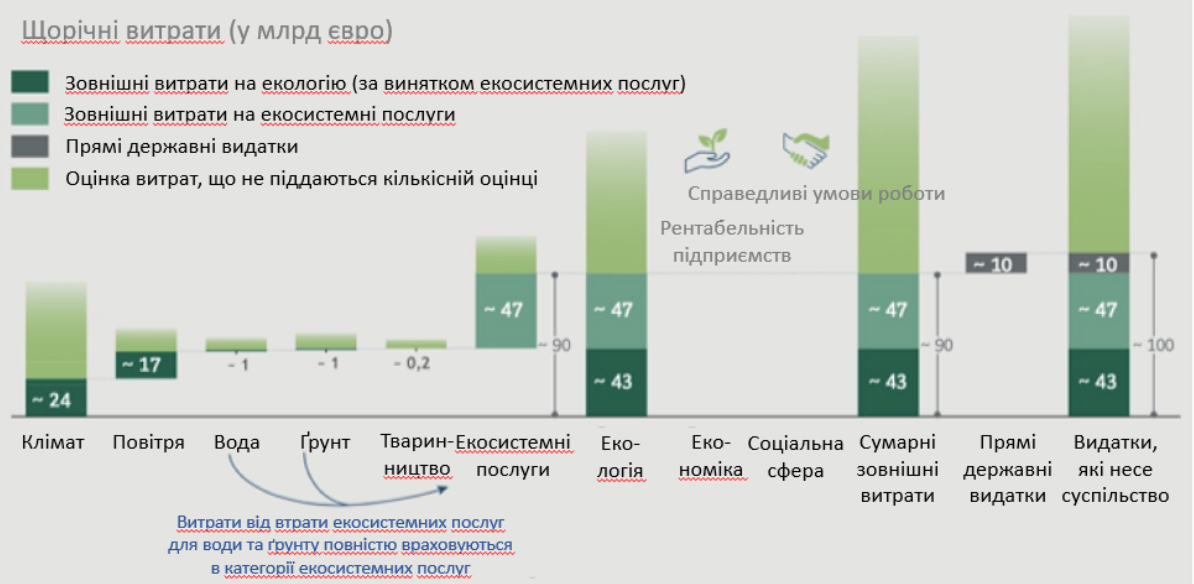

Рис. 4: Видатки німецького сільського господарства, що лягають на плечі суспільства

Джерело: BCG (2019)

Ратифікувавши Конвенцію про охорону біологічного різноманіття (CBD, 1993), Паризьку угоду (ÜvP, 2015), Конвенцію про боротьбу з опустелюванням (UNCCD, 1992) та взявши зобов'язання реалізувати 17 Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ООН, 2012), Німеччина взяла на себе відповідальність за те, щоб зробити свою частину роботи зі зменшення навантаження на планету.

3.2 Рівень обізнаності щодо користі органічного сільського господарства для довкілля та суспільства

Sanders & Heß (2019) проаналізували 528 наукових досліджень з 2816 парами порівнянь із погляду суспільних благ, які забезпечує органічне та конвенційне сільське господарство. Так само, як і WBAE (2019), 22 автори приходять до висновку, що органічне сільське господарство має явні переваги над конвенційним із огляду на різні екологічні й соціальні цілі німецького уряду та трансформацію аграрного і продовольчого сектору (Таблиця 1), якщо взяти за основу площу поля або поголів'я худоби[11].

Однак дослідження також показує наявність у органічного сільського господарства потенціалу для вдосконалення та необхідність його оптимізації. Підтримка цього методу виробництва важлива також із точки зору можливості використання органічного землеробства як основного шляху трансформації конвенційного сільського господарства.

[11] Трансформація аграрної та продовольчої систем і відповідна структурна організація сільськогосподарських і продовольчих наук у Німеччині також рекомендована Науковою радою (2023 р.).

Таблиця 1 **Забезпечення суспільних благ органічним сільським господарством у порівнянні з конвенційним**

Сфера забезпечення благ	Індикатор		Опорна величина, обрана для дослідження	Кількість досліджень	Кількість пар порівнянь	Оцінка соціальної ефективності на основі кількісного аналізу літературних джерел			Оцінка соціальної ефективності на основі якісного аналізу літературних джерел		
Вода	Нітрати		Площа	71	202						
	Нітрати		Продукт	8	24						
	Засоби захисту рослин		Площа	12	66						
	Ветеринарні препарати		Площа	-	-						
	Фосфор		Площа	-	-						
Ґрунт	Дощові черви	Чисельн. популяції	Площа	21	64						
		Біомаса	Площа	17	93						
	Кислотність ґрунту		Площа	30	71						
	Фосфор [a]		Площа	14	65						
	Щільність		Площа	4	44						
Біорізноманіття	Флора	К-ть видів	Площа	42	128						
		Чисельн. популяції [b]	Площа	8	19						
	Фауна	К-ть видів	Площа	31	67						
		Чисельн. популяції	Площа	28	98						
Захист клімату	Ґрунт/ Рослини	Вміст SOC	Площа	103	270						
		Запаси SOC	Площа	52	131						
		Зберігання C	Площа	17	41						
		Викиди N_2O	Площа	13	35						
		Викиди CH_4	Площа	3	6						
		Всього парникових газів	Продукт	-	-						
	Молочні корови	Викиди CH_4	Продукт	-	-						
		Всього парникових газів	Продукт	-	-						
Адаптація до кліматичних змін	Вплив сівозміни (C-фактор)		Площа	3	5						
	Частка органічної речовини		Площа	24	72						
	Стабільність агрегатів ґрунту		Площа	22	76						
	Щільність у сушильній камері		Площа	13	30						
	Інфільтрація		Площа	11	28						
	Поверхневий стік		Площа	9	22						
	Ерозія ґрунту [c]		Площа	16	45						
Ресурсоефективність	Внесення N		Площа	38	113						
	Ефективність N		Продукт	38	113						
	Баланс N		Площа	36	114						
	Енерговитрати		Площа	55	141						
	Енергоефективність		Продукт	37	105						
Благополуччя тварин [d] [e]	Молочні корови	Здоров'я тварин	Череда	46	286						
		Поведінка тварин	Череда	3	10						
		Емоції	Череда	1	3						
	Свині	Здоров'я тварин	Стадо	8	51						
		Поведінка тварин	Стадо	2	2						
		Емоції	Стадо	-	-						
	Птиця	Здоров'я тварин	Зграя	6	28						
		Поведінка тварин	Зграя	2	4						
		Емоції	Зграя	3	5						

Органічне с/г однозначно забезпечує більші блага
Органічне с/г однозначно забезпечує співставні блага
Органічне с/г однозначно забезпечує менші блага
Очікується, що органічне с/г забезпечує більші блага
Очікується, що органічне с/г забезпечує співставні блага
Очікується, що органічне с/г забезпечує менші блага

Джерело: Sanders & Heß (2019)

3.3 Рівень обізнаності з ситуацією щодо врожайності в органічному сільському господарстві та його внеском у продовольчу безпеку

Одним із наслідків встановленої законодавством заборони на використання певних виробничих ресурсів в органічному сільському господарстві (зокрема, легкорозчинних мінеральних добрив і синтетичних хімічних засобів захисту рослин) є те, що, з одного боку, вдається забезпечити блага, яких очікує суспільство (захист клімату, збереження ґрунтів і водних ресурсів, біорізноманіття), та з іншого боку, врожайність, зазвичай, є нижчою, ніж у конвенційному землеробстві, залежно від типу культури й регіону вирощування на території Німеччини.

Як показують дані німецької мережі дослідних господарств, середня врожайність у рільництві в Німеччині на 15-55% нижча, ніж у конвенційному сільському господарстві, залежно від місця розташування, типу культури та системи землекористування (Таблиця 2).

Для загальної оцінки різниці у врожайності можна стверджувати, що чим інтенсивніша конвенційна система виробництва (використання добрив і засобів захисту рослин), тим більша різниця у врожайності між органічним і конвенційним сільським господарством. Це стосується також типів культур (AMI, 2019; Badgley et al., 2007; BÖLW, 2023; DBV, 2023; Mäder et al., 2002; Hülsbergen et al., 2022; Land-Data, 2023; Ponisio et al., 2015; de Ponti et al., 2012; Sanders & Heß, 2019; Sufert et al., 2012; Taube & Verreet, 2006; Wegner, 2021). Тобто різниця у врожайності озимої пшениці, яку вирощують особливо інтенсивно (з високим рівнем внесення азоту) є значно вищою, ніж для екстенсивно вирощуваних культур, таких як овес або тритикале. В умовах використання менш продуктивних ділянок і меншої інтенсивності виробництва різниця у врожайності між конвенційним і органічним землекористуванням виявилася значно меншою.

Таблиця 2 Середня врожайність в органічному рільництві порівняно з конвенційним (2019 сільськогосподарський рік, німецька мережа дослідних господарств)

	Органічні господарства (n=485) [ц/га]	Конвенційні господарства для порівняння (n=2071) [ц/га]	Різниця (орг. – конв.) [%]
Зернові	31,4	60,6	48
в т. ч.: пшениця	32,6	64,7	50
в т. ч.: ячмінь	33,0	61,0	54
Ріпак	14,8	32,9	46
Картопля	251,3	388,4	35
Цукровий буряк	589,7	691,7	15

Джерело: За оцінкою Тюнен-Інституту, (Федеральне статистичне відомство (Destatis), запит до бази даних 28.01.2023)

4 Поточний стан органічного сільського господарства та харчової промисловості

З кінця 1980-х років спостерігається постійне розширення органічного сільського господарства. Це стосується як кількості виробників, переробних підприємств і оброблюваних в органічний спосіб площ, так і обсягів ринку. Вирішальними факторами на користь переходу до органічного сільського господарства та органічної переробки, окрім принципового рішення власників підприємства щодо сталого господарювання, є очікування прибутку для підприємства, стабільний збут і попит, що продовжує зростати.

4.1 Розвиток органічного сільського господарства

Станом на кінець 2022 року 36 912 виробників у Німеччині працювали відповідно до стандартів

органічного сільського господарства. Частка органічних господарств становила 14,2% (BMEL, 2022). Отже, середнє німецьке органічне господарство має площу трохи менше 50 га, проте розміри та типи господарств дуже сильно різняться між собою. Серед органічних господарств є підприємства зі спеціалізованими культурами, наприклад, із виноградниками на кількох гектарах землі, та тваринницькі господарства, що працюють за системою «корова–теля» на площі понад 1000 га. Останні здебільшого поширені у східних землях, таких як Бранденбург і Мекленбург-Передня Померанія, на досить низькопродуктивних ділянках, де переважають сіножаті та пасовища.

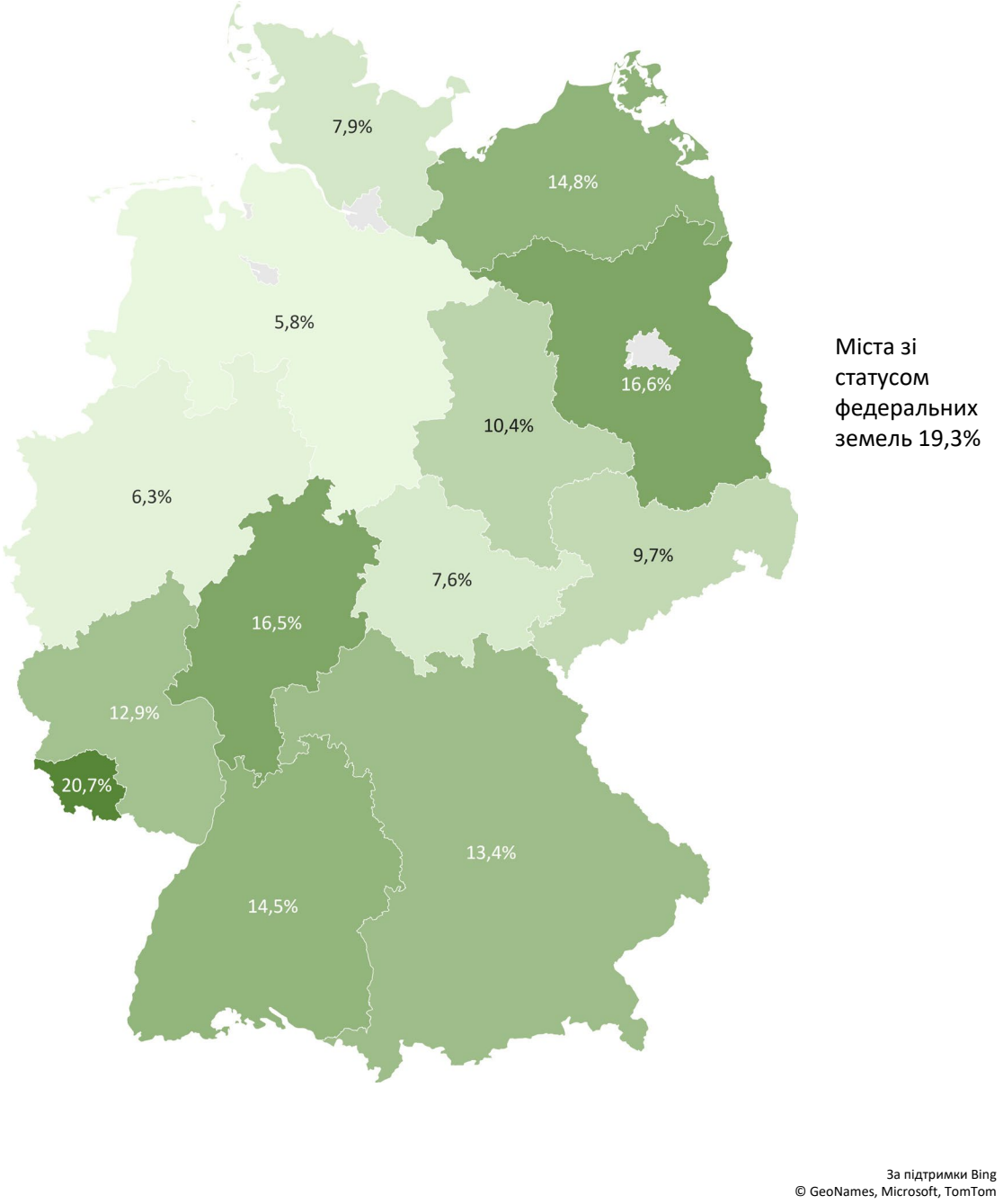

Рис. 5: Частка органічних сільськогосподарських угідь від загальної площі сільськогосподарських угідь у 2022 році за землями

Джерело: Тюнен-Інститут (2023) за даними BMEL (2023b)

Відносна значимість органічного сільського господарства суттєво різниться залежно від регіону. У 2022 році частка органічного сільського господарства в загальній площі сільськогосподарських угідь коливалася від 20,7% у Саарі та 16,6% у Бранденбурзі до трохи менше 6% у Нижній Саксонії (див. рис. 5), а загалом становила 11,2%.

Особливості системи органічного виробництва призвели до того, що за нинішніх рамкових умов органічне сільське господарство має більшу частку землі на менш сприятливих ділянках із нижчим потенціалом врожайності та високим відсотком сіножатей і пасовищ. Це спостереження вкотре підтверджують результати сільськогосподарського перепису 2020 року. Адже втрати врожайності при органічному землеробстві на менш сприятливих ділянках є відносно меншими, ніж на високопродуктивних ділянках (Schulze-Pals, 1994; Osterburg & Zander, 2004).

Системні особливості органічного сільського господарства та відносно вища економічна ефективність у слабших місцевостях знаходять своє відображення у виробничій структурі органічних господарств і органічного сільського господарства в цілому. Відносна значимість органічного способу господарювання господарства може сильно варіюватися залежно від сільськогосподарських культур і видів тварин.

У 2021 році на органічне сільське господарство припадало 6,2% (384 000 га) посівних площ під зерновими культурами, відносна частка яких в останні роки незмінно залишалася на рівні 46–50% органічної ріллі. В органічному сільському господарстві бобові культури вирощують на великих площах завдяки їхній здатності фіксувати атмосферний азот і вивільняти його в ґрунт. Можна очікувати подальшого приросту виробництва зернобобових (таких як квасоля, горох, соя та люпин) завдяки зростанню попиту на безм'ясні продукти. Найбільші площі у виробництві кормів і фуражних культур припадають на бобові культури (насамперед на конюшину та люцерну). У зв'язку з більшим поширенням органічного сільського господарства на лукопасовищних угіддях (у менш сприятливих регіонах) важливу роль відіграє управління постійними лукопасовищними угіддями. Понад половина органічно оброблюваних земель — це постійні луки та пасовища, водночас загалом по країні частка лукопасовищних угідь становить трохи менше 29% сільськогосподарських угідь (Destatis, 2022). Упродовж останніх 20 років співвідношення ріллі та лукопасовищних угідь в органічному сільському господарстві залишалося майже незмінним.

Для органічного тваринництва традиційно характерні жуйні тварини, що пов'язано з відносно високою поширеністю на низькопродуктивних ділянках і великою часткою луків і пасовищ. У 2020 році понад чверть поголів'я корів у системі «корова–теля» у Німеччині утримували на органічних фермах. Вівчарство та козівництво також відіграють порівняно велику роль в органічних господарствах, хоча показники зростання цих напрямків за аналізований період з 2000 по 2021 рік були незначними. У 2020 році органічно вироблене молоко становило трохи менше 4% від загального обсягу виробництва цього продукту в Німеччині. Зважаючи на нижчі середні надої, частка дійних корів на органічних фермах є вищою за частку виробництва та в 2020 році становила трохи менше 6%. За темпами зростання з великим відривом лідирував сектор органічного птахівництва. В останні десять років поголів'я курей-несучок, курчат і бройлерів зросло в кілька разів. В основі такого зростання лежить і збільшення попиту: У 2021 році органічне виробництво яєць вже становило майже 16% від загального обсягу виробництва яєць у Німеччині. Частково таке зростання пов'язане з запровадженням обов'язкового маркування яєць із зазначенням методу утримання птиці. Натомість органічне свинарство є відносно незначним; частка органічного виробництва у відгодівлі свиней у Німеччині протягом багатьох років коливається навколо позначки в один відсоток.

Відносно велике значення має органічне овочівництво та садівництво. За досліджуваний період з 2000 по 2021 рік площа під органічними овочами зросла з 6500 до 18 220 га, тобто приблизно на 180%. Відтак, органічна частка площ під овочевими культурами становить 14%, що значно перевищує середню частку органічного землеробства в сільськогосподарських угіддях (Destatis, 2022a). У 2021 році близько 22% тепличних площ під овочевими культурами були органічними. І за обсягом врожаю органічне овочівництво, що становить близько 11%, також перевищує середню частку сільськогосподарського виробництва.

4.2 Матеріальне становище органічних підприємств

Аналіз економічного стану органічних господарств ґрунтується на оцінці бухгалтерської звітності мережі дослідних господарств BMEL. Це лише обмежено репрезентативна вибірка німецьких органічних господарств[12].

Хоча за останні 20 років органічні підприємства майже завжди отримували вищі прибутки, ніж аналогічні конвенційні господарства, у 2021/22 господарському році різниця між секторами економіки була дуже незначною. Основною причиною різниці в динаміці прибутку між органічними господарствами та господарствами конвенційної контрольної групи у 2021/22 господарському році є те, що ціни виробників на органічно вироблені продукти у 2022 році зросли значно менше, ніж на аналогічні конвенційні продукти. Це стосується, зокрема, молока та зернових. Зростання цін на виробничі ресурси було перекомпенсоване у конвенційних господарствах контрольної групи, що призвело до відносно більшого зростання прибутку, ніж в органічних господарствах.

Рис. 6: Прибуток плюс витрати на оплату праці на одного працівника в органічних і аналогічних конвенційних господарствах із розбивкою за типами господарств у 2021/22 господарському році

Джерело: Kuhnert & Offermann (2023)

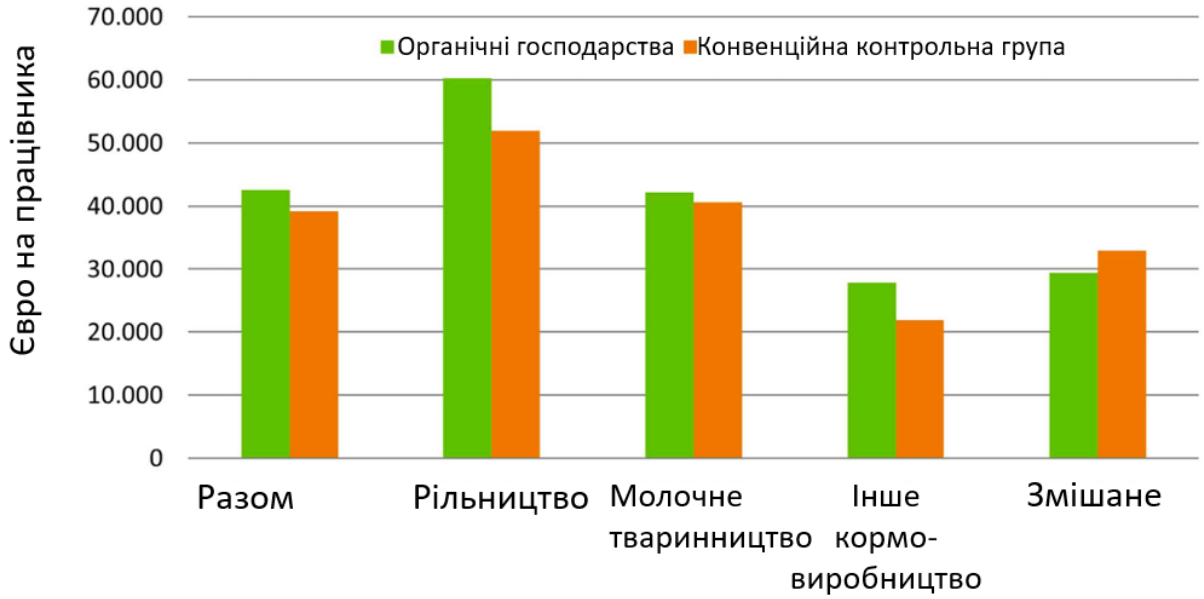

4.3 Розвиток ринку органічної продукції

У 2022 році німецький ринок органічної продукції показав обсяги товарообігу 15,31 мільярда євро (BÖLW, 2023). Таким чином, обсяг ринку знизився на 3,5% порівняно з попереднім роком, але все-таки значно перевищив досягнутий у 2020 році показник 14,99 млрд євро.

[12] Був проведений аналіз даних 567 органічних господарств за 2021/22 господарський рік із розподілом цих господарств за категоріями: рільництво (n = 109), молочне тваринництво (n = 230), інше кормовиробництво (n = 134) та багатопрофільні (n = 94). Загалом до мережі дослідних господарств на 2021/22 господарський рік включено бухгалтерську звітність 623 органічних господарств. Органічні господарства, віднесені до наступних категорій: переробка (n = 24), виноградарство (n = 13), фруктові та багаторічні культури (n = 12) та садівництво (n = 7) не були включені в аналіз через їх малу кількість та відсутність можливості для порівняння. (Kuhnert & Offermann, 2023) Аналіз економічного становища органічних господарств у 2021/22 господарському році. Брауншвейг: Тюнен-Інститут економіки та організації виробництва (Thünen-Institut für Betriebswirtschaft.) (див.: https://literatur.thuenen.de/digbib_extern/dn066239.pdf [дата звернення 02.10.2023]).

У той час як роздрібна торгівля продовольчими товарами (в тому числі магазини низьких цін і аптеки) продовжувала зростати (+3,2%), роздрібна торгівля натуральними харчовими продуктами (-12,3%) та інші точки продажу (-18,2%), до яких належать фермерські магазини, щотижневі ринки та пекарні, в деяких випадках фіксували значні збитки. Після понад 20 років безперервного зростання та значного збільшення обсягів продажу — на 22,0% у 2020 році, який був першим роком пандемії коронавірусу, — товарообіг на органічному ринку вперше дещо знизилися.

Згідно з нещодавнім дослідженням GfK SE (GfK, 2023), спричинене високою інфляцією різке падіння обсягів продажу органічної продукції не є ознакою того, що споживачі починають відмовлятися від органічних продуктів.[13] Основною причиною зниження товарообігу є те, що, з одного боку, покупці переходять на дешевші продукти в органічному сегменті, а з іншого боку, ціни на звичайні та органічні продукти зблизилися.

За обсягом продажу, досягнутим у 2021 році, Німеччина є другим за розміром (15,9 млрд євро) органічним ринком у світі після США (48,6 млрд євро), за нею йдуть Франція (12,7 млрд євро) та Китай (11,3 млрд євро). Тож Німеччина залишається найважливішим органічним ринком у Європі.

	2020			2021			2022		
	UMSÄTZE	ANTEIL	WACHSTUM	UMSÄTZE	ANTEIL	WACHSTUM	UMSÄTZE	ANTEIL	WACHSTUM
	IN MRD. €	IN %	IN %	IN MRD. €	IN %	IN %	IN MRD. €	IN %	IN %
Naturkostfachgeschäfte[1]	3,70	24,7 %	16,4 %	3,58	22,6 %	-3,3 %	3,14	20,5 %	-12,3 %
Lebensmitteleinzelhandel[2]	9,05	60,4 %	22,0 %	9,88	62,3 %	9,1 %	10,20	66,6 %	3,2 %
Sonstige[3]	2,24	14,9 %	35,0 %	2,41	15,2 %	7,4 %	1,97	12,9 %	-18,2 %
Insgesamt	14,99		22,3 %	15,87		5,8 %	15,31		-3,5 %

1) einschließlich Hofläden, die netto Waren im Wert von mind. 50.000 € zukaufen (u.a. vom Großhandel)

2) einschließlich Drogeriemärkte

3) Bäckereien, Metzgereien, Obst-/Gemüsefachgeschäfte, Wochenmärkte, Ab-Hof-Verkauf, Abo-Kisten, Versandhandel, Tankstellen, Reformhäuser. Die Umsatzgröße der sonstigen Einkaufsstätten wurde 2019 für 2012-2018 angepasst und orientiert sich an den im BÖLN-Projekt „Bio-Marktschätzung" ermittelten Werten.

© BÖLW 2023 | Quelle: Arbeitskreis Biomarkt auf Basis von GfK, Nielsen, bioVista, Kommunikationsberatung Klaus Braun.

Dem Arbeitskreis gehören an: Agrarmarkt Informations-Gesellschaft (AMI), bioVista, Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft (BÖLW), GfK SE, Prof. Dr. Ulrich Hamm (Universität Kassel), Klaus Braun Kommunikationsberatung, Prof. Dr. Paul Michels (Hochschule Weihenstephan-Triesdorf) und Nielsen.

Рис. 7: Обсяг і частка реалізації органічних продовольчих товарів у Німеччині, окрім продажу навинос (млрд євро)

Джерело: BÖLW (2023)

У 2022 році органічні харчові продукти переробляло біля 22 000 німецьких компаній, що майже на 50% більше, ніж у 2016 році. Проте офіційна статистика також включає підприємства, які лише пакують такі продукти або здійснюють їхню первинну обробку. Таким чином, кількість реальних виробників органічних харчових продуктів, імовірно, значно менша, але наразі не визначена. Говорити про те, що в харчовій промисловості тривають процеси концентрації, які також впливають на органічні компанії, якщо й можна, то тільки на регіональному рівні й лише на основі інсайдерської інформації (BÖLW, 2023).

Дедалі більше людей харчуються поза домом: понад 16 мільйонів осіб щодня їдять у дитячих садках, шкільних їдальнях, у їдальнях компаній і в пансіонатах для людей похилого віку (Pfefferle et al., 2021). Згідно з дослідженням npdgroup Germany, витрати на їжу та напої на всьому німецькому ринку громадського харчування у 2022 році склали близько 76 млрд євро, що на понад 33% більше, ніж у попередньому році (BVE, 2023). В окремих сегментах ринку харчування поза домом оператори закладів громадського харчування в компаніях і навчальних закладах, зокрема, зафіксували збільшення кількості відвідувачів майже на 50% порівняно з 2021 роком (BVE, 2023).

[13] Див. також BMEL (2023a) Ökobarometer 2022: https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/oekologischer-landbau/oeko-barometer-2022.html [дата звернення 02.10.2023].

Якщо поєднати ці тенденції з прагненням багатьох людей до більш здорового та сталого харчування, то виникає великий потенціал для збільшення споживання органічних продуктів у харчуванні поза домом. Одна з цілей стратегії уряду Німеччини у сфері харчування — забезпечити через громадське харчування доступ до якісного, здорового та збалансованого харчування з акцентом на рослинних, регіональних, сезонних і органічно вироблених продуктах[14].

4.4 Структура підтримки органічного сільського господарства

Розширення органічного сільського господарства як політична мета вже багато років закріплене на європейському рівні, на федеральному рівні та в багатьох федеральних землях[15]. На цій основі в останні десятиріччя були розроблені різні заходи підтримки (Nieberg et al., 2011; Lampkin & Sanders, 2022).

Погектарну підтримку органічних фермерських господарств у Німеччині переважно надає Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (ELER). Згаданий фонд є другим «стовпом» або компонентом САП ЄС. Перший компонент САП — Європейський сільськогосподарський гарантійний фонд (EGFL), який складається насамперед із прямих виплат та галузевих субсидій. ЄС надає значне фінансування аграрному сектору в країнах-членах через обидва фонди (Kuhnert & Devries, 2023). У рамках стратегічного плану САП на період підтримки 2023–2027 рр. федеральні землі загалом запланували виділити для сприяння переходу до органічного сільського господарства та його веденню близько 2,6 млрд євро. Це фінансування здійснюється за рахунок ELER, національного співфінансування і, зокрема, коштів Спільного завдання щодо покращення аграрної структури та захисту узбережжя (GAK) і додаткових національних коштів. Отже, чисто арифметично, з 2023 по 2027 рік на погектарну підтримку органічного сільського господарства спрямовуватимуть 520 млн євро на рік. За організацію заходів з надання підтримки за рахунок фонду ELER відповідають федеральні землі. Тож розмір підтримки, а також вимоги та зобов’язання, що дають право на її отримання, можуть відрізнятися в різних землях. Федеральний уряд фінансово сприяє стимулюванню органічного сільського господарства через GAK. У рамковому плані GAK федеральний і земельні уряди визначили обсяги фінансування погектарної підтримки GAK для площ, які обробляються органічними методами, із конкретними сумами в євро відповідно до форми використання, на рік і за гектар. Водночас федеральні землі, відповідальні за реалізацію підтримки, мають достатньо свободи, щоб враховувати відповідні умови та пріоритети у своїх настановах щодо підтримки на рівні земель.

У період підтримки з 2023 року було запроваджено «екосхеми» як новий інструмент фінансування в рамках першого компоненту САП. Йдеться про заходи, пов’язані з агроекологією та кліматом, на які можуть щорічно подавати заявки як конвенційні, так і органічні підприємства. На ці заходи в стратегічному плані Німеччини на період підтримки 2023–2027 рр. у бюджеті ЄС передбачено майже 5 мільярдів євро. Зобов’язання щодо підтримки в рамках екосхем частково перетинаються з зобов’язаннями щодо погектарної підтримки органічного сільського господарства.

[14] Див. Ключові питання стратегії у сфері харчування: https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/_Ernaehrung/ernaehrungsstrategie-eckpunktepapier.pdf?blob=publicationFile&v=4 [дата звернення 02.10.2023].

[15] За даними Тюнен-Інституту та BMEL: Нижня Саксонія прагне досягти частки 10% сільськогосподарських угідь до кінця 2025 року та 15% до кінця 2030 року. У своїй стратегії збереження біорізноманіття Шлезвіг-Гольштейн планує досягти цільового показника 15% площ до 2030 року. Земля Мекленбург-Передня Померанія поставила перед собою середньострокову мету досягти 20% органічних сільськогосподарських угідь до 2026 року. Бранденбург запланував 20% до 2024 року, Гессен — 25% до 2025 року. У своєму програмному документі Тюрингія прагне досягти «збалансованого, адаптованого до ринкових умов і сприятливого для довкілля зростання органічного сільського господарства» до 2027 року. Баварія і Саар прагнуть досягти 30%, Північний Рейн-Вестфалія і Рейнланд-Пфальц — 20% до 2030 року; Баден-Вюртемберг іде далі, маючи в планах 30–40% до 2030 року. Не всі країни визначають цілі з однаковим рівнем обов’язковості: Наприклад, 30-відсоткова ціль у Саарі сформульована в урядовій програмі СДПН землі Саар; цілі в 10% і 15% у Нижній Саксонії є частиною Закону про охорону природи Нижньої Саксонії.

Федеральні землі надають детальну інформацію про можливі варіанти поєднання обох інструментів підтримки.

Крім цього, федеральні землі продовжують пропонувати в рамках ELER агроекологічні та кліматичні заходи, які за певних умов можна комбінувати з екосхемами та погектарною підтримкою для органічного сільського господарства. Тож фермерським господарствам у рамках САП доступний дуже складний набір заходів, прив'язаних до питань екології та захисту довкілля, який варіюється залежно від конкретної землі. Регіональні та специфічні для конкретного господарства можливості поєднання різних заходів і відповідні можливі обсяги фінансування в кінцевому підсумку визначають, яку винагороду за екологічні та природоохоронні послуги може отримати окреме органічне підприємство. Вони також визначають відносну економічну перевагу комбінації різних органічних норм та агроекологічних заходів порівняно з різними конвенційними методами ведення сільського господарства[16].

Що стосується цільового показника ЄС, слід також зазначити, що заплановані витрати країн-членів на період 2023–2027 рр. на погектарну підтримку органічного сільського господарства підвищені на 50% порівняно з 2020 роком. Попри це, субсидії виділяються лише для близько 10% органічно оброблюваних сільськогосподарських угідь у ЄС. (Рис. 8). Цього недостатньо для фінансування запланованого на рівні ЄС збільшення площі на 25% (Lampkin, 2023). Більше того, ці цілі не мають повної підтримки та фінансування з боку всіх держав-членів[17].

Ще одним із заходів підтримки з боку федеральних земель, спрямованих на зміцнення органічного виробництва та харчової промисловості, є так звані екомодельні регіони (також відомі як органічні взірцеві регіони або органічні регіональні модельні регіони). По суті, це субсидовані кооперативи, які є водночас органічними та регіональними і включають гравців з усього ланцюга створення вартості, від вирощування до переробки, реалізації та громадського харчування. Найперші в Німеччині екомодельні регіони були створені в Баварії в 2014 році, наразі там налічується 35 таких кооперативів. В Гессені перші екомодельні регіони з'явилися в 2015 році, а з 2020 року вся земля є екомодельною землею, поділеною на 13 екомодельних регіонів. З 2018 року органічні модельні регіони почали створювати в Баден-Вюртемберзі, на цей час їх налічується вже 14. Через два роки до них приєдналася Нижня Саксонія (зараз вісім екомодельних регіонів), а в 2021 році — Північний Рейн-Вестфалія, де наразі існує п'ять екомодельних регіонів, і Саксонія, де зараз є три місцевих органічних модельних регіони[18]. На цей момент (станом на весну 2023 р.) у Німеччині налічується 78 таких органічних об'єднань у галузі органічного сільського господарства та харчової промисловості. Вони є прикладами того, як можна розширити регіональні ланцюги створення вартості за рахунок різних місцевих гравців.

[16] Огляд агроекологічних заходів можна знайти, зокрема, в: Deutsche Vernetzungsstelle Ländliche Räume (2023) (див.: https://www.netzwerk-laendlicher-raum.de/fileadmin/Redaktion/Seiten/Foerderung/Agrar_Umwelt/Agrarumweltmassnahmen_GAP_2023_DVS.pdf. [дата звернення 02.10.2023]).

[17] У 2021 році частки органічних земель у країнах-членах ЄС дуже різнилися. Так, в Австрії органічно обробляли вже 25,5% земель, в Естонії — 23%, у Швеції — 20,2%, у Чехії, Німеччині, Італії, Латвії, Фінляндії, Данії, Словенії, Словаччині, Іспанії, Іспанії та Греції частка органічно оброблюваних земель також становила 10% і більше. При цьому на чотири країни з найбільшими площами — Францію, Іспанію, Італію та Німеччину — разом припадало більше половини органічних площ у Європі (Willer et al., 2023).

[18] Тюнен-Інститут: Власне дослідження 2023 р.

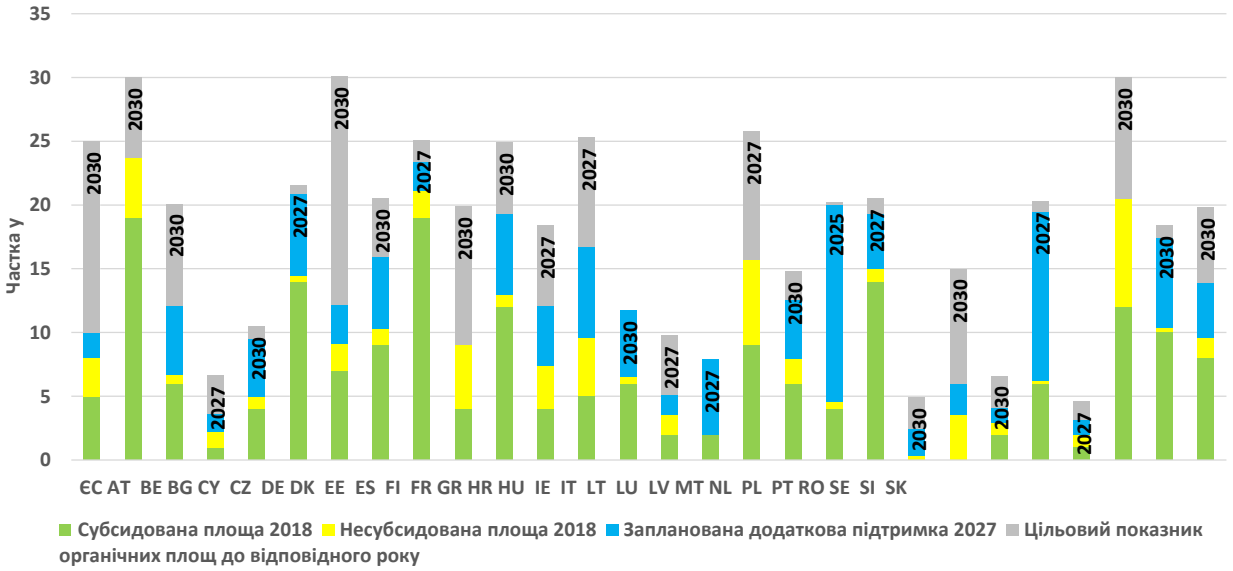

Рис. 8: Національні цілі країн-членів ЄС щодо органічних площ і рік досягнення цілей за різними категоріями площ

Джерело: Lampkin (2023)

5 Сфери діяльності та заходи

У шести сферах діяльності з загальною кількістю 30 заходів показано, як спільно з федеральними землями, науковими колами, бізнесом, дорадчими службами, практиками і, не в останню чергу, громадянами можна усунути перешкоди, які наразі стоять на шляху зростання органічного виробництва — важливого шляху трансформації для всього сільського господарства та харчової промисловості. Вони надають нового значного імпульсу сталому розвитку органічного сільського господарства та харчової промисловості. Щоб досягти цього, вони охоплюють весь ланцюг створення вартості, від ринків виробничих ресурсів через виробництво, переробку, торгівлю до харчування, доповнюючи його дослідженнями, трансфером знань, доступністю даних, інфраструктурою та узгодженою правовою та фінансовою базою.

5.1 Сфера діяльності 1: Ринки виробничих ресурсів

Мета: Ринки виробничих ресурсів орієнтовані на зростання органічного сільського господарства

Ринки виробничих ресурсів для сільського господарства[19] та ланцюг створення вартості ще недостатньо орієнтовані на органічне виробництво. Тут також є значний потенціал для зміцнення органічного ланцюга створення вартості.

Для досягнення цієї мети напрям діяльності «Ринки виробничих ресурсів» має на меті забезпечити підтримку за допомогою трьох заходів у галузях рослинництва та тваринництва, ринків виробничих ресурсів і цифрових інструментів.

[19] У 2021 році німецьке сільське господарство закупило виробничих ресурсів на суму 49 млрд євро. Найбільша частка припадала на корми для тварин (10,7 млрд євро). Іншими важливими статтями були сільськогосподарська техніка (7,6 млрд євро), добрива та засоби захисту рослин (4,6 млрд євро), сільськогосподарські послуги (3,2 млрд євро), насіння й садивний матеріал (2,4 млрд євро) та ветеринарна медицина (1 млрд євро). (DBV, 2023).

5.1.1 Захід 1: Підтримувати розвиток селекції рослин і тварин для органічного сільського господарства

Опис

Забезпечення наявності адаптованих до клімату та місцевості, витривалих і високопродуктивних сортів і ліній вимагає сприяння розвитку відповідної селекції рослин і тварин. Спільно з учасниками з наукових кіл, бізнесу, адміністрації та дорадчих служб розробляються конкретні пропозиції щодо селекційно-племінної роботи та досліджень у цій сфері, включно з усією необхідною системою контролю, з метою створення надійних структур для ведення селекційно-племінної роботи, щоб, беручи до уваги дозволену Регламентом (ЄС) 2018/848 методику та потреби ринку, розвивати надійні селекційно-племінні структури відповідно до стандартів Міжнародної федерації органічних сільськогосподарських рухів (IFOAM) (норма 4.8)[20]. З цією метою створюється формат обміну, в тому числі для вивчення можливостей підтримки з боку BMEL і, за певних умов, з боку федеральних земель. Необхідно застосовувати й далі розвивати інноваційні та гнучкі можливості, які виходять за рамки окремих програм селекційно-племінної роботи. Сюди входить, зокрема, моніторинг генетичного різноманіття, аналіз впливу виробничого середовища на людину, в тому числі на епігенетичному рівні, дотримання прозорості методів селекції в органічному сільському господарстві та в галузі тваринництва, створення корисних схрещувань, придатних для органічного сільського господарства, на основі наявних селекційних ліній. У секторі рослинництва метою є створення для всіх культур відповідних сортів, адаптованих до майбутніх умов, які були достатньо вдосконалені та протестовані в умовах органічного виробництва. Для цього, зокрема, необхідно, щоб випробування сорту (в сенсі випробування на органічну цінність) проводилося в умовах органічного виробництва.

При цьому постійно враховуються нові наукові досягнення з опорою на закриті, актуальні та майбутні оголошення BMEL.

Мета

Мета заходу — підтримувати селекційну галузь і всіх причетних задля створення адаптованих до органічного сільського господарства генотипів з урахуванням майбутніх кліматичних умов, випробування їх в органічних умовах та підготовки до практичного використання. З цією метою в майбутньому слід приділяти більше уваги селекції та тваринництву, але також і випробуванням для органічного сільського господарства в цілому, включно з садівництвом, виноградарством і т. ін. Адже вони є основою ефективного та конкурентоспроможного органічного сільського господарства й тісно пов’язані зі збереженням і сталим використанням генетичних ресурсів із погляду підтримки агробіорізноманіття (див. захід 9).

Обґрунтування

Ринок сортів, насіння та садивного матеріалу, а також племінних тварин, які були спеціально виведені та пройшли випробування для органічного сільського господарства, залишається нішевим. Приватні селекційні компанії досі не мають достатньої мотивації інвестувати в цей сектор. Водночас, для кращого використання потенціалу продуктивності важливою є достатня пропозиція високопродуктивних рослин і тварин, які були виведені та випробувані в умовах органічного сільського господарства (напр.: інакша доступність поживних речовин за рахунок відмови від певних мінеральних добрив, невикористання синтетичних хімічних засобів захисту рослин, змішані посіви замість монокультур, відсутність кормових добавок, породи комбінованого напряму продуктивності). Регламент (ЄС) 2018/848 призведе до ще більшого загострення цієї проблеми з 2037 року, оскільки згідно з його положеннями тоді спливає строк дії винятків щодо використання органічного репродуктивного матеріалу рослин і органічних тварин.

[20] Стандарти IFOAM доступні на сайті: https://www.ifoam.bio/sites/default/files/2020-09/IFOAM%20Norms%20July%202014%20Edits%202019.pdf [дата звернення 02.10.2023].

5.1.2 Захід 2: Продовжувати розвивати ринки виробничих ресурсів для органічного сільського господарства та органічного ланцюга створення вартості

Опис

З метою подальшого розвитку ринків виробничих ресурсів для органічного сільського господарства та органічного ланцюга створення вартості, спільно з учасниками з наукових, ділових, дорадчих і адміністративних кіл визначаються наявні дефіцити та гальмівні фактори, що перешкоджають кількісній доступності виробничих ресурсів відповідно до вимог Регламенту (ЄС) 2018/848. Зокрема, у форматі регулярного діалогу передбачено обговорення наступних питань:

- Які виробничі ресурси потребують подальших досліджень і розробок (напр., методи замикання регіонального колообігу поживних речовин, методи освоєння джерел поживних речовин, які до цього часу використовувалися мало або взагалі не використовувалися)?
- Яких виробничих ресурсів бракує в кількісному відношенні?
- Як можна підвищити пропозицію цих ресурсів?
- Яких конкретних заходів може вжити федеральний уряд, щоб цьому сприяти?

Нові наукові досягнення також постійно беруться до уваги з опорою на закриті та актуальні оголошення BMEL.

Мета

Метою заходу є підтримка учасників і учасниць ринку виробничих ресурсів у забезпеченні достатньої кількості високоякісних виробничих ресурсів для органічного сільського господарства та органічної харчової промисловості, які відповідають вимогам Регламенту (ЄС) 2018/848. При цьому беруться до уваги аспекти сталості та сучасні підходи до циркулярної економіки.

Обґрунтування

Органічне сільське господарство та харчова промисловість свідомо утримуються від використання численних допоміжних речовин, дозволених у конвенційному секторі (напр., синтетичних хімічних засобів захисту рослин, різноманітних добрив, добавок, засобів гігієни та догляду, технологічних добавок). Водночас, органічне виробництво та переробка також залежать від допоміжних матеріалів із погляду забезпечення або навіть підвищення врожайності, якості та продуктивності. На цьому тлі вже в минулому були розроблені інноваційні, сталі альтернативи, які зараз застосовують і в конвенційному сільському господарстві. Це дуже чітко простежується у сфері засобів захисту та зміцнення рослин. Оскільки використання хімічних засобів захисту рослин має скоротитися в усьому ЄС, компанії, що виробляють традиційні засоби захисту рослин, теж приділяють дедалі більше уваги розробці відповідних альтернатив.

На додачу йдеться також про розробку більш сталих і ресурсоощадних добрив. У секторі добрив це дуже добре видно на прикладі фосфору. Щоб у майбутньому уникнути вичерпання обмежених запасів і водночас використовувати фосфор, присутній в економічному циклі, останніми роками, в тому числі в проєктах BÖL спільно з водогосподарською галуззю, було розпочато роботу над розробкою нових технологій постачання такого необхідного біогенного елементу як фосфор шляхом переробки стічних вод і отримання продукту, дозволеного для використання в органічному виробництві[21].

Для розширення органічного сільського господарства та органічної харчової промисловості важливо розвивати виробничі ресурси, які відповідають вимогам Регламенту (ЄС) 2018/848. Зміцнення ринку виробничих ресурсів для органічного сільського господарства значною мірою слугує також розвитку

[21] Див. на сайті: https://www.nutrinet.agrarpraxisforschung.de/naehrstoffmanagement/p-versorgung-verbessern/recyclate-aus-der-klaeranlage [дата звернення 02.10.2023].

конвенційного сільського господарства (напр., через розробку нехімічних засобів зміцнення та захисту рослин або добрив (зокрема фосфору, отриманого в результаті переробки відходів)). Оскільки сегмент ринку досі залишається відносно невеликим, зазвичай дуже дорога розробка виробничих ресурсів для органічного сільського господарства та харчової промисловості часто не є економічно доцільною. Щоб задовольнити майбутній попит у достатній кількості та якості, необхідні сприятливі рамкові умови та дослідження.

5.1.3 Захід 3: Розробляти цифрові інструменти для кращого управління даними та підприємствами

Опис

Для управління підприємствами, контролю та ринків потрібно та генерується дедалі більше даних. Інноваційні підходи до цифровізації дозволяють краще фіксувати, оцінювати та цілеспрямовано використовувати їх для практичних потреб, напр., у вигляді польового журналу, для управління стадом або для оцінки та оптимізації сталості методів виробництва (зокрема, з погляду енергоефективності, використання засобів захисту рослин і добрив, водоспоживання, біорізноманіття та накопичення гумусу). Специфічні вимоги, законодавство й настанови для органічного сільського господарства вимагають спеціальних інструментів для ефективного управління даними та інформацією та підтримки ухвалення рішень. Тут теж необхідно дослідити, як можна інтегрувати й розширити наявні системи.

Важливо також уможливити функціональну сумісність наявних і майбутніх систем, особливо для даних, зібраних у рамках Інтегрованої системи управління та контролю (InVeKoS). Потрібно розкривати й використовувати потенціал безпілотних і супутникових технологій. Проте за умови, що автоматичне введення даних в інформаційні системи управління фермерськими господарствами та на інші платформи, а також подальше передавання даних контролюється самим підприємством і захищене відповідно до законодавства про захист даних.

Мета

Метою заходу є сприяння розвитку спеціальних цифрових інструментів, баз даних та інформаційних систем для підтримки учасників органічного сільського господарства та продовольчої галузі в процесах документування та ухвалення рішень. Це стосується, наприклад, захисту рослин, управління поживними речовинами, планування годівлі, управління пасовищами та тваринами, ринків, порядку контролю (простежуваності), а також розрахунку вуглецевого сліду та оцінювання сталості. При цьому потрібно розкривати й використовувати потенціал безпілотних і супутникових технологій. Необхідно брати до уваги специфічні питання органічного сільського господарства, зокрема, щоб створювати синергії задля зменшення адміністративного тягаря.

Обґрунтування

Використання цифрових технологій дає можливість більш цілеспрямовано збирати, опрацьовувати та використовувати дані для ухвалення оперативних рішень, здійснення закупівель, продажів, контролю, навчання та консультування. На сьогодні існує небагато цифрових систем консультування та управління даними, адаптованих до органічного сільського господарства, які враховують специфічні процедури, законодавство, настанови та основні ринки. Належним чином запрограмовані бази даних та інформаційні системи можуть надавати підтримку відповідним суб’єктам у найрізноманітніших сферах, наприклад, у сфері захисту рослин, управління використанням добрив, планування годівлі, управління пасовищами та тваринами, розрахунку вуглецевого сліду та оцінки сталості, ринків, а також порядку контролю та нагляду. Це також стосується даних, зібраних в рамках InVeKoS, які можуть бути використані для контролю органічних підприємств.

5.2 Сфера діяльності 2: Виробництво

Мета: Потенціал продуктивності органічного сільського господарства використовується повною мірою

Найважливішою функцією рільництва, овочівництва та плодівництва, виноградарства та хмелярства, аквакультури, бджільництва та тваринництва є виробництво високоякісних харчових продуктів з одночасним наданням якомога більшого обсягу екологічних послуг. У рамках циркулярної економіки органічне сільське господарство прагне досягти відповідної врожайності на стійкій основі, виходячи з потенціалу природних умов місцевості та виробничих можливостей, а також максимізувати екологічні показники.

Напрямок «Виробництво» має на меті надати необхідну підтримку за допомогою семи заходів для рільництва, вирощування фруктів і овочів, виноградарства та хмелярства, управління пасовищами, тваринництва, а також загального розвитку фермерських систем.

5.2.1 Захід 4: Повною мірою використовувати потенціал врожайності органічного рослинництва

Опис

З метою використання потенціалу врожайності органічного сільського господарства та її стабілізації в мінливих кліматичних умовах, результати досліджень, зокрема, щодо адаптованих до місцевості систем сівозмін, потенціалу врожайності, управління поживними речовинами та родючості ґрунту, оцінюються та готуються до використання в науковій і сільськогосподарській практиці, орієнтованій на цільові групи. Спільно з учасниками з наукових, ділових, дорадчих і адміністративних кіл на основі цього аналізу будуть визначені подальші потреби в дослідженнях для розвитку системи. Крім того, навчання та підвищення кваліфікації, а також трансфер знань будуть додатково оптимізовані за допомогою консультацій спеціалістів. Деякі з необхідних кроків тісно пов’язані з заходами 1–3 та сферою діяльності 5 «Дослідження, трансфер знань, доступність даних, інфраструктура», а отже, мають реалізовуватися за всіма напрямками.

Мета

Метою цього заходу є підвищення врожайності в органічному рослинництві при збереженні та/або розширенні переваг для довкілля та суспільних благ шляхом подальшого розвитку органічних систем виробництва та концепцій управління. При цьому необхідно забезпечити можливість інтеграції напрацювань і перенесення їх на інші форми сталого виробництва.

Обґрунтування

Органічне сільське господарство більше залежить від місцевих і природних факторів, ніж конвенційні системи землеробства, частково через відмову від використання синтетичних хімічних добрив і засобів захисту рослин (Wachendorf et al., 2022). Тому довгострокові, стабільні навіть за мінливих кліматичних умов системи сівозміни мають особливе значення і є основою для отримання високих врожаїв. Отже, важливо використовувати результати попередніх досліджень, особливо щодо адаптованих до конкретних умов систем сівозміни та їхнього постійного подальшого розвитку й оптимізації. Крім того, відмінності у врожайності та інших показниках господарської діяльності є значними в порівнянні не лише між конвенційними та органічними підприємствами, але й між підприємствами в межах органічного сільського господарства (Kuhnert & Offermann, 2023), тому управлінню підприємством слід приділяти більше уваги. У рільництві також слід враховувати і розширювати потенціал органічного сільського господарства як прихистку для біорізноманіття, пам’ятати про захист клімату та адаптацію до кліматичних змін, а також продовжувати розвивати моделі для накопичення гумусу та ґрунтозахисного землеробства.

5.2.2 Захід 5: Посилювати роль бобових культур як основи органічних систем сільського господарства

Опис

Особлива роль бобових культур як в органічному, так і в конвенційному сільському господарстві враховується шляхом підтримки поширення знань про різне значення окремих видів і форм вирощування для довгострокової сталості та продуктивності цих систем. У сфері досліджень заповнюються значні прогалини та суперечності в знаннях, насамперед коли йдеться про баланс азоту, самонесумісність бобових, взаємодію між видами та безпеку вирощування. Підтримка співпраці між практиками, промисловістю, консультантами й дослідниками сприяє подальшому розвитку систем сівозмін на основі бобових культур, а також використанню та переробці бобових. При цьому вкрай важливим є тісний зв’язок зі Стратегією вирощування білкових культур.

Мета

Мета заходу — досягти позитивного впливу на екологічні послуги, такі як захист ґрунту та збереження видів, через збільшення вирощування бобових — основи всіх систем органічного сільського господарства зі значними перспективами для конвенційного сектору — та, окрім вирощування, посилити диференційовану за цілями переробку й використання різних видів.

Обґрунтування

Вирощування бобових культур має важливе значення для довгострокових сталих і продуктивних систем органічного сільського господарства, особливо як основа для постачання азоту та підтримки родючості ґрунту. Бобові також дуже сприяють збереженню біорізноманіття і є важливою основою для органічного тваринництва та харчування. Тому більше вирощування бобових також має важливе значення для трансформації сільського господарства та харчової промисловості.

Різні види бобових і форми їх вирощування дуже різняться між собою за можливостями використання та впливом на ґрунт і систему землеробства (Wachendorf et al., 2022). Наприклад, літні зернобобові є цінними, багатими на білок товарними сільськогосподарськими культурами. Проте вони залишають у ґрунті відносно мало азоту та майже не мають позитивного впливу на властивості ґрунту. А от дрібнонасінні бобові в багаторічних кормових культурах здатні засвоювати велику кількість азоту й чинять помітний позитивний вплив на вміст гумусу та структуру ґрунту. Для різних типів працюючих або новостворюваних органічних господарств необхідно розробити індивідуальні концепції вирощування бобових культур із метою забезпечити стале та довгострокове продуктивне органічне рослинництво.

Сучасний стан знань все ще є неповним або суперечливим, зокрема в питаннях азотного режиму бобових культур і самонесумісності окремих видів або несумісності видів між собою. Необхідне цілеспрямоване визначення потреб у дослідженнях і підтримка досліджень.

Рамкові умови для систем культивації на основі бобових культур різноманітні та постійно змінюються, насамперед через зміну клімату або вимоги ринку. При необхідному та безперервному подальшому розвитку таких систем окрім короткострокової функціональності слід також враховувати аспекти збереження родючості ґрунту та довгострокової продуктивності. У цій сфері доцільною є цілеспрямована співпраця між практиками, консультантами й дослідниками. Оскільки вплив різних систем землеробства стає помітним лише через тривалий час, цей вплив необхідно оцінювати на основі наявних на даний момент знань. Підтримка довгострокових випробувань або міждисциплінарних і трансдисциплінарних довгострокових польових випробувань могла б суттєво покращити цей фундамент.

Крім того, бобові можуть стати вагомою складовою раціону на основі рослинних продуктів. Проте, крім розширення посівних площ необхідно також розробити та впровадити концепції використання, включно з необхідними етапами переробки та ланцюгами створення вартості. За рахунок широкого трансферу знань, інноваційний потенціал може зрештою бути корисним для всього аграрного сектору з погляду досягнення більшої незалежності від імпорту азотних добрив і кормів.

5.2.3 Захід 6: Поширювати інформацію про потенціал органічного управління пасовищами

Опис

З метою кращої комунікації та використання економічного й екологічного потенціалу органічного управління пасовищами в сільськогосподарській практиці, спільно з федеральними землями надаються консультації щодо наявних дорадчих програм і програм підтримки, а також щодо їх подальшого розвитку та зосередження на органічному управлінні пасовищами (сфера фінансування GAK 2B). Необхідно забезпечити взаємозв'язок із заходом 7 «Розвивати органічне тваринництво та годівлю тварин» і зі згадуваними в цьому заході економічно життєздатними моделями використання самців тварин із молочної та яєчної галузей. Особлива увага приділяється розширенню пасовищного утримання молочних корів в органічному сільському господарстві. Із цією метою необхідно посилити консультування з питань управління пасовищами, зокрема щодо сталих підходів до боротьби з присутніми на пасовищах паразитами. Для сприяння біорізноманіттю слід надавати перевагу синергії з природоохоронною діяльністю. Необхідно якомога ширше поширювати напрацювання в сільському господарстві та робити їх практично доступними.

Мета

Метою заходу є інформування про переваги органічного управління лукопасовищними угіддями та створення стимулів для переходу конвенційних пасовищних господарств до органічного виробництва. Крім того, органічні фермерські господарства повинні одержувати підтримку в управлінні лукопасовищними угіддями відповідно до їхнього потенціалу продуктивності. Окрім виробництва високоякісного органічного м'яса тварин на пасовищному утриманні як моделі використання самців тварин в органічному молочному тваринництві, що відповідає етичним вимогам тваринництва, слід також брати до уваги збільшення біорізноманіття та секвестрацію вуглецю (зберігання CO_2).

Обґрунтування

Зокрема, луки та пасовища, що інтенсивно використовуються, є одними з найбагатших на види біотопів у Німеччині. Постійні та тимчасові пасовища високо цінуються в органічному сільському господарстві. Обов'язковим є утримання тварин на землі з доступом до відкритих майданчиків, бажано пасовищне утримання, тож органічне сільське господарство передбачає використання лукопасовищних угідь, а отже, захист біорізноманіття в цьому середовищі існування. В органічному молочному тваринництві пасовищне утримання худоби є значно більш поширеним, ніж у конвенційному секторі, але, тим не менш, його слід розширювати. Багато конвенційних господарств не обізнані з перевагами органічного сільського господарства, особливо при екстенсивному використанні лукопасовищних угідь, а також мають побоювання щодо додаткових норм і контролю, зниження врожайності та вищих вимог до управління пасовищами й боротьби з паразитами.

Хоча близько 19% постійних пасовищ у Німеччині є органічними — з дуже нерівномірним регіональним розподілом — це часто не відповідає їхньому реальному потенціалу продуктивності. Годівля молочної худоби на пасовищах відповідно до її потреб вимагає спеціальних знань; управління територіями, час випасання та концепції годівлі мають бути адаптовані до потреб і вимог тварин і умов місцевості (Wachendorf et al., 2022). Щоб протидіяти втратам продуктивності при переході до органічного управління лукопасовищними угіддями та забезпечити господарства необхідними знаннями для виконання своїх зобов'язань щодо випасання худоби, необхідна підтримка в управлінні пасовищами. Слід також взяти до уваги цілі збереження біорізноманіття.

Можна також розширювати синергію між активнішим використанням пасовищ у контексті збереження ландшафту та реалізацією у своєму регіоні органічного м'яса тварин, яких утримували на пасовищах. Адже попит є: Німеччина забезпечує себе бараниною приблизно на 50%. Навіть попри вищий (98%) рівень самозабезпечення яловичиною (конвенційною та органічною), попит на високоякісну органічну яловичину місцевого виробництва є стабільно високим. Оскільки попит на органічно вироблене молоко

також зберігається, лукопасовищні угіддя залишаються привабливими для органічних молочних господарств.

5.2.4 Захід 7: Розвивати органічне тваринництво та годівлю тварин

Опис

З метою зміцнення органічного тваринництва та годівлі тварин, спільно з учасниками з наукових, ділових, дорадчих і адміністративних кіл продовжується розробка концепцій годівлі та консультаційних матеріалів для забезпечення повністю органічної годівлі. Крім того, спільно розробляються концепції економічно вигідних моделей вирощування та використання самців тварин у органічному виробництві молока та яєць. Надається підтримка на дозволені згідно з Регламентом (ЄС) 2018/848 регіональні та мобільні пункти забою, а також інвестиції в приміщення для утримання, які відповідають природним потребам тварин, і відповідні поточні додаткові витрати, пов'язані з дотриманням більш високих вимог до благополуччя тварин.

При цьому на постійній основі беруться до уваги нові наукові досягнення з опорою на закриті та актуальні оголошення BMEL. Необхідний взаємозв'язок із заходом 1 «Підтримувати розвиток селекції рослин і тварин для органічного сільського господарства», щоб забезпечити наявність придатних кормових культур для годівлі тварин відповідно до їхніх потреб і наявність відповідних ліній тварин. Одержані знання та практики, які отримали (подальший) розвиток, також мають бути доступними для використання в конвенційних сільськогосподарських системах в інтересах загального покращення благополуччя тварин.

Мета

Метою заходу є підтримка господарств у виконанні вимог Регламенту (ЄС) 2018/848 про органічну годівлю та здійснення забою тварин у щадний для тварин спосіб, за можливості без тривалого транспортування. Крім того, планується підвищити економічну цінність самців тварин в органічному виробництві молока та яєць, а також фінансово підтримати реорганізацію тваринництва.

Обґрунтування

Регламент (ЄС) 2018/848 передбачає, що органічне тваринництво має бути організоване на землі, з доступом до пасовищ або відкритих майданчиків, зі 100% органічних і з великою часткою місцевих кормів, а також із використанням витривалих і пристосованих до місцевості порід тварин. Максимальне використання власних або місцевих кормових ресурсів покращує сталість тваринництва. Годівля, орієнтована на вид і потреби тварин, також є центральним елементом міцного здоров'я, благополуччя та оптимальної продуктивності тварин (Wachendorf et al., 2022). Проте, годівля на 100% органічними кормами є проблемою для багатьох господарств. Різноманітність власних кормів у фермерському господарстві часто обмежена, а вартість кормів, особливо купованих, є значним економічним фактором.

Існує також проблема недостатньої господарської привабливості молодняка самців у молочному та яєчному виробництві, адже такі тварини мають низьку відгодівельну продуктивність, тож їхнє вирощування пов'язане з високими витратами ресурсів, і часом їх неможливо продати за ціною, яка покривала б такі витрати. Щоб виконати вимогу про те, що всі тварини органічного розведення повинні також вирощуватися органічно і в цьому самому фермерському господарстві (або в межах фермерських кооперативів), необхідна реструктуризація виробництва органічного м'яса. Починається цей процес із виведення порід подвійного призначення, придатних для особливих потреб органічного тваринництва (Захід 1, «Підтримувати розвиток селекції рослин і тварин для органічного сільського господарства»).

Забій тварин поблизу фермерського господарства набуває дедалі більшого значення в політиці та суспільстві. Він вважається особливо щадним для тварин, адже запобігає стресу в результаті транспортування, насамперед на великі відстані. З огляду на централізовані структури забою, забій тварин поблизу ферми або регіону стає дедалі складнішим, так само як і забій менших партій/меншої

кількості тварин, як це часто буває в органічному тваринництві. Після внесення в 2021 році змін до Регламенту (ЄС) № 853/2004[22] не лише м'ясні магазини, а й сільськогосподарські підприємства, які раніше не мали на це дозволу, мають можливість забивати тварин безпосередньо в господарстві, з якого тварини походять. З метою створення економічних стимулів для сільськогосподарських підприємств і регіональних, ремісничих забійних підприємств щодо частково мобільного та повністю мобільного забою, BMEL фінансує проєкти «Сприяння інноваціям у сфері мобільного забою, включно з «забоєм на пасовищі» у господарстві походження» в рамках програми сприяння інноваціям.

Іншим важливим моментом є сприяння фермерам у реорганізації тваринництва в напрямку особливо дружніх до тварин і довкілля форм господарювання. З цією метою BMEL створює федеральну програму і надає стартове фінансування в розмірі 1 млрд євро. Федеральна програма дозволяє координувати різні елементи підтримки та створювати єдину пропозицію підтримки для всіх федеральних земель. Інвестиційна підтримка ґрунтується на фактичних загальних витратах на будівництво. Основою для оцінки поточної підтримки є додаткові витрати на утримання тварин з урахуванням їхніх природних потреб, які розраховуються незалежними експертами для трьох типів утримання: На свіжому повітрі, на вигулі/пасовищі та органічне.

5.2.5 Захід 8: Продовжувати розвивати й покращувати благополуччя тварин в органічному сільському господарстві та забезпечувати його прозорість

Опис

З метою подальшого сприяння захисту тварин і їхньому благополуччю в органічному сільському господарстві, спільно з учасниками з наукових, консультативних, інспекційних кіл, практиками та управлінцями розробляються концепції для органів органічного контролю, які слугують для фіксування та оцінювання відповідних заходів. Це передбачає створення на практиці доказової системи контролю благополуччя тварин, що базується на вимогах, орієнтованих на операції (утримання та управління), та доповненнях, орієнтованих на результат (врахування показників, пов'язаних із тваринами) (March et al., 2019). Крім того, розробляються та впроваджуються на практиці протоколи випробувань, системи оцінювання та концепції навчання для інспекторів. При цьому враховуються та вдосконалюються наявні цифрові інструменти й консультаційні матеріали. Важливо стежити за тим, щоб система контролю благополуччя тварин була практичною і всі відповідні учасники могли застосовувати її з якомога меншими витратами.

Крім того, трансфер знань про захист і благополуччя тварин буде посилено за рахунок проведення практичних тренінгів і програм підтримки для органічних господарств, для тих, хто зацікавлений у переході на органічне сільське господарство, та консультантів. Спільно з федеральними землями розробляються програми підготовки та підвищення кваліфікації, а також індивідуальні та групові консультації. Впровадження концепції превентивного управління підтримується на основі даних, зібраних під час здійснення контролю.

Мета

Метою заходу є розробка найбільш ефективних, науково обґрунтованих і практичних концепцій моніторингу благополуччя тварин для органів органічного контролю та інтенсифікація трансферу знань для сприяння якості та прозорості в органічному тваринництві.

Обґрунтування

Найвищий можливий рівень благополуччя тварин є центральною метою як органічного, так і конвенційного сільського господарства; споживачі органічних продуктів розраховують на те, що

[22] Додаток III, Розділ I, Глава VIa Регламенту (ЄС) № 853/2004 Європейського Парламенту і Ради ЄС від 29 квітня 2004 року про встановлення спеціальних гігієнічних правил для харчових продуктів тваринного походження. OB L 139, 30.04.2004.

відповідного рівня досягнуто. Найважливішим фактором у досягненні такого рівня благополуччя тварин на постійній і надійній основі є оперативне та превентивне управління (Fraser, 2008). Вирішальну роль тут відіграють позиція, знання та навички насамперед власників тварин, а також ветеринарів і консультантів. Вимог і засобів контролю, орієнтованих виключно на утримання та управління, недостатньо для виявлення операційних недоліків і розробки цільових заходів. Необхідно додати елементи, орієнтовані на результат і на знаходження рішень, щоб у майбутньому краще враховувати аспекти благополуччя тварин, особливо пов'язані зі здоров'ям тварин. Це єдиний спосіб перевірити і, зрештою, гарантувати, що тварини в органічному сільському господарстві дійсно утримуються у дружній до них спосіб, тобто, що вони здорові, харчуються відповідно до їхніх потреб, можуть проявляти свою природну поведінку і почуваються комфортно.

Програми трансферу знань та обміну ними для підготовки та підвищення кваліфікації фермерів, а також всебічні, компетентні консультації, особливо щодо особливих рамкових умов для органічного тваринництва, можуть сприяти застосуванню знань на практиці та цілеспрямованому співробітництву між зацікавленими сторонами. Це може посилити роль органічного сільського господарства загалом і органічного тваринництва зокрема як в аграрному секторі, так і серед широкої громадськості.

5.2.6 Захід 9: Вдосконалювати концепції переходу для конкретних регіонів і локацій

Опис

Задля збільшення кількості органічних господарств проводяться консультації з федеральними землями щодо можливості проведення регіонального аналізу потенціалу для переходу на органічне рільництво, плодоовочівництво, виноградарство та хмелярство, а також органічне тваринництво на основі місцевих і виробничо-технічних реалій і налагодження відповідних ланцюгів створення вартості, а також щодо можливості подальшого розвитку вже наявного аналізу потенціалу та його інтеграції з планами дій федеральних земель щодо органічного сільського господарства. З іншого боку, поточні економічні показники органічного рослинництва та органічного тваринництва збирають і роблять доступними для використання в ході консультацій (щодо переходу), наприклад, для порівняння господарств. Як аналіз потенціалу регіону, так і ключові економічні показники та інформація є легкодоступними для підприємств, зацікавлених у переході, а також для дорадчих служб, для чого використовуються наявні структури, які продовжують розширюватися. Зокрема, слід підтримувати потенціал органічного сільського господарства на територіях із природоохоронним статусом за допомогою дорадництва й регіональних моделей збуту з метою розвитку синергії між природоохоронними заходами та органічним сільським господарством у регіонах. Водночас, необхідно подбати про захист комерційної таємниці та підтримання конкурентних структур як на органічному ринку, так і між органічними та конвенційними продуктами.

Мета

Мета заходу — показати конвенційним господарствам економічний потенціал переходу на органічні методи виробництва і, таким чином, полегшити їм ухвалення рішення про перехід.

Обґрунтування

Конвенційні господарства можуть ухвалити довгострокове, життєздатне рішення лише тоді, коли отримають реалістичну оцінку виробничого та ринкового потенціалу власного господарства в органічному ланцюзі створення вартості. Для цього необхідна актуальна інформація про потенціал і вимоги, пов'язані з конкретним регіоном, локацією та виробничими процесами, ключові економічні показники та інфраструктуру ланцюга створення вартості, яка вже існує або яку належить сформувати (Thimm, 2022). Отже, аналіз потенціалу конкретного регіону є основою для цільових рекомендацій щодо переходу господарства до органічного виробництва. Так звані польові школи або підтримка обміну досвідом та спільного навчання керівників органічних і конвенційних господарств можуть стати доповненням до консультування з питань переходу.

5.2.7 Захід 10: Підтримувати біологічне та генетичне різноманіття аграрного ландшафту, а також сільськогосподарських культур і свійських тварин

Опис

Щоб сприяти генетичному різноманіттю в сільському господарстві, необхідно за допомогою аналізу стану описати використовуване генетичне різноманіття (агробіорізноманіття), зокрема, актуальність і масштаби вирощування спеціальних культур і традиційних сортів сільськогосподарських культур, а також утримання місцевих порід сільськогосподарських тварин. Крім того, наявний генетичний матеріал, включно з місцевими та традиційними сортами, необхідно систематично тестувати в органічних умовах, щоб визначити потенціал для органічного вирощування. Для того, щоб зрештою мати можливість реалізовувати ці органічні продукти, спільно з учасниками з наукових, ділових, дорадчих і адміністративних кіл розробляються виробничі системи та регіональні ланцюги створення вартості. Для забезпечення можливості реалізації зазначених заходів розробляються варіанти фінансової підтримки, які узгоджуються з наявними інструментами підтримки. З метою одночасного використання потенціалу органічного сільського господарства для збереження біорізноманіття в аграрних ландшафтах, які не використовують для сільськогосподарського виробництва, необхідно розширити надання господарствам консультацій з питань охорони природи, підтримки біорізноманіття та розвитку пасовищного тваринництва. Потребують подальшого розвитку моделі збереження рідкісних видів (напр., у боротьбі з бур'янами) на відповідних територіях. Розвиток агролісових систем із широким спектром культур також сприяє агробіорізноманіттю, захисту клімату та сільському господарству, адаптованому до мінливих кліматичних умов.

Мета

Метою заходу є створення синергії між збереженням агробіорізноманіття, сприянням біорізноманіттю в сільськогосподарському ландшафті та зміцненням органічного сільського господарства та продовольчої галузі.

Обґрунтування

Збереження та стале використання генетичних ресурсів, до яких належать традиційні сорти сільськогосподарських культур і породи свійських тварин, що перебувають під загрозою зникнення, захищені різними міжнародними угодами, насамперед Міжнародною конвенцією про біологічне різноманіття (КБР, 1993) та Міжнародним договором про генетичні ресурси рослин для виробництва продовольства і ведення сільського господарства. Вирощування, розведення або переробка рідкісних генетичних ресурсів часто пов'язані з традиційними знаннями та високою відданістю справі, що має бути відображене у вартості таких особливих продуктів. Зрештою, вони слугують збереженню та розширенню агробіорізноманіття. Водночас генетичні ресурси пропонують особливий потенціал для розбудови та розширення регіональних ланцюгів створення вартості. Тут існує можливість досягти відповідного синергетичного ефекту разом із Національною стратегією збереження та підтримки різноманіття генетичних ресурсів для ведення сільського, лісового, рибного господарства та виробництва продовольства і відповідними галузевими національними програмами.

Органічне сільське господарство пропонує переваги для біорізноманіття, оскільки в ньому не використовуються синтетичні хімічні засоби захисту рослин. Тому його слід популяризувати, зокрема, на природоохоронних територіях. Попри це, в органічному землекористуванні також існують суперечливі з погляду біорізноманіття цілі. Наприклад, механічна боротьба з бур'янами також впливає на види, що потребують захисту. Для того, щоб поєднати ці суперечливі цілі та зміцнити органічне сільське господарство в контексті біорізноманіття, аспект біорізноманіття повинен бути врахований у всіх заходах з підтримки та агрономічних заходах.

Системи агролісівництва можуть бути корисним доповненням до сільськогосподарських систем землекористування, оскільки, залежно від місцевих умов, вони роблять системи більш стійкими до мінливих кліматичних умов і сприяють захисту клімату, ґрунтів і видів.

5.3 Сфера діяльності 3: Переробка та торгівля

Мета: Зміцнена переробка органічних харчових продуктів і торгівля ними

Цілеспрямоване розширення загальної площі органічних земель може бути успішним лише в тому випадку, якщо додатково вироблена органічна сировина перероблятиметься в Німеччині якомога ближче до місця виробництва зі створенням доданої вартості та реалізовуватиметься через прямий маркетинг, роздрібну торгівлю або через харчування поза домом (AHV). Багатогранність органічного сільського господарства, його продуктів та їхніх якісних характеристик вимагає наявності у переробному секторі структур, технічно та концептуально спроможних впоратися з цим великим асортиментом. Цим вимогам відповідають, зокрема, компанії, що займаються торгівлею харчовими продуктами, а також переробні підприємства середнього розміру, в яких виробництво не є повністю автоматизованим.

Харчова промисловість вже багато років перебуває під впливом значних структурних змін. За останні десятиліття кількість відповідних переробних підприємств (зокрема, у зерно-, м'ясо- та молокопереробній галузях) у багатьох регіонах скоротилася, в окремих випадках — різко. Водночас, позитивний розвиток деяких переробних підприємств та їхнього оточення свідчить про те, що поєднання органічного виробництва з ремісничими та/або середніми за розміром структурами може дати сталий імпульс для (ре)віталізації насамперед сільських територій.

Сфера діяльності «Переробка та торгівля» має на меті надати імпульс чотирьом заходам, спрямованим на зміцнення органічного ланцюга створення вартості в Німеччині в довгостроковій перспективі, як на національному, так і на регіональному рівнях, з метою розширення або створення стійких партнерських відносин на договірних засадах.

5.3.1 Захід 11: Підтримувати розвиток ланцюгів створення вартості через управління та налагодження зв'язків

Опис

З метою подальшого розвитку органічних ланцюгів створення вартості через управління та справедливе партнерство, спільно з експертами, яких ще належить призначити (як-от: відповідальні координатори на рівні федеральних земель, представники науки, адміністрації, бізнесу, асоціацій), визначається коло завдань «менеджера/менеджерки ланцюга створення вартості»[23] (WSKM). Крім того, для цієї цільової групи розробляються та впроваджуються заходи з подальшого навчання, нагляду та коучингу, а також створюються структури для налагодження зв'язків (комунікаційні та інформаційні платформи). Цей захід має бути узгоджений із заходом 24 «Структурно закріпити та методично вдосконалити трансфер знань і комунікацію в галузі досліджень».

Мета

Мета цього заходу — об'єднати компетенції для розвитку та розширення ланцюгів переробки та реалізації органічно виробленої продукції, а також через поширення знань забезпечити особам, які беруть участь в управлінні ланцюгами створення вартості, здатність успішно працювати.

Обґрунтування

Розвиток і створення ланцюгів переробки та збуту органічно вироблених продуктів є ключовими елементами в розширенні органічного сільського господарства та харчової промисловості. Вони вимагають технічних і методологічних знань і досвіду, а також міжорганізаційного розуміння процесів, щоб створити надійний і довірливий робочий рівень для всіх учасників ланцюга створення вартості та необхідну безпеку для інвестицій. Менеджерки та менеджери ланцюга створення вартості (WSKM)

[23] Термін «менеджер(ка) ланцюга створення вартості» включає такі наразі поширені професійні профілі, як розробники ланцюга створення вартості, регіональні менеджери, регіональні консультанти й менеджмент співробітництва.

виконують тут цінну роботу. Оскільки професійний профіль є відносно новим і не регламентованим, досі незрозуміло, якими компетенціями повинні володіти ці суб'єкти, за які сфери вони відповідають і які професійні кваліфікації та методологічні компетенції слід брати до уваги при відборі кандидатів. Подальше навчання для WSKM сприяє обміну інформацією з конкретних змістовних і методологічних питань, а отже, прискорює розширення ланцюгів створення вартості. Платформа знань із централізованим доступом також дозволяє в довгостроковій перспективі зберігати й поширювати інформацію та знання і дає можливість усім залученим особам користуватися ними. Крім цього в такий спосіб можна сприяти налагодженню зв'язків між різними WSKM.

5.3.2 Захід 12: Продовжувати розвивати чесне партнерство

Опис

Для того, щоб вчитися на хороших практичних прикладах, наявні зразкові угоди про співпрацю та контракти між партнерами зі створення вартості, в тому числі за межами національних кордонів, оцінюються, об'єднуються та публікуються в анонімізованому вигляді. Сюди слід включити і релевантний досвід німецького співробітництва у сфері розвитку в підтримці агроекології та відповідних ланцюгів створення вартості в сільському господарстві. Планується взаємозв'язок із заходом 11 «Підтримувати розвиток ланцюгів створення вартості через управління та налагодження зв'язків».

Мета

Мета цього заходу — доносити важливі рамкові умови для чесних партнерських відносин у ланцюгах створення вартості. Він покликаний сприяти укладанню договорів і довгостроковому та надійному структуруванню договірних відносин між партнерами зі створення вартості.

Обґрунтування

Для численних ланцюгів створення вартості в органічному сільському господарстві та харчовому секторі часто характерні довгострокові, обов'язкові до виконання партнерські відносини та договори. Вони є основою для економічних інвестицій та розвитку залучених компаній. Зокрема, в маркетингових структурах і торгових компаніях міжнародні ланцюги поставок і лінійки продуктів необхідні для збереження і розширення частки ринку в торгівлі та переробці. Економічні оператори можуть вчитися на цих наявних позитивних прикладах, а також сприяти створенню та розширенню сталих ланцюгів створення вартості та підприємств. Деякі гравці, що фігурують у прикладах найкращих практик, вже пообіцяли підтримати цей захід.

5.3.3 Захід 13: Зробити програми підтримки доступними для малих і середніх підприємств в органічному ланцюзі створення вартості

Опис

З метою висвітлення програм фінансування та можливостей для малих і середніх підприємств (МСП) по всьому органічному ланцюгу створення вартості спільно з представниками галузі надаються консультації щодо того, як можна адаптувати базу даних федерального уряду щодо підтримки, щоб зробити її зручнішою для цих підприємств. Крім того, для компаній органічного ланцюга створення вартості та їхніх консультантів буде підготовлено посібник, який, окрім інформації про органічне виробництво, міститиме базову та орієнтовану на цільові групи інформацію про порядок участі у важливих програмах підтримки для органічного ланцюга створення вартості. Щоб підтримка доходила до практиків, для яких вона призначена, організації економічного розвитку у федеральних землях, регіонах та місцевих органах влади, а також консультанти з числа галузевих фахівців і практиків, професійних об'єднань і керівництва органічних ланцюгів створення вартості регулярно отримують детальну інформацію про наявні можливості підтримки для МСП в органічному ланцюзі створення вартості і таким чином одержують підтримку у своїй роботі. З цією метою буде оцінено, наскільки можна підтримати контактних осіб, які

можуть проводити тренінги для консультантів і бути доступними в ролі первинних контактів і посередників.

Мета

Метою цього заходу є усунення перешкод у використанні федеральних, державних програм підтримки та програм підтримки ЄС для МСП, які переробляють і продають органічну продукцію по всьому ланцюгу створення вартості (або планують це робити), і, таким чином, полегшення використання таких можливостей підтримки.

Обґрунтування

Програми підтримки, доступні для МСП у сфері переробки та реалізації органічних харчових продуктів, ще не повністю використовуються учасниками галузі. Одна з причин — відсутність орієнтованої на цільову групу презентації варіантів підтримки. Цю прогалину можна усунути за допомогою подальшого розвитку наявної бази даних щодо підтримки. Крім того, надати початкового імпульсу та зменшити перешкоди може добірка процедур і варіантів використання програм підтримки, адаптованих до потреб зацікавлених учасників ланцюга створення вартості. В результаті, наявні програми підтримки та відповідна база даних стануть більш відомими та ефективно використовуватимуться. Оскільки збірка є частиною загального посібника з переробки та реалізації органічної продукції, в результаті з'являється корисний інструмент, який підтримує компанії на їхньому шляху до розширення органічного виробництва.

Ще однією причиною відсутності доступу органічних компаній до засобів підтримки є те, що організації з економічного розвитку в регіонах і муніципалітетах, а також консультанти й консультантки з професійних об'єднань, з числа промисловців і практиків або керівників ланцюгів створення вартості ще недостатньо обізнані з інтересами цієї групи стейкхолдерів. Тут ідеться про налагодження зв'язків та інформування. Моніторинг фінансування органічного сільського господарства Тюнен-Інститутом[24] може стати хорошою основою для відбору та опрацювання програм, що становлять інтерес для органічної харчової промисловості, та інформування про них консультантів за допомогою інформаційних заходів. Уже проводиться аналіз фінансової підтримки різних регіонів і ефективності інструментів фінансування органічного сільського господарства й усього ланцюга створення вартості, триває опрацювання результатів. Зараз вивчається можливість подальшого залучення Інституту управління бізнесом Тюнен-Інституту з акцентом на програмах для органічної харчової промисловості. База даних федерального уряду щодо підтримки та гаряча лінія Федерального міністерства економіки та захисту клімату також можуть слугувати основою для цієї мети. Крім того, подальший розвиток бази даних щодо підтримки може допомогти виявити потенційні прогалини у підтримці, які необхідно оцінити на наступному етапі.

5.3.4 Захід 14: Підтримувати розвиток і розширення регіональних і органічних переробних і маркетингових потужностей

Опис

З метою розвитку та розширення регіональних органічних переробних та маркетингових потужностей, витрати, понесені малими та середніми підприємствами (МСП) у зв'язку з

- первинною консультацією щодо створення органічної лінії виробництва та успішного маркетингу,

[24] Додаткову інформацію можна знайти на сайті: https://www.thuenen.de/de/fachinstitute/betriebswirtschaft/projekte/foerder-monitoring-oekologischer-landbau [дата звернення 02.10.2023].

- консультаціями щодо розробки продуктів (органічні виробники) та
- переходом підприємства на органічне виробництво

компенсуються за рахунок заходів підтримки.

Створюється мережа провідних органічних підприємств, у якій компанії виступають точками контакту для обміну досвідом та надання консультацій на професійному рівні. За підтримки бізнес-спільноти створюється та підтримується віртуальна карта учасників процесу. Мета — полегшити засновникам харчових стартапів входження в органічний сектор шляхом обміну знаннями під час таких дискусій між компаніями та налагодження контактів між собою та з досвідченими органічними підприємцями.

Мета

Метою заходу є просування та підтримка МСП, зацікавлених у переробці та реалізації органічної продукції на регіональному рівні вздовж усього ланцюга створення вартості.

Обґрунтування

Місцеві логістичні, переробні та збутові потужності мають важливе значення для розбудови регіональних органічних ланцюгів створення вартості. Однак у багатьох регіонах ці структури відсутні, що значно ускладнює розширення органічного сільського господарства. Крім того, необхідність органічної сертифікації та пов'язане з нею фінансування стримує малий і середній бізнес від входження в сектор органічної переробки. Цим застереженням і невизначеності можна протидіяти, субсидуючи первинні консультації та початкові витрати на перехід до органічного виробництва.

Переробка органічної сировини та розробка інноваційних органічних продуктів також потребують спеціальних знань і глибокого розуміння ринку. Ці специфічні знання найкраще викладають і передають ті, хто вже досяг успіху на органічному ринку. Зацікавлені практики можуть обмінюватися ідеями та вчитися один у одного в мережі провідних органічних підприємств для переробних і ремісничих компаній. Це зміцнює зв'язки між існуючими та новими підприємствами. Тут можна скористатися досвідом практичних мереж для органічного сільського господарства.[25] Водночас, мережа провідних органічних господарств дозволяє відкривати двері для зацікавлених відвідувачів в рамках акційних днів, у такий спосіб доносячи до них інформацію про переваги та привабливість органічної переробки й виробництва харчових продуктів. І тут мережа зразкових органічних сільськогосподарських підприємств[26] також пропонує план дій. Початківці та інші зацікавлені особи можуть знайти вже діючі органічні господарства за допомогою віртуальної карти учасників, яку економічні оператори можуть ефективно та швидко оновлювати завдяки змістовній близькості. Віртуальну карту учасників можна об'єднати в мережу на державному або федеральному рівні, наприклад, за допомогою платформи www.oekolandbau.de.

5.4 Сфера діяльності 4: Харчування та суспільство

Мета: Попит на органічні харчові продукти зростає

Вже визнані негативні наслідки десятків років перевищення планетарних меж для довкілля та клімату вимагають трансформації продовольчої системи. З цією метою Комісія EAT-Lancet показала, як можна забезпечити майбутньому населенню світу, яке у 2050 році становитиме 10 мільярдів людей, здорове харчування в рамках екологічних меж Землі.

[25] Для органічного сільського господарства успішно розвиваються практичні мережі «Farmer Schools» і «Stable Schools». (див., зокрема, https://www.thuenen.de/de/fachinstitute/oekologischer-landbau/arbeitsgruppen/arbeitsgruppe-tierwohl/tiergesundheit-macht-schule-die-stable-school [дата звернення 14.07.2023]).

[26] Додаткову інформацію можна знайти на сайті: https://www.oekolandbau.de/bio-im-alltag/bio-erleben/demonstrationsbetriebe-oekologischer-landbau/ [дата звернення 14.07.2023].

Дієта планетарного здоров'я значною мірою відповідає рекомендаціям Німецького товариства харчування (DGE 2022) щодо повноцінного харчування. Рекомендована кількість харчових продуктів також знаходиться в діапазоні значень, рекомендованих DGE. Результати роботи Комісії EAT-Lancet разом із іншими міжнародними дослідженнями ще раз підтверджують, що виконання рекомендацій щодо харчування однозначно сприяє зміцненню здоров'я та захисту довкілля. Необхідна трансформація в напрямку кліматичної та екологічної поведінки споживачів може бути успішною лише за умови підтримки громадян у її процесі (Willett et al., 2019; DGE, 2022). У цьому контексті також важливо, щоб громадяни були поінформовані про вплив їхнього вибору на довкілля та клімат. Це має бути зроблено прозоро та за підтримки у формі всебічної просвітницької роботи з боку федерального уряду.

Іншим ключовим фактором є значне збільшення частки органічних харчових продуктів у харчуванні поза домом, тобто як у закладах громадського харчування, таких як дитячі садки, школи, будинки для людей похилого віку, лікарні та органи державної влади, так і в особистому харчуванні, включно з кейтерингом. Оскільки в Німеччині, на відміну від Данії чи Австрії, частка органічних харчових продуктів у харчуванні поза домом є низькою, потенціал для закупівлі та споживання органічно вироблених продуктів все ще залишається не цілком використаним. Тяжіння до більшої сталості в громадському харчуванні забезпечує раціональну відправну точку для цього. Численні приклади їдалень по всій Німеччині показують, що велику частку органічних продуктів нерідко можна реалізувати практично без додаткових витрат, а отже, у соціально прийнятний спосіб[27].

Сфера діяльності «Харчування та суспільство» спрямована на підтримку п'яти заходів у царині інформування споживачів та харчування поза домом, щоб відкрити доступ до регіонального, сезонного та екологічно сталого харчування.

5.4.1 Захід 15: Далі розширювати комунікацію про «органік»

Опис

З метою інформування громадян і учасників усього ланцюга створення вартості, від виробництва та переробки до торгівлі та харчування поза домом, про додаткову суспільну цінність органічного сільського господарства й харчової промисловості та зміцнення довіри до правового регулювання й системи маркування органічних харчових продуктів розробляються та впроваджуються широкомасштабні та орієнтовані на цільові групи комунікаційні заходи, зокрема, активні інформаційні кампанії для споживачів або матеріали з відповідною аргументацією.

Мета

Метою цього заходу є надання вичерпної інформації про органічне сільське господарство та харчову промисловість, а також заповнення прогалин у знаннях на основі фактів та з орієнтацією на цільові групи. Органічне сільське господарство, органічна переробка харчових продуктів та органічне харчування також мають бути візуалізовані як одна з можливих відповідей на сучасні глобальні виклики у сфері захисту клімату, ґрунтів, видів і питної води та у тваринництві.

Обґрунтування

Наразі дослідження показують, що багатьом людям бракує необхідних знань про виробництво, виготовлення та правові рамки, в яких має функціонувати виробництво, імпорт та виготовлення органічних харчових продуктів (Zühlsdorf et al., 2023; Resius et al., 2023). Тож слід підкреслювати внесок

[27] Ось лише кілька прикладів: зокрема, їдальня Федерального міністерства праці та соціальних питань у Берліні змогла значно збільшити частку органічних продуктів до 43% до кінця 2022 року, витративши на це лише невеликі додаткові кошти — близько 6%. Громадська лікарня Хавелхьое в Берліні збільшила частку органічних продуктів на понад 40%, при цьому бюджет не зазнав змін. У їдальні Landesfinanzschule NRW у Вуппералі частка органічних продуктів становить 65% при тій самій фіксованій вартості харчування.

органічного сільського господарства у стале виробництво продовольства та його додану вартість з точки зору захисту клімату, видів, ґрунтів, тварин і питної води, а також високих стандартів утримання тварин та екосистемних послуг харчових продуктів, вироблених з дотриманням відповідних стандартів. Поінформованість про органічну якість та її впізнаваність як одного з найвищих законодавчо регульованих стандартів харчових продуктів слід підвищувати, зокрема, за допомогою європейського органічного логотипу.

5.4.2 Захід 16: Збільшити частку органічних харчових продуктів у їдальнях федеральних установ та інших закладах громадського харчування

Опис

З метою збільшення частки органічних харчових продуктів у їдальнях федеральних установ, Настанови для їдалень за місцезнаходженням федеральних установ (Настанови для їдалень) тепер передбачають доведення частки органічних харчових продуктів, що пропонуються в їдальнях, принаймні до 30% не пізніше 2030 року. Крім того, BMEL підтримуватиме в рамках консультативного проєкту ті федеральні їдальні в Берліні[28], які прагнуть довести частку органічних продуктів у своєму меню до рівня 30% або більше. На додачу до цього, BMEL, Федеральне міністерство довкілля, охорони природи, ядерної безпеки й захисту прав споживачів (BMUV) та Федеральне міністерство внутрішніх справ (BMI) / Управління закупівель BMI (BeschA) хочуть не пізніше 2025 року реалізувати загальнонаціональний пілотний проєкт, у рамках якого на основі тендеру з зацікавленими органами влади / їдальнями має бути досягнута частка органічних продуктів щонайменше 50%, відповідно до пункту VI 2.) b) Плану дій зі сталого розвитку. З метою підтримки закладів громадського харчування у збільшенні частки органічних продуктів у їхніх їдальнях, BÖL продовжуватиме надавати консультаційні послуги за допомогою таких заходів, як «BioBitte — Mehr Bio in öffentlichen Küchen» («BioBitte — Більше органічного у громадських кухнях») і «Bio kann jeder — nachhaltig essen in Kita und Schule» («Органік доступний кожному — стале харчування в дитсадках і школах»). З літа 2023 року також оприлюднені критерії маркування німецьким екологічним знаком «Блакитний ангел» у категорії «Кейтеринг для заходів та їдалень». Проводяться консультації з федеральними землями, щоб визначити, якою мірою положення Настанов для їдалень щодо частки органічних продуктів можуть бути використані як готова схема для реалізації їдальнями в земельних відомствах. До того ж, на заклади громадського харчування поширюються всі заходи підтримки в рамках заходу 17 «Спростити використання органічних харчових продуктів у закладах громадського харчування поза домом».

Мета

Метою заходу є збільшення частки органічних харчових продуктів у їдальнях федеральних установ і підтримка інших закладів громадського харчування в підвищенні цієї частки з одночасним впровадженням стандартів якості Німецького товариства харчування (Deutsche Gesellschaft für Ernährung e.V.) для громадського харчування. Крім того, BMEL прагне активно збільшувати частку органічних харчових продуктів у федеральних установах, щоб цей показник досяг 30 відсотків вже в 2027 році.

Обґрунтування

Їдальні федеральних установ є прикладом для наслідування, коли йдеться про те, щоб органічна й максимально стала, здорова, сезонна та регіональна кухня стала своєю серед широких верств населення. Велика частка органічної — так само як і велика частка рослинної їжі — в їдальнях федеральних установ демонструє іншим компаніям, що стале харчування можливе, знімає бар'єри та водночас створює

[28] Майже 20% усіх їдалень федеральних установ, на які поширюється програма заходів із забезпечення сталості, розташовані в Берліні. Як наслідок, для цієї локації розглядається окремий консультативний проєкт, у рамках якого можна буде об'єднати консультаційні можливості, а зміст спеціально адаптувати до рамкових умов їдалень федеральних установ, що знаходяться в Берліні. У пілотному проєкті BMEL, BMUV та BMI / BeschA можуть брати участь їдальні федеральних установ, розташованих в інших місцях.

відповідні структури в регіоні, де таке харчування впроваджують. У рамках програми заходів «Сталість — подальший розвиток 2021» передбачено, що до 2025 р. частка органічних харчових продуктів у їдальнях федеральних установ має становити щонайменше 20%, а в окремих їдальнях навіть не менше 50%.Чинні Настанови для їдалень федеральних установ (Настанови для їдалень) передбачають, що частка органічної їжі в їдальнях має бути збільшена принаймні до 30 відсотків не пізніше 2030 року, що також створить можливості для субсидування. На цьому ґрунтуються консультативні та пілотні проєкти BMEL, BMUV і BMI. Крім того, практичні тренінги та консультаційні послуги, які надає BMEL, мають сприяти збільшенню частки органічних продуктів на громадських кухнях.

Програма «Bio kann jeder — nachhaltig essen in Kita und Schule», яка діє з 2004 року, спрямована на те, щоб збільшити кількість органічних продуктів і забезпечити стале харчування насамперед у дитячих садках і школах. Вона орієнтована, зокрема, на тих, хто відповідає за організацію харчування, наприклад, у місцевих органах влади, керівників і працівників кухонь, а також вихователів і вчителів. На практичних семінарах демонструються можливості впровадження органічних продуктів, а також збільшення частки органічних продуктів, що вже входять до раціону харчування дітей. В лютому 2020 року кампанією «BioBitte — Mehr Bio in öffentlichen Küchen» стартувала інформаційна ініціатива. Вона пропонує довідкову інформацію та практичні рекомендації для виробників рішень у політиці та адміністрації, працівників спеціалізованих відділів та відділів закупівель, а також відповідальних за кухню, щоб сприяти зростанню частки органічних продуктів у харчуванні поза домом. Ініціатива також спрямована на муніципальний рівень, зокрема, щоб привернути увагу місцевих органів влади до теми «органіку» та підтримати їх на шляху до збільшення частки органічних продуктів у комунальних закладах громадського харчування.

5.4.3 Захід 17: Спростити використання органічних харчових продуктів у закладах громадського харчування поза домом

Опис

Заклади, які хочуть почати використовувати органічні продукти на своїй кухні або збільшити частку органічних продуктів щонайменше до 30% у грошовій вартості товарів, можуть подати заявку на фінансову підтримку для отримання консультацій та навчання персоналу через «Настанову щодо підтримки консультування закладів громадського харчування поза домом із питань збільшення використання органічних продуктів (RIBE-AHV)». Регламент щодо органічного харчування поза домом (Bio-AHVV) формулює національні правила, спеціально пристосовані до потреб органічного харчування поза домом, щодо органічного маркування та позначення, а також відповідних перевірок і сертифікації. Bio-AHVV також пропонує загальнонаціональну стандартизовану процедуру тестування для контролю вмісту органічних продуктів, а також авторитетне та стандартизоване позначення для підприємств, що працюють у сфері харчування поза домом, які хотіли б мати державне органічне маркування AHV у бронзовому, срібному та золотому кольорах[29]. Крім того, передбачається субсидування витрат на органічну сертифікацію для закладів громадського харчування на перші два роки. Використанню органічних продуктів у харчуванні поза домом додатково сприяє започаткований BMEL у 2023 році конкурс модельних регіонів «Продовольча трансформація в регіоні» («Ernährungswende in der Region»).

Мета

Мета заходу — полегшити використання органічних харчових продуктів компаніями з сертифікацією AHV. Завдяки фінансовій підтримці консультацій та сертифікації, а також позначенню органічним логотипом ресторанів, їдалень і кафетеріїв підвищиться привабливість використання органічних харчових продуктів у секторі громадського харчування.

[29] Щоб забезпечити стандартизоване та відповідне законодавству органічне маркування та позначення, наразі пропонуються інформаційні заходи для консультантів і закупівельників. Додаткова інформація доступна за посиланням: www.bio-ahv.de [дата звернення 14.07.2023].

Обґрунтування

Для того, щоб заклади громадського харчування могли рекламувати свої страви з посиланням на органічне виробництво, вони мають бути сертифіковані як органічні, а отже, підлягають контролю згідно з Законом про органічне сільське господарство[30]. Регламент щодо органічного харчування поза домом формулює правила, які є адаптованими до сектору й водночас задовольняють суспільні потреби у відповідній інформації за допомогою простих і зрозумілих правил маркування.

Тим не менш, пов'язані з сертифікацією та контролем витрати є фінансовим бар'єром на шляху до переходу, особливо для невеликих компаній, що працюють у сфері харчування поза домом. Субсидування зазначених витрат усуває цю перешкоду і підтримує заклад громадського харчування на етапі переходу, поки він не закріпиться на ринку зі своїм органічним меню. Заклади громадського харчування, які бажають здійснити перехід за допомогою консультацій і навчання персоналу, отримають додаткову фінансову підтримку через RIBE-AHV (див. Захід 18, «Покращувати консультування закладів громадського харчування поза домом, зацікавлених у переході»). Сприяння здоровому та сталому харчуванню вимагає, серед іншого, широкого діалогу та конкретних заходів для підвищення рівня переходу. Саме тому BMEL підтримує модельні проєкти, які сприяють здоровому харчуванню, орієнтованому на планетарні межі, за допомогою конкурсу модельних регіонів «Продовольча трансформація в регіоні». Важливим аспектом цього є збільшення частки органічної продукції в секторі харчування поза домом щонайменше до 30%, а також створення та розширення регіональних органічних ланцюгів створення вартості. Це стосується всіх регіонів Німеччини та всіх учасників, які роблять свій внесок у продовольчу трансформацію в регіоні. Серед них, зокрема, керівники їдалень і ресторанів, ради з питань харчування, наукові установи, підприємства роздрібної торгівлі, виробники з регіону та представниці й представники «Їстівного міста» («Essbare Stadt»).

5.4.4 Захід 18: Покращувати консультування закладів громадського харчування поза домом, зацікавлених у переході

Опис

З метою покращення консультаційних послуг для зацікавлених у переході закладів громадського харчування буде проведено аналіз поточного стану з метою визначити, як організовані нинішні регіональні консультаційні структури по всій країні, в яких регіонах і в якій формі консультаційні послуги для закладів громадського харчування потребують подальшого розширення, а також чи існує потреба в додаткових послугах, які ще не надаються. На основі аналізу буде розроблено концепцію, яка покаже, як можна задовольнити поточні та майбутні потреби в консультуванні для конкретних цільових груп і підняти їх до єдиного загальнонаціонального стандарту, враховуючи регіональні структурні відмінності. Крім того, створюється мережа діалогу для консультантів, яка сприяє підвищенню кваліфікації та обміну досвідом в рамках консультативної структури, а також забезпечує належну якість роботи консультантів. Прикладом для наслідування тут може бути підтримка дорадчої структури з питань органічного сільського господарства та садівництва.

Паралельно публікується «Настанова BMEL щодо підтримки консультування закладів громадського харчування поза домом з питань збільшення використання органічних продуктів (RIBE-AHV)».

Мета

Метою заходу є створення загальнонаціональної дорадчої структури, яка надаватиме зацікавленим у переході закладам громадського харчування поза домом високоякісні, співставні консультації, адаптовані до регіону та цільової групи.

[30] Закон про органічне сільське господарство від 07 грудня 2008 року (BGBl. I S. 2358) з останніми змінами, внесеними статтею 1 Закону від 17 серпня 2023 року (BGBl. 2023 I Nr. 219).

Обґрунтування

Впровадження органічних продуктів і збільшення їх використання може вимагати значної реструктуризації закладів громадського харчування. Щоб полегшити ці процеси реструктуризації та сприяти довгостроковому економічному впровадженню, необхідні якісні консультації для компаній, з акцентом на органічних харчових продуктах і їх безпечних, насамперед регіональних закупівлях, а також на діалозі.

Проте в країні в цілому досі замало консультантів. Крім того, регіональний розподіл і доступність кваліфікованих консультаційних центрів для закладів громадського харчування в Німеччині дуже неоднорідні та залежать від регіону. Відмінності пов'язані насамперед із регіональними особливостями та структурами, а також із різною кваліфікацією працівників консультаційних центрів. Гравцям складно орієнтуватися в нинішніх структурах.

5.4.5 Захід 19: Зміцнювати освіту у сфері виробництва та переробки органічних харчових продуктів по всьому ланцюгу створення вартості

Щоб трансформувати аграрну та продовольчу систему, а також задля забезпечення здорового та сталого харчування, поставлена мета сприяти комплексній освіті з питань харчування, зокрема, в загальноосвітніх школах. У цьому контексті молодь також можна знайомити з поняттями органічного сільського господарства та органічної продовольчої галузі. З цією метою з відповідальними зацікавленими сторонами у федеральних землях обговорюється, якою мірою можна інтегрувати практику на підприємствах органічного ланцюга створення вартості в навчальні програми загальноосвітніх шкіл. Також будуть надаватися консультації щодо того, якою мірою можна підтримати компанії цього сектору, які пропонують відповідну практику, за допомогою освітніх тренінгових програм.

Буде також розглянута можливість розробки та впровадження в органічному секторі конкурсу для професійно-технічних училищ, де здобувають професії в галузі сільського господарства та харчової промисловості, в рамках якого будуть відзначатися кращі роботи (напр., проєкти та дипломні роботи).

Для того, щоб забезпечити необхідну глибину та широту навичок переробки органічних харчових продуктів у професійно-технічних навчальних закладах, слід вивчити можливість розробляти й реалізовувати концепції та заходи за допомогою аналізу поточного стану та в робочій групі з усіма відповідальними й залученими до професійної підготовки у сфері торгівлі харчовими продуктами, щоб забезпечити належну інтеграцію особливостей переробки органічних харчових продуктів у навчальну частину дуальної професійної освіти. Крім того, відповідні програми підтримки використовуються для розробки проєктів та ініціатив, у рамках яких викладачі загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів отримують уявлення про екологічний ланцюг створення вартості.

Ці заходи реалізуються відповідно до Національного плану дій «Освіта для сталого розвитку».

Мета

Метою заходу є полегшення доступу до знань і навичок у сфері здорового та сталого харчування, органічного сільського господарства та виробництва харчових продуктів, а також створення відправної точки для молоді й викладачів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів для ознайомлення зі змістом органічного виробництва та переробки. Розуміння органічного ланцюга створення вартості має підвищити інтерес до майбутньої кар'єри в органічному сільському господарстві та органічній харчовій галузі.

Обґрунтування

Сьогодні дедалі більше людей, крім тих хто працює в сільському господарстві та харчовій промисловості, практично не пов'язані з виробництвом харчових продуктів і часто не знають про ключові аспекти здорового та раціонального харчування. Наслідком нерозуміння процесу та низької емоційної

залученості є те, що споживачі не цінують якісну їжу, а також не бажають брати участі у виробництві харчових продуктів. З точки зору органічного сільського господарства та органічної харчової галузі це означає, що якщо забезпечити можливість отримання практичного досвіду в органічних господарствах і на органічних підприємствах харчової галузі, можна показати нові перспективи та пробудити ентузіазм щодо органічно вироблених харчових продуктів. Це також може дати значний поштовх галузі в цілому.

Виробники органічних харчових продуктів також стикаються з постійною проблемою нестачі кваліфікованої робочої сили. Водночас, компанії з виробництва органічних харчових продуктів пропонують привабливі робочі місця на ринку, орієнтованому на майбутнє. Утім, досі не досліджено, якою мірою особливості переробки органічних харчових продуктів викладаються у професійно-технічних навчальних закладах.

Результати проєкту BÖL «Аналіз поточного стану та розробка варіантів дій для більшої інтеграції органічного сільського господарства в професійну освіту та професійні стандарти фермерів, садівників і виноградарів» дають стартові підходи для такого аналізу і для розробки відповідних практичних підходів. У цьому проєкті залучення професійно-технічних навчальних закладів аграрного сектору призвело до узгодження концепцій для конкретних країн з метою більшої інтеграції органічного контенту в навчання. Ключовими були визначені такі аспекти, як налагодження зв'язків між вчителями, підвищення кваліфікації та покращення забезпечення інформаційними матеріалами.[31]

У цьому напрямку BMEL може надати підтримку, передусім консультативну, а також шляхом опрацювання та надання інформаційних матеріалів для вчителів і учнів: щоб забезпечити достатній рівень викладання екологічних навичок у професійно-технічних навчальних закладах для професій, пов'язаних з виробництвом харчових продуктів, і, насамперед, покращити знання про виробництво та переробку органічних харчових продуктів по всьому ланцюгу створення вартості. Напр., Федеральний інформаційний центр сільського господарства (BZL), який є структурним підрозділом BMEL, наразі розробляє інформаційні матеріали з органічного сільського господарства, а також навчальні модулі для загальноосвітніх і професійних шкіл та інформаційні матеріали для тренерів, які проводять тренінги на підприємствах. Те саме можна зробити для всього виробництва й переробки органічних харчових продуктів по всьому ланцюгу створення вартості.

Відзначення найкращої роботи в рамках шкільного конкурсу може мотивувати молодь уважніше придивитися до органічних методів роботи.

5.5 Сфера діяльності 5: Дослідження, трансфер знань, доступність даних, інфраструктура

Мета: В інтересах трансформації аграрної та продовольчої системи відбувається розширення досліджень, трансферу знань, доступності даних та інфраструктури для органічного сільського господарства та харчової промисловості

Трансформацію аграрної та продовольчої системи необхідно підтримувати та супроводжувати дослідженнями в усіх сферах (Рис. 9). Для того, щоб розкрити весь потенціал сектору органічних харчових продуктів і сільського господарства та сприяти його розширенню, необхідні комплексні підходи, які б об'єднували та концентрували дослідницькі ресурси.

[31] Дослідження Центру компетенції органічного сільського господарства в Нижній Саксонії (https://www.oeko-komp.de/projektergebnisse/berufliche-bildung/ [дата звернення 02.10.2023]).

Рис. 9: Презентація основних напрямків досліджень для подальшого розвитку органічного сектору з метою трансформації аграрної та продовольчої системи

Джерело: BLE (2023)

Це вимагає як фундаментальних, так і прикладних досліджень, що слідують дисциплінарним, міждисциплінарним і трансдисциплінарним підходам, а також тісного практичного залучення і системних досліджень у реальних умовах по всьому ланцюгу створення вартості. Трансфер знань до органічних господарств і господарств, зацікавлених у переході на органічне виробництво, має важливе значення для налагодження зв'язків і вирішення проблем виробництва та переробки. Ці дослідження, трансфер знань, доступність даних і дослідницька інфраструктура для подальшого розвитку й розширення органічного сільського господарства та продовольчої галузі можуть мати вирішальне значення для схвалення та вмотивованості всіх зацікавлених сторін брати активну участь у переорієнтуванні системи сільського господарства й харчової промисловості.

Сфера діяльності «Дослідження, трансфер знань, доступність даних, інфраструктура» має на меті надати необхідний імпульс за допомогою наступних семи заходів і, таким чином, зробити значний внесок у подальший розвиток органічного сільського господарства та харчової галузі.

5.5.1 Захід 20: Узгоджувати стратегії та програми досліджень із органічним сільським господарством і органічною харчовою галуззю

Опис

З метою посилення фінансування досліджень у царині органічного сільського господарства та харчової галузі, а також пов'язаних із ними продовольчих систем, ця тема буде інтегрована в стратегії та програми досліджень. Сюди також входять програми пріоритетних і фундаментальних досліджень. Це супроводжується наданням необхідного фінансування для підтримки досліджень, розробок та інновацій

у згаданій сфері.

Крім того, актуальні теми досліджень визначаються та ранжуються відповідно до поточних потреб у безперервному та систематичному процесі разом із науковими колами, бізнесом, дорадчими службами та практиками. Дослідницькі потреби та їхня пріоритетність регулярно переглядаються і, за необхідності, коригуються відповідно до суспільних цілей. Це вимагає тісного узгодження з заходом 21 «Посилити відомчі наукові дослідження й розробки на федеральному рівні та підготуватися до надання консультацій із питань політики в галузі органічного сільського господарства та харчової промисловості».

Мета

Метою заходу є формування дослідницьких стратегій і програм, а також дослідницької інфраструктури у фінансовому та структурному плані таким чином, щоб вони сприяли переходу до органічного, сталого сільського господарства та продовольчої галузі.

Обґрунтування

Широке коло дослідницьких питань у органічному сільському господарстві та органічній харчовій галузі в цілому, а також у відповідній продовольчій системі має вирішуватися більш інтенсивно вздовж усього ланцюга створення вартості аж до споживання. Це вимагає цільового спрямування коштів на науково-дослідні та інноваційні проєкти, а також цілеспрямованого сприяння впровадженню інновацій на практиці (Bessai et al., 2023). Наприклад, дослідження допомагають ініціювати подальший розвиток досягнень та інновацій у виробничих системах і технологіях, а також у виробництві, переробці та реалізації органічної продукції. При цьому беруться до уваги очікування громадян і аспекти харчування.

5.5.2 Захід 21: Посилити відомчі науково-дослідні інститути BMEL на федеральному рівні та підготувати їх до надання консультацій із питань політики в галузі органічного сільського господарства та продовольчої галузі

Опис

Відомчі наукові дослідження й розробки BMEL дозволять дати відповіді на теми та питання, які є важливими для органічного сільського господарства та харчової промисловості, в контексті досягнення 30-відсоткового показника. Водночас, науково-дослідні установи BMEL забезпечені умовами та інфраструктурою для проведення досліджень, які відповідають законодавчій базі органічного виробництва й переробки та адекватно відображають органічну практику. Також створюються структури для забезпечення безперервної мережевої взаємодії між науково-дослідними установами федеральних відомств, а також із іншими відповідними науково-дослідними установами. Необхідна тісна взаємодія з заходом 20 «Узгоджувати стратегії та програми досліджень із органічним сільським господарством і органічною харчовою галуззю».

Мета

Метою цього заходу є організація та структурування науково-дослідних установ BMEL таким чином, щоб вони могли далі розвивати науково-дослідну роботу в царині органічного сільського господарства та харчової галузі в межах своїх компетенцій для надання ґрунтовних консультацій і підтримки політикам і суспільству в процесі необхідної трансформації всієї сільськогосподарської та продовольчої системи.

Обґрунтування

Науково-дослідні установи BMEL пропонують ідеальні умови для роботи над довгостроковими дослідженнями по всьому ланцюгу створення вартості органічного сільського господарства до кінцевого споживача завдяки широкому тематичному й технічному позиціонуванню та можливості налагодження зв’язків між різними галузями експертних знань. У цьому контексті вони також можуть інноваційно та на основі знань супроводжувати й аналізувати розвиток, практичну реалізацію та наслідки, пов’язані зі зміцненням органічного сільського господарства та харчового сектору. Для цього потрібен

кваліфікований персонал і відповідне випробувальне обладнання, а також структури, що забезпечують комплексну мережеву взаємодію в цій галузі.

5.5.3 Захід 22: Забезпечувати структурне зміцнення регіонального дослідницького ландшафту, розширювати коло молодих науковців і знань про органічне сільське господарство та харчову промисловість, а також посилювати інновації

Опис

З метою посилення досліджень, розробок та інновацій в органічному сільському господарстві та продовольчому секторі в Німеччині в цілому, спільно з федеральними землями та науковою спільнотою відбувається пошук рекомендацій щодо того, як можна всебічно зміцнити дослідження в органічному сільському господарстві та продовольчому секторі в університетах і земельних науково-дослідних установах і зробити їх привабливими для молодих науковців. Спільно з федеральними землями, науковцями та практиками розробляються програми зі створення регіональних контактних центрів, які надають доступ до фінансування та можливостей налагодження зв'язків із практиками. Також спільно розробляються нові моделі фінансування трансферу наукових досліджень і практик для аграріїв, малих і середніх підприємств, стартапів, супутніх проєктів, консорціумів науковців і практиків, а також формат транснаціонального обміну з питань, пов'язаних з органічним сільським господарством і продовольчим сектором.

Мета

Метою заходу є постійне закріплення досліджень та інновацій в органічному сільському господарстві та продовольчому секторі в регіональному дослідницькому ландшафті спільно з федеральними землями та науковою спільнотою.

Обґрунтування

Можна помітити, що університети мають тенденцію до скорочення прикладних практичних досліджень у аграрній сфері й не заповнюють професорські посади за напрямом органічного сільського господарстві та харчової промисловості[32]. Щоб не втратити міжнародні наукові зв'язки в цій галузі, не слід допустити стоншення дослідницького ландшафту та зменшення чисельності наступного покоління вчених. На національному та міжнародному рівнях потрібно й надалі на наукових засадах забезпечувати та поширювати наснагу на розвиток виробничих систем в органічному сільському господарстві й харчовому секторі. З метою наукового стимулювання та підтримки трансформації сільськогосподарської та продовольчої системи, знання про органічне сільське господарство та виробництво харчових продуктів, а також адекватні (практичні) дослідницькі підходи необхідно підтримувати та розвивати з урахуванням специфіки кожного регіону.

Регіональна інтеграція та довгостроковий часовий горизонт мають велике значення для дослідження трансформаційних процесів і їхнього впливу. Повинні існувати довгострокові стимули для підтримки та розвитку якісних досліджень. Крім того, потрібно, щоб результати досліджень легше і швидше втілювалися на практиці.

[32] Див. звіт за результатами семінару WITA «Для принаймні 25% органічного сільського господарства — які дослідження нам потрібні?», 07.03.2023, Фрік, доступно за посиланням: https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/_Landwirtschaft/Biologischer-Landbau/wita-workshop-ergebnisbericht.html [дата звернення 02.10.2023].

5.5.4 Захід 23: Запуск перетворень за допомогою практичних досліджень у сфері органічного виробництва та більш сталого харчування

Опис

З метою посилення практичних досліджень для подальшого розвитку органічного виробництва, переробки, обігу та споживання органічних харчових продуктів, разом із федеральними землями, науково-дослідними, консультативними службами та практиками на основі відповідного аналізу розробляються дослідницькі концепції та структури. Це включає надрегіональну мережу дослідників, а також довгострокову підтримку проєктів, генерування та збереження даних.

Мета

Метою заходу є створення структур для проведення досліджень у реальних умовах, які дозволять проводити комплексні дослідження, надавати консультації та здійснювати практичну передачу знань для подальшого розвитку органічного сільського господарства та харчової промисловості, а також для аналізу та розвитку сталості сільськогосподарських і продовольчих систем.

Обґрунтування

Виробничі системи значною мірою залежать від географічних факторів, технічних розробок, економічних і соціальних умов. Усі вони продовжують постійно розвиватися. Для того, щоб ефективно організувати дослідження в секторі органічних харчових продуктів і сільського господарства та мати можливість проводити реалістичну оцінку впливу політики, необхідно, з одного боку, створювати простір для експериментів, а з іншого — спостерігати, аналізувати та документувати розвиток подій послідовно і в довгостроковій перспективі. Близькість до ринків збуту, створення та розширення спеціалізованої інфраструктури для підготовки до реалізації або подальшої переробки продукції, а також економічні рамкові умови для справедливої та орієнтованої на громаду співпраці теж є ключовими факторами, що визначають потенціал регіону з погляду виробництва, торгівлі та споживання продовольчих товарів.

Можна створити такі експериментальні середовища або розвинути вже наявні:

- **Підприємства-виробники та переробники, включно з їхніми ланцюгами створення вартості:** У «Референтній мережі органічного сільського господарства» можна було б документувати розвиток і поширення технологій первинного виробництва в органічному сільському господарстві, а також досліджувати довгострокові питання. Отже, можна практично опрацьовувати наслідки втручань в управління господарствами, політичних дій або зміни ситуації на ринку, а також ситуативні питання щодо консультацій з питань політики, ґрунтуючись на глибокому знанні реальних виробничих систем, і систематично збирати нагально необхідні дані (Sanders et al., 2020). На інших «пілотних виробничих і переробних підприємствах» можна було б фіксувати, оцінювати та розвивати технології виробництва органічних продуктів, а також аналізувати, оцінювати й оптимізувати ланцюги створення вартості.
- **Ландшафти:** В різних сільськогосподарських районах можна створити експериментальні «ландшафтні лабораторії» для розробки практичних рішень щодо майбутніх викликів і очікувань у сфері землекористування. За допомогою органічного сільського господарства як моделі індивідуального господарства можна створити перспективний і використовуваний ландшафт. Це дозволило б прямо залучити людей до розробки міжгосподарських стратегій (агроекологічний підхід, який розуміємо як наукову дисципліну, що займається адаптацією сільського господарства до природних і кліматичних умов, циклів і місцевих потреб людини): органічне сільське господарство; концепція «людина і біосфера»: біосферні заповідники, створені за програмою «Людина і біосфера» (ЮНЕСКО, 1971) та Лімський план дій (ЮНЕСКО, 2016)).
- **Екомодельні регіони (EMP):** Що стосується сфери органічних модельних регіонів або екомодельних регіонів федеральних земель, можна створити єдиний міжземельний координаційний центр, який, окрім наукового аналізу механізмів успішного розширення органічного сільського господарства та продовольчої галузі та зміцнення ланцюгів створення вартості, надаватиме інші послуги та забезпечуватиме передавання інформації для EMP, а також розроблятиме рекомендації щодо подальшого розвитку (створення загальнонаціонального мережевого центру).

- **Регіони харчування (РХ)**: Тут аспекти, пов’язані зі сталим споживанням і здоровим харчуванням, зокрема споживанням органічних продуктів, можуть бути реалізовані та проаналізовані на регіональному рівні (наприклад, із погляду харчування поза домом і змін у суспільстві). Що стосується виробництва, то можна підтримати аналіз потенціалу регіонального поширення органічного сільського господарства, зокрема овочівництва та плодівництва, а також його оптимізацію з точки зору технології виробництва, включно з обліком та дистрибуцією, за рахунок фінансування досліджень. Крім того, нинішні прогалини в постачанні та їх причини можна також проаналізувати в контексті наявних роздрібних структур і укладених угод із метою визначення потенціалу та можливих варіантів дій. Інші напрямки досліджень можуть включати органічне вирощування та переробку олійних і зернобобових культур для споживання людиною по всьому ланцюгу створення вартості, від селекції до отримання харчових продуктів. Іншим аспектом, який слід розглянути, є впровадження в цю структуру харчової промисловості, включно з переробкою та логістикою. Конкурс BMEL для модельних регіонів «Продовольча трансформація в регіоні» («Ernährungswende in der Region»), оголошення BMEL про підтримку управління ініціалізацією переробки та маркетингу регіональних харчових продуктів, а також запланована стратегія харчування можуть бути важливими сполучними елементами в цьому відношенні.
- **Перехідні регіони**: Крім того, у т. зв. «перехідних регіонах» можна розширити економічні підходи ОМР і РХ для справедливого, прозорого та орієнтованого на спільне благо співробітництва в усьому сільськогосподарському та харчовому секторі (від виробництва до торгівлі, включно з імпортом та експортом, до прилавка магазину та до тарілки). Необхідно також враховувати аспект обліку реальних витрат (Henriks et al., 2021), так само як і аспекти сталої трансформації сільськогосподарської та продовольчої системи.

5.5.5 Захід 24: Структурно закріпити та методично вдосконалити трансфер знань і комунікацію в галузі досліджень

Опис

З метою посилення трансферу знань від досліджень у сфері органічного сільського господарства та харчової промисловості до всіх відповідних сфер, спільно з науковцями, консультантами, навчальними закладами та практиками проводиться аналіз причин відомих недоліків у трансфері знань з органічного сільського господарства та харчової промисловості до різних цільових груп, а також розробляється каталог заходів для усунення цих недоліків. Розробляються та розширюються підходи для сприяння трансферу знань із наукових досліджень в органічне сільське господарство та харчову промисловість. Спільно з федеральними землями проводяться консультації щодо того, як можна покращити трансфер знань від університетських досліджень до органічного сільського господарства та харчової промисловості, а також які структури необхідно створити для обміну науковими дослідженнями. Для цього можна використати наявні структури трансферу знань у рамках Федеральної схеми органічного сільського господарства.

Мета

Мета заходу — донести результати досліджень у сфері органічного сільського господарства та харчової промисловості до всіх суб’єктів органічного й конвенційного сільського господарства та харчової промисловості у спосіб, прийнятний для цільової групи та адаптований до їхніх потреб, з урахуванням принципів наукової комунікації.

Обґрунтування

Органічне сільське господарство та харчова промисловість висувають особливо високі вимоги до знань та навичок усіх, хто задіяний у цих сферах. Складним завданням в органічному сільському господарстві та харчовій промисловості є оптимізація врожайності з одночасним збільшенням користі для довкілля та суспільних благ, а також забезпечення високої якості продукції з одночасним обмеженням використання добавок і допоміжних речовин. Переробка органічних харчових продуктів вимагає високого рівня

кваліфікації для того, щоб стабільно виробляти найкращі продукти з часто різнорідної за своїми якостями сировини. У комунікації зі споживачами важливо, щоб громадяни цінували особливу якість органічних продуктів і могли належним чином її шанувати.

З іншого боку, існує система знань, яка виникла паралельно (наприклад, інтернет-портал www.oekolandbau.de), але не забезпечує огляду актуального стану знань з урахуванням поточних потреб. Хоча все ще існує дорадча мережа для комунікації та трансферу знань у сільському господарстві, яка отримує відповідні фахові знання та готує їх для конкретних цільових груп і передає їх як мультиплікатор, таких структур або системного підходу до трансферу знань бракує як частково для переробної продовольчої галузі, так і майже повністю для комунікації з громадянами, а також у сфері навчання та підвищення кваліфікації[33]. Щоб охопити велику цільову групу, потрібні знання та професійне використання наявних каналів комунікації.

5.5.6 Захід 25: Підтримувати викладання органічного сільського господарства та органічної харчової промисловості в вищих навчальних закладах

Опис

За допомогою аналізу поточного стану буде визначено, наскільки глибоко й широко теми органічного сільського господарства та харчової промисловості входять до навчальних програм із ветеринарної медицини, дієтології та нутриціології. Для того, щоб полегшити доступ студентів вищих навчальних закладів Німеччини до органічного сільського господарства та харчової промисловості, з федеральними землями та академічними установами / науковими колами ведуться дискусії про те, як можна системно включати викладання відповідних дисциплін у навчальні плани сільськогосподарських освітніх програм.

Мета

Метою заходу є поширення знань про органічне сільське господарство та харчову промисловість в ВНЗ, особливо на бакалаврських програмах, нарівні зі знаннями про конвенційну систему.

Обґрунтування

Проєкт BÖL «Аналіз поточного стану та розробка варіантів дій для більшої інтеграції органічного сільського господарства в професійну освіту та професійні стандарти фермерів, садівників і виноградарів» показав, що в вищих навчальних закладах в галузі сільськогосподарських і садівничих наук бракує наскрізного, обов'язкового викладання органічного сільського господарства[34]. Це є основною перешкодою для інновацій, оскільки результати органічного сільського господарства можна використовувати і в конвенційному сільському господарстві. Необхідно провести аналіз поточного стану, щоб визначити, якою мірою контент органічного сільського господарства та продовольчої галузі викладається в ВНЗ у рамках навчальних програм з ветеринарії, дієтології та нутриціології.

[33] Див. звіт за результатами семінару WITA «Для принаймні 25% органічного сільського господарства — які дослідження нам потрібні?», 07.03.2023, Фрік, доступно за посиланням: https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/_Landwirtschaft/Biologischer-Landbau/wita-workshop-ergebnisbericht.html [дата звернення 02.10.2023].

[34] Дослідження Центру компетенції органічного сільського господарства в Нижній Саксонії (https://www.oeko-komp.de/projektergebnisse/berufliche-bildung/ [дата звернення 02.10.2023]).

5.5.7 Захід 26: Покращити доступність даних про органічне сільське господарство та органічну харчову промисловість

Опис

Для того, щоб забезпечити наявність комплексної та диференційованої інформації про органічне сільське господарство та харчову промисловість, дані про сільськогосподарське виробництво, переробку та торгівлю, включно з імпортом та експортом, необхідно збирати безперервно і, наскільки це можливо, за однаковими протоколами та своєчасно надавати їх усім зацікавленим сторонам (науковцям, бізнесу, консультантам, органам влади та практикам). Водночас, необхідно подбати про захист комерційної таємниці та підтримання конкурентних структур як на органічному ринку, так і між органічними та конвенційними продуктами. Разом із представниками галузі постійно фіксуються потреби та обговорюються можливі рішення з відповідними органами влади. Зокрема, органічному сільському господарству приділяється більше уваги в загальних оглядах врожаю та плодових дерев. Проводяться консультації з федеральними землями та з органами органічного контролю, щоб визначити, наскільки органи органічного контролю, що діють у Німеччині, зможуть у майбутньому здійснювати збирання даних та інформації в контексті органічної сертифікації своїх клієнтів у стандартизованому цифровому форматі, щоб вносити ці анонімізовані дані до бази даних. При цьому обговорюється, як можна забезпечити водночас і стандартизований облік, і диференціацію за секторами в переробній галузі. З метою подальшого зміцнення ринкових позицій компаній органічної харчової промисловості також розглядаються варіанти збирання додаткових бізнес-даних, таких як кількість працівників. Також проводяться консультації з федеральними землями — в т.ч. в рамках імплементації нового Регламенту (ЄС) 2022/2379[35] — щодо того, як можна реєструвати та оприлюднювати обсяги виробництва органічної продукції тваринництва та відповідні обсяги забою. Крім того, вивчається, чи можна адаптувати добровільну мережу дослідних господарств BMEL таким чином, щоб органічні підприємства-учасники представляли основну масу органічних господарств у Німеччині, і якщо це можливо, то як це зробити. Також вивчається можливість створення мережі дослідних господарств по всьому ланцюгу створення вартості. У ході розробки стандартизованої системи сталого розвитку на європейському рівні необхідно розглянути концепцію центральної бази даних для розрахунку екологічного сліду з відповідними даними з Німеччини, включно з органічними даними. Для того, щоб виконати ці вимоги, необхідно включити наявні бази даних і мережі. Загалом, слід розглянути можливість зв'язку з розробками Національної інфраструктури дослідницьких даних (NFDI) і, зокрема, зв'язок із консорціумами NFDI FAIRagro та NFDI4BioDiversity. Вони мають бути краще пов'язані між собою та ширше використовуватися, а також необхідно використовувати інструменти, які з'явилися в результаті розвитку цифровізації в адміністративному управлінні та практиці. Наразі вивчається, якою мірою Тюнен-Інститут може відігравати тут координаційну роль.

Мета

Метою заходу є покращення доступності та якості даних про органічне виробництво та органічну харчову промисловість.

[35] Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2022/2379 від 23 листопада 2022 року про статистику сільськогосподарських ресурсів і сільськогосподарського виробництва, про внесення змін до Регламенту Комісії (ЄС) № 617/2008 і скасування Регламентів Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1165/2008, (ЄС) № 543/2009 і (ЄС) № 1185/2009 і Директиви Ради 96/16/ЄС. Офіційний вісник Європейського Союзу L 315/1, 07.02.2022.

Обґрунтування

У рамках органічного контролю вздовж усього ланцюга створення вартості збираються значні обсяги даних[36]. Їх слід використовувати диференційовано, адже вони в анонімізованій формі забезпечують важливу основу для вироблення політичних рішень, а також мають значний інформаційний потенціал для підприємств, які бажають перейти до органічного виробництва та розвиватися. Це стосується, наприклад, існуючих млинів, пекарень та інших переробних підприємств, які переробляють та продають продукцію органічного сільського господарства. Також немає достовірних даних щодо розміру наявного та потенційного ринку використання органічних харчових продуктів у секторі харчування поза домом. До того ж, здебільшого невідомо, де і в якому обсязі збираються, переробляються та реалізовуються органічні продукти. Водночас, органічні компанії мають особливе значення для відродження сільських територій, але й у цій сфері достовірних даних поки що недостатньо. Із часу створення Федеральної програми розвитку органічного сільського господарства, за необхідності, на проєктній основі здійснюється ситуаційний аналіз окремих аспектів або сегментів органічного сектору[37]. Крім того, країни проводять аналіз регіональної ситуації в рамках своєї політичної діяльності з підтримки органічного сільського господарства[38]. Зазвичай, різні дослідження не координуються (за змістом), а їхні результати не оприлюднюються в єдиному місці, а отже, не є легкодоступними. До того ж, такі дані не завжди збирають безперервно.

Аналогічно незадовільним є і стан справ із даними щодо природної врожайності, досягнутої в органічному сільському господарстві. Пул доступних і достовірних даних про природну врожайність слід негайно розширити, щоб мати змогу проводити більш ґрунтовні дискусії щодо потенціалу врожайності, фактично досягнутої врожайності та ресурсоефективності системи органічного виробництва. Крім того, учасники ринку потребують достовірних виробничих даних, щоб мати можливість орієнтувати свої господарства та ринкові стратегії на майбутнє, а також для того, щоб розширення органічного сільського господарства могло відбуватися цілеспрямовано. Зокрема, у зв’язку з цим плануються зміни в загальних дослідженнях врожаю та збиранні даних щодо плодівництва. Для овочів і чагарникових ягід обстеження вирощування та збору врожаю об’єднані; органічне виробництво враховується в даних, які публікують щорічно. У процесі створення стандартизованої загальноєвропейської системи сталого розвитку та методології, що лежить в її основі, дедалі більшого значення набуває створення на основі даних з Німеччини центральної бази даних, доступної для всіх зацікавлених сторін. Наявні на сьогодні дані ґрунтуються на загальноєвропейських показниках[39], а тому спотворюють екологічний слід продуктів із різних регіонів Німеччини, що мають різну орієнтацію. Особливо важливу роль в екологічному сліді відіграють викиди CO_2 та водний слід.

Даних про економічні аспекти органічного сільського господарства недостатньо, особливо щодо виробничих витрат на рівні господарств. У німецькій мережі дослідних господарств BMEL із середини 1990-х років включають також і балансові результати органічних господарств, і для цієї групи проводиться аналіз. За останні два господарські роки в мережі дослідних господарств було представлено близько

[36] A = компанії-виробники; B = переробні компанії; C = імпортери; E = компанії, що переробляють корми, комбікорми та кормові матеріали; H = чисто торговельні компанії. Відповідні форми компаній включають і компанії, які повністю або частково передають один чи декілька видів діяльності в сферах A, B, C або E на аутсорсинг третім особам. Існують також змішані форми, наприклад, сільськогосподарські підприємства з переробкою класифікуються як AB (див.: BLE - ökologischer Landbau - Strukturdaten zum Ökologischen Landbau in Deutschland, [дата звернення 02.10.2023]).

[37] Так, різні ситуаційні аналізи окремих аспектів органічного виробництва та органічної харчової промисловості фінансувалися і продовжують фінансуватися за рахунок дослідницького фінансування BÖL; однак, з різних причин, досліджувані аспекти, як правило, не були консолідовані в контексті моніторингу, (див.: https://www.orgprints.org/ пошук за ключовим словом «Situationsanalyse» (ситуаційний аналіз), [дата звернення 02.10.2023]).

[38] Одним із прикладів цього є проведене в Баден-Вюртемберзі дослідження «EVA — BIOBW 2030», (див.: ökologischer Landbau und Ökomarkt in Baden-Württemberg - Bio-aus-BW [дата звернення 02.10.2023]).

[39] Див.: Homepage - AGRIBALYSE® documentation (EN) і https://eplca.jrc.ec.europa.eu/LCDN/contactListEF.xhtml [дата звернення 02.10.2023].

600 органічних підприємств. Кількість органічних господарств необхідно збільшувати. Спеціалізовані органічні садівничі господарства слід включити до порівняння підприємств Zentrum für Betriebswirtschaft im Gartenbau e.V. (Центр управління бізнесом у садівництві), щоб інтегрувати ці господарства в наявні мережі компетенцій, сприяти обміну між ними та отримувати дані про економічну ситуацію в органічному садівництві.

5.6 Сфера діяльності 6: Узгоджена правова та фінансова база

Мета: Послідовно узгоджувати законодавчу та фінансову базу з метою зміцнення органічного сільського господарства та харчової промисловості

Окрім досліджень, факторами підтримки фундаментальної трансформації аграрної та продовольчої системи є також політика фінансування, регуляторні й фіскальні заходи. Вони є вираженням політичної волі та формують керівні принципи сталого розвитку органічного сільського господарства та харчової промисловості як на національному, так і на європейському рівнях. Мета полягає в тому, щоб використовувати апробовані форми співпраці між федеральним урядом і урядами земель, а також на європейському рівні для сприяння трансформації, не забуваючи при цьому про Глобальний Південь із його товарними потоками, викликами та можливостями. Чотири заходи, розроблені у сфері діяльності «Узгоджена правова та фінансова база», покликані зробити значний внесок у цю справу.

5.6.1 Захід 27: Продовжувати спрямовувати GRW та GAK на досягнення цілей сталого розвитку, захисту довкілля та клімату, а GAK — також на органічне сільське господарство та харчову промисловість.

Опис

З метою кращого узгодження спільних завдань «Покращення регіональної економічної структури» (GRW) та «Покращення аграрної структури та захисту узбережжя» (GAK) із цілями сталого розвитку, захисту довкілля та клімату, а також GAK із органічним сільським господарством і харчовою промисловістю, спільно з федеральними землями, як це передбачено коаліційною угодою, буде проводитися періодичний огляд, щоб визначити, чи відповідають чинні принципи фінансування спільних завдань зазначеним вище цілям, і наскільки можна досягти покращення.

Мета

Метою цього заходу є співпраця з федеральними землями для подальшого узгодження принципів фінансування GRW та GAK із цілями, описаними в коаліційній угоді.

Обґрунтування

GRW є центральним інструментом регіональної економічної політики в Німеччині. Підтримка в рамках GRW насамперед спрямована на промислові підприємства (включно з органічною харчовою промисловістю); підтримка сільськогосподарських підприємств не передбачена. Для того, щоб пом’якшити величезні зміни, які чекають на нас у найближчі роки, особливо у структурно слабких регіонах — не в останню чергу з огляду на необхідний перехід до кліматичної нейтральності до 2045 року, економічні наслідки енергетичної кризи та старішання населення — було реорганізовано регіональну структурну політику загалом та GRW зокрема. Федеральний і земельні міністри економіки та федеральний міністр фінансів 13 грудня 2022 року ухвалили рішення про реформування GRW. Однією з істотних змін є приділення більшої уваги регіональним ланцюгам створення вартості. Від критерію міжрегіональних продажів у ході реформування відмовилися з огляду на нові виклики та наукові висновки. У майбутньому компанії, які працюють переважно на регіональному рівні, також зможуть одержати підтримку в рамках GRW. Ця зміна покликана допомогти зміцнити регіональні ланцюги створення вартості у структурно слабких регіонах та використати потенціал для самостійного регіонального розвитку. Від цього можна відштовхуватися.

GAK є найважливішим національним інструментом підтримки ефективного, конкурентоспроможного та орієнтованого на майбутні потреби сільського й лісового господарства, захисту узбережжя та життєво важливих сільських територій. Це спільне завдання передбачає широкий спектр структурних заходів у сільському господарстві, які можуть сприяти зміцненню органічного сільського господарства та органічних ланцюгів створення вартості. Особливе значення тут має захід GAK 4.B.1.0 «Підтримка органічного сільського господарства» та захід GAK 3.A «Покращення структур переробки та реалізації сільськогосподарської продукції», які надають підтримку організаціям виробників і компаніям, що займаються переробкою та реалізацією органічної продукції. Вони мають потенціал для подальшого розвитку, особливо з точки зору спрощення та зменшення бюрократії для невеликих проєктів.

5.6.2 Захід 28: Тісніше узгоджувати САП із цілями сталого розвитку, захисту довкілля та клімату, а також органічного сільського господарства

Опис

Відповідно до цілей коаліційної угоди, розробляються пропозиції щодо того, як можна більш тісно узгодити прямі виплати в рамках першого компоненту та виплати в рамках другого компоненту САП ЄС із цілями сталого розвитку, захисту довкілля та клімату, гарантування доходів та переваги органічного сільського господарства у період підтримки після 2027 року. При цьому слід враховувати необхідну трансформацію конвенційного сільського господарства в напрямку більшої орієнтації на екологічні показники діяльності та суспільні блага. Потреба у значному спрощенні САП виявилася нагальною проблемою з огляду на досвід останніх аграрних реформ. Це пов'язано з тим, що практична реалізація аграрних субсидій ЄС стала ще складнішою. Тому САП після 2027 року має стати менш бюрократичною для господарств і органів управління. На осінь 2023 року призначена презентація концепції щодо того, як можна відповідно та з урахуванням впливу на дохід замінити прямі платежі на винагороду за кліматичні та екологічні послуги. До 2026 року мають бути розроблені програми підтримки органічного сільського господарства для покращення послуг зі збереження біорізноманіття[40].

Мета

Метою цього заходу є спільна з федеральними землями підтримка трансформації в напрямку більшої сталості, захисту клімату та довкілля, а також забезпечення доходу в сільському господарстві через майбутнє формування САП ЄС.

Обґрунтування

Перехід до більшої сталості в сільському господарстві був ініційований на європейському рівні стратегією Європейської Комісії «Від лану до столу» і знайшов своє відображення в САП ЄС. Однією з цілей САП на період 2023–2027 рр. є забезпечення підтримки та посиленню захисту довкілля та клімату. У стратегічному плані Німеччини щодо САП, який представляє національну імплементацію САП, BMEL зафіксувало показник у 30% площ під органічним сільським господарством як цільовий показник розширення для федерального уряду. У поточному періоді підтримки фінансова винагорода за здобутки сталого сільського господарства в рамках САП є більшою, ніж у минулому, як через Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (ELER, т. зв. другий компонент САП), так і через Європейський сільськогосподарський гарантійний фонд (EGFL, т. зв. перший компонент). Усі отримувачі прямих виплат за першим компонентом і виплат, прив'язаних до земельної площі та поголів'я тварин, за другим компонентом тепер мають відповідати більш суворим обов'язковим вимогам (обумовленість), щоб отримати свої субсидії в повному обсязі.

[40] Див.: Nationale Strategie zur biologischen Vielfalt 2030 — Diskussionsvorschläge des BMUV: https://dialog.bmuv.de/bmu/de/process/58604 [дата звернення 02.10.2023].

Зокрема, покращується захист водно-болотних угідь і торфовищ і забезпечується збереження екологічно цінних постійних лукопасовищних угідь. Крім того, щонайменше 23% бюджету прямих виплат витрачається на екосхеми, що створює сильніші стимули для кліматичних і екологічно чистих методів землекористування. Крім того, фінансові ресурси другого компоненту будуть значно посилені завдяки перерозподілу прямих виплат, який із часом зростатиме, що створюватиме фінансову свободу дій, зокрема, для підтримки органічного сільського господарства.

Хоча за допомогою цих заходів вже реалізуються ключові цілі стратегії «Від лану до столу», екологічні здобутки мають винагороджуватися ще більше і привабливіше. Крім того, нинішня архітектура системи надання підтримки є дуже складною для всіх учасників і потребує спрощення.

У наступному періоді підтримки важливо спиратися на це відповідно до цілей коаліційної угоди та ще краще узгодити архітектуру підтримки з метою розвитку сільського господарства, орієнтованого на охорону довкілля та суспільні блага, а також забезпечити необхідне фінансування. Особливого значення тут набуває органічне сільське господарство.

5.6.3 Захід 29: Продовжувати розвивати Регламент (ЄС) 2018/848 і створювати узгоджену національну правову базу для зміцнення сектору органічних харчових продуктів і органічного сільського господарства

Опис

З метою зробити Регламент (ЄС) 2018/848 більш практичним та орієнтованим на зростання, спільно з федеральними землями та представниками бізнесу обговорюється його подальший розвиток. Крім того, Німеччина й надалі бере активну участь у дискусіях на європейському рівні.

На додачу до цього проводяться консультації з федеральними землями та бізнес-спільнотою, щоб визначити, чи перешкоджають переходу на органічні методи ведення сільського господарства процедурні кроки, які були необхідні дотепер, і якщо так, то яким чином їх можна змінити, не ставлячи під загрозу якість органічного виробництва та переробки і не ігноруючи вимоги Регламенту (ЄС) 2018/848.

Мета

Метою заходу є сприяння подальшому розвитку Регламенту (ЄС) 2018/848, а також спільне визначення процедурних перешкод і вироблення рішень.

Обґрунтування

Ухвалений у 1991 році Регламент (ЄЕС) 2092/91[41] став першим у світі обов'язковим до виконання нормативним актом щодо органічного сільського господарства. Відтоді він постійно розвивається. Після восьми років переговорів та фази імплементації з 1 січня 2022 року набули чинності положення Регламенту (ЄС) 2018/848 і пов'язані з ним підзаконні акти. Постійний подальший розвиток Регламенту з урахуванням досвіду, отриманого від імплементації нової законодавчої бази, гарантує, що органічне сільське господарство та харчова промисловість мають практичну, науково обґрунтовану, цілеспрямовану й захищену основу для входу в органічну сферу та роботу в ній.

У рамках процесу залучення стейкхолдерів стало зрозуміло, що певні законодавчі вимоги, які також є результатом застосування горизонтального правового регулювання, сприймаються як «зайві бюрократичні перепони» та як перешкода для розширення органічного сільського господарства й виробництва харчових продуктів. Серед наведених прикладів — передбачене оцінювання сталості та

[41] Регламент Ради (ЄЕС) № 2092/91 від 24 червня 1991 року щодо органічного виробництва сільськогосподарської продукції та зазначення відповідного посилання на сільськогосподарській продукції та харчових продуктах. OB L 198/1, 22.07.1991.

маркування сталості, контроль за викидами й конкретні вимоги до МСП у переробній продовольчій галузі. Належить більш детально визначити, які саме законодавчі вимоги на різних рівнях виробництва та переробки перешкоджають розвитку органічної харчової промисловості. На цій основі згодом слід розглянути можливості усунення та зменшення серйозних «бюрократичних перешкод».

5.6.4 Захід 30: Використовувати методи органічного сільського господарства як варіант дій для країн Глобального Півдня з метою реалізації права людини на достатнє харчування

Опис

Для того, щоб краще використовувати методи органічного сільського господарства як одну з можливостей для реалізації права людини на достатнє харчування на Глобальному Півдні, в рамках співробітництва у сфері розвитку підтримуються методи виробництва та практики органічного сільського господарства, що відповідають даній місцевості. Це може сприяти досягненню низки цілей сталого розвитку (Цілі сталого розвитку ООН: зокрема, 1, 2, 3, 5, 6, 8, 15).

Мета

Мета заходу —

- створювати місцеве, різнопланове, продуктивне та стале виробництво на рівні (малих) фермерських господарств у регіонах, де особливо гостро стоїть проблема продовольчої безпеки,
- сприяти створенню доданої вартості на місцевому та регіональному рівнях та виходу на міжнародний ринок органічної продукції,
- сприяти подальшому сталому розвитку наявних систем виробництва шляхом включення в них традиційних і місцевих знань і заохочення обміну знаннями,
- розширювати можливості жінок, особливо молодих матерів, як годувальниць сім'ї,
- розвивати та пропонувати органічне сільське господарство як варіант захисту клімату, довкілля та здоров'я в контексті концепції «One Health» («Єдина охорона здоров'я») для регіонів, які особливо потерпають від дефіциту продовольства.

Обґрунтування

Одним із ключових глобальних викликів у всьому світі залишається мета побудови світу без голоду та інших форм неповноцінного харчування, а також реалізація права на достатнє харчування (FAO et al., 2021). Голод і неповноцінне харчування, поряд із конфліктами, екстремальними погодними явищами та економічними потрясіннями, зазвичай є наслідком бідності, від якої страждають як люди, що працюють на сільськогосподарських підприємствах у сільській місцевості, так і мешканці міських регіонів, які не мають доступу до землі. Занадто дорогі або недоступні виробничі ресурси, недостатні знання та відсутність доступу до інформації, невизначені рамкові умови, зокрема екстремальні погодні умови, спричинені кліматичною кризою та втратою біорізноманіття, часто призводять до низької врожайності та подальшого погіршення виробничої бази (напр., деградовані ґрунти). Агроекологічні підходи розглядаються як стратегії (FAO, 2015), які розширюють можливості для дій, прийняття та визнання сільського господарства та аграріїв у всьому світі. Важливим орієнтиром є політичні рекомендації щодо агроекологічних та інших інноваційних підходів, ухвалені Комітетом зі всесвітньої продовольчої безпеки у 2021 році[42].

[42] Див.: https://www.fao.org/fileadmin/templates/cfs/Docs2021/Documents/Policy_Recommendations_Agroecology_other_Innovations/2021_Agroecological_and_other_innovations_EN.pdf [дата звернення 02.10.2023].

ФАО класифікує органічне сільське господарство як агроекологічний підхід (FAO, 2019; GIZ, 2020), який у багатьох країнах є законодавчо визначеним і регульованим. Сертифіковане органічне сільське господарство практикується в усьому світі, в усіх агроекологічних зонах і в широкому діапазоні соціально-економічних умов. У 2021 році світовий обсяг продажів органічних продуктів становив 125 млрд євро (Willer et al., 2023). Внесок органічного сільського господарства в місцеве та регіональне виробництво в країнах неможливо конкретно оцінити з точки зору його самодостатності та потенціалу генерування доходів. Однак воно може відігравати важливу роль у боротьбі з голодом у маргіналізованих родинах дрібних фермерів (Rahmann et al., 2017). Органічне сільське господарство може посприяти наступним підходам до трансформації сільськогосподарських і продовольчих систем, необхідної для сталого забезпечення світової продовольчої безпеки:

- Підвищення врожайності сільськогосподарських культур у малих фермерських господарствах за допомогою органічних методів господарювання з дотриманням природного колообігу речовин: Методи органічного сільського господарства можуть допомогти підвищити врожайність до середнього рівня продуктивності та створити сталі виробничі системи, не вимагаючи значних обсягів зовнішніх виробничих ресурсів. Істотну роль у цьому відіграє освіта й дорадчі послуги (розбудова потенціалу) щодо методів органічного сільського господарства й агроекології.

- Інтеграція тваринництва, рибальства та аквакультури у виробничу систему, як це практикується в багатьох системах органічного сільського господарства, може сприяти подальшому підвищенню рівня врожайності та загальній ефективності господарства. Це зміцнює життєздатність сільських домогосподарств.

- Зміцнення овочівництва та дрібного тваринництва (присадибне господарство та городництво) для власного споживання у малих фермерських господарствах з використанням методів органічного сільського господарства: Багато малих фермерських господарств самостійно забезпечують себе їжею. В обійсті вирощують овочі та фрукти, а також утримують дрібну худобу. Виробництвом часто займаються жінки разом із дітьми. Навчання цих жінок методам органічного сільського господарства та захисту вирощеного у природний спосіб знижує ризики нераціонального використання пестицидів і мінеральних добрив, а також втрат продовольства та зібраного врожаю.

- Зміцнювати партнерство з харчовою промисловістю та розширювати зв’язки з міжнародними ринками: Впровадження органічного сільського господарства та виробництва харчових продуктів на практиці вимагає широких альянсів на рівних, які б збалансовували інтереси та передавали знання. При розробці відповідних стратегій і програм можна консультуватися з міжнародними асоціаціями, торговельними та місцевими неурядовими організаціями з метою спільного генерування знань у сталий спосіб, особливо разом із країнами Глобального Півдня. Було б корисно розробити більш екологічно орієнтовану модель транскордонного співробітництва. Відповідні рекомендації в цьому напрямку пропонують Звіт 14 Групи експертів високого рівня (HLPE) «Агроекологічні та інші інноваційні підходи»[43], ключова тематична стратегія BMZ «Життя без голоду — трансформація сільськогосподарських і продовольчих систем»[44] або концепція BMEL щодо Африки[45].

[43] Доступно на сайті: https://www.fao.org/3/ca5602en/ca5602en.pdf [дата звернення 02.10.2023].

[44] Див. на сайті: https://www.bmz.de/de/themen/ernaehrungssicherung [дата звернення 02.10.2023].

[45] Доступно на сайті: https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/afrika-konzept.html [дата звернення 02.10.2023].

6 Список літератури

Azarbad H (2022): Conventional vs. Organic Agriculture – Which One Promotes Better Yields and Microbial Resilience in Rapidly Changing Climates? Frontiers in Microbiology 13: 903500. doi: 10.3389/fmicb.2022.903500

Badgley C, Moghtader J, Quintero E, Zakem E, Chappell M J, Avilés-Vázquez K, Samulon A, Perfecto I (2007): Organic agriculture and the global food supply. Renewable Agriculture and Food Systems 22(2): 86-108. doi: 10.1017/S1742170507001640

BCG (2019): Die Zukunft der deutschen Landwirtschaft nachhaltig sicher. Denkanstöße und Szenarien für ökologische, ökonomische und soziale Nachhaltigkeit. Boston Consulting Group, 64 p. https://web-assets.bcg.com/7a/17/971c6d0e4fcb8067d406b8a9bb4a/die-zukunft-der-deutschen-landwirtschaft-sichern.pdf

BfN (2019): Abbau naturschädigender Subventionen und Kompensationszahlungen auf stoffliche Belastungen Ökonomische Instrumente zum Schutz der biologischen Vielfalt. Bundesamt für Naturschutz, Bonn, 61 p.

Bessai AK, Brock A, Droscha A, Jacob I, Manek G, Vogt-Kaute W, Baumann A, Beck A, Herrmann F, Jànszky B, Baumann A, Beck A, Herrmann F, Jánszky B (2023): Forschungsbedarf, Forschungsinfrastrukturen und Wissenstransfer aus Praxissicht für 30 % Öko. 16. Wissenschaftstagung Ökologischer Landbau, Schweiz, 35 p.

BLE (2023): Презентація підготована Федеральним агентством сільського господарства та продовольства для Органічної стратегії 2030.

BMEL (2017): Стратегія майбутнього органічного сільського господарства. Федеральне міністерство продовольства та сільського господарства, 99 с. https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/ZukunftsstrategieOekologischerLandbau2019.pdf?_blob=publicationFile&v=5 [дата звернення 02.10.2023]

BMEL (2022): Створення вартості в сільському господарстві. https://www.bmel-statistik.de/landwirtschaft/landwirtschaftliche-gesamtrechnung/wertschoepfung [дата звернення 02.10.2023]

BMEL (2023a): Öko-Barometer 2022. Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, 26 p. https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/oeko-barometer-2022.html [дата звернення 02.10.2023]

BMEL (2023b): Auch in Krisenzeiten: Landwirte und Lebensmittelhersteller stellen auf Öko um. Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, Pressemitteilung Nr. 94. https://www.bmel.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2023/094-oeko-strukturdaten-2022.html [дата звернення 02.10.2023]

BÖLW (2023): Branchenreport 2023 - Ökologische Lebensmittelwirtschaft. Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft e.V., Berlin, 44 p. https://www.boelw.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/Zahlen_und_Fakten/Broschuere_2023/BOELW_Branchenreport2023.pdf

BVE (2023): Jahresbericht 2022/2023. Bundesvereinigung der Deutschen Ernährungsindustrie, 84 p. https://www.bve-online.de/presse/infothek/publikationen-jahresbericht/bve-jahresbericht- ernaehrungsindustrie-2023 [дата звернення 02.10.2023]

Campbell BM, Beare DJ, Bennett EM, Hall-Spencer JM, Ingram JSI, Jaramillo F, Ortiz R, Ramankutty N, Sayer JA, Shindell D (2017): Agriculture production as a major driver of the Earth system exceeding planetary boundaries. Ecology and Society 22(4), 11 p. doi: 10.5751/ES-09595-220408

CBD (1993): Конвенція про біологічне різноманіття (Convention on Biological Diversity). ООН, 30 с. https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf

Chiriaco MV, Castaldi S, Valentin R (2022): Determining organic versus conventional food emissions to foster the transition to sustainable food systems and diets: Insights from a systematic review. Journal of Cleaner Production 380(2): 134937. doi: 10.1016/j.jclepro.2022.134937

COM (2020a): Повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді ЄС, Європейському економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів, Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року — більше місця для природи в нашому житті. Комісія ЄС, COM(2020) 380 final.

COM (2020b): Повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському економічному і

соціальному комітету та Комітету регіонів «Від лану до столу» — стратегія для справедливої, здорової та екологічно безпечної продовольчої системи (Стратегія «від лану до столу»). Комісія ЄС, COM(2020) 381 final.

COM (2021): Повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів про план дій щодо підтримки органічного виробництва. Комісія ЄС, COM(2021) 141 final.

DBV (2023): Звіт про ситуацію 2022/23. Deutscher Bauernverband e.V., Berlin, 44 p. https://www.situationsbericht.de/ [дата звернення 02.10.2023]

De Ponti T, Rijk B, van Ittersum MK (2012): The crop yield gap between organic and conventional agriculture. Agricultural Systems 108: 1-9.

DeStatis (2022): Dauergrünland nach Art der Nutzung im Zeitvergleich. https://www.destatis.de/DE/Themen/Branchen-Unternehmen/Landwirtschaft-Forstwirtschaft-Fischerei/Feldfruechte-Gruenland/Tabellen/zeitreihe-dauergruenland-nach-nutzung.html [дата звернення 02.10.2023]

DeStatis (2022a): Gemüseerhebung - Anbau und Ernte von Gemüse und Erdbeeren. Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, Fachserie 3, Reihe 3.1.3.

DGE (2022): DGE-Stellungnahme zur Einordnung der Planetary Health Diet - Planetary Health Diet und DGE-Empfehlungen haben viele Gemeinsamkeiten – Die Herausforderung bleibt die praktische Umsetzung in der Bevölkerung. Доступно за посиланням: https://www.dge.de/presse/meldungen/2022/dge-stellungnahme-zur-planetary-health-diet/ [дата звернення 02.10.2023].

Deutsche Nachhaltigkeitsstrategie (2021): Weiterentwicklung 2021, Stand: 15. Dezember 2020, Kabinettbeschluss vom 10. März 2021, Die Bundesregierung, 391 p. https://www.bundesregierung.de/resource/blob/998006/1873516/3d3b15cd92d0261e7a0bcdc8f43b7839/2021-03-10-dns-2021-finale-langfassung-nicht-barrierefrei-data.pdf?download=1) [дата звернення 02.10.2023]

EEA (2022): Trends and projections in Europe 2022. European Environment Agency, 41 p. doi: 10.2800/16646

FAO (2015): The 10 elements of agroecology. Guiding the transition to sustainable food and agricultural systems. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rom, 15 p. https://www.fao.org/3/i9037en/i9037en.pdf

FAO (2019): Agroecological and other innovative approaches. HLPE Report 14, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rom, 163 p. https://www.fao.org/3/ca5602en/ca5602en.pdf

FAO, IFAD, UNICEF, WFP, WHO (2021): The State of Food Security and Nutrition in the World 2021. Transforming food systems for food security, improved nutrition, and affordable healthy diets for all. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rom, 240 p. doi: 10.4060/cb4474en [дата звернення 02.10.2023]

Fraser D (2008): Understanding animal welfare. Acta Veterinaria Scandinavica 50 (Suppl 1): 1-7. doi: 10.1186/1751-0147-50-S1-S1

GfK (2023): Quo vadis bio? Consumer Index. GfK SE, 12 p. https://www.gfk.com/hubfs/EU%202023%20Files/Consumer%20Index/CI_02_2023.pdf

GIZ (2020): Agroecology and organic farming. Factsheet, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH, Bonn, 2 p. https://www.giz.de/en/downloads/giz2020_en_Agroecology-and-Organic-Agriculture_SV%20Nachhaltige%20Landwirtschaft.pdf

Gruber N & Galloway JN (2008): An Earth-system perspective of the global nitrogen cycle. Nature 451: 293–296. doi: 10.1038/nature06592

Hülsbergen KJ, Schmid H, Chmelikova L, Rahmann G, Paulsen HM, Köpke U (2023): Umwelt- und Klimawirkungen des ökologischen Landbaus. 1. Auflage, Weihenstephaner Schriften 16, Verlag Dr. Köster, Berlin, 102 p. ISBN 978-3-96831-035-0

Hülsbergen KJ, Schmidt H, Paulsen HM (2022): Steigerung der Ressourceneffizienz durch gesamtbetriebliche Optimierung der Pflanzen- und Milchproduktion unter Einbindung von Tierwohlaspekten. Untersuchungen in einem Netzwerk von Pilotbetrieben. Johann Heinrich von Thünen-Institutes, Braunschweig, Thünen Report 92, 540 p. doi: 10.3220/REP1646034190000

IPBES (2019): Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (Version 1). Zenodo. doi: 10.5281/zenodo.6417333

IPCC (2022): Climate Change 2022: Impacts, Adaptaion and Vulnerability. Intergovernmental panel on climate change, 3068 p. https://report.ipcc.ch/ar6/wg2/IPCC_AR6_WGII_FullReport.pdf

IPPC (2014): Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects; Contribution of Working Group 2 to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, 1132 c.

Isermeyer F, Nieberg H, Banse M, Bolte A, Christoph-Schulz IB, Dauber J, Witte T de, Dehler M, Döring R, Elsasser P, Fock HO, Focken U, Freund F, Goti L, Heidecke C, Kempf A, Koch G, Kraus G, Krause A, Kroiher F, Lasner T, Lüdtke J, Olbrich A, Osterburg B, Pelikan J, Probst WN, Rahmann G, Reiser S, Rock J, Röder N, Rüter S, Sanders J, Stelzenmüller V, Zimmermann C (2020): Auswirkungen aktueller Politikstrategien (Green Deal, Farm-to-Fork, Biodiversitätsstrategie 2030, Aktionsprogramm Insektenschutz) auf Land- und Forstwirtschaft sowie Fischerei. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, Thünen Working Paper 156, 102 p. doi:10.3220/WP1600775202000

Koalitionsvertrag 2021 – 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90 / Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP): Mehr Fortschritt wagen – Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit. Bundesregierung, 178 p. https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/gesetzesvorhaben/koalitionsvertrag-2021-1990800

Kuhnert H & Offermann F (2023): Analyse der wirtschaftlichen Lage ökologisch wirtschaftender Betriebe im Wirtschaftsjahr 2021/22. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, 7 p. https://literatur.thuenen.de/dig-bib_extern/dn066239.pdf

Kuhnert H & Devries U (2023): Flächenbezogene Förderung des ökologischen Landbaus in Deutschland im Rahmen der Gemeinsamen Agrarpolitik (GAP) in der Förderperiode 2023 bis 2027. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, 28 p. https://literatur.thuenen.de/digbib_extern/dn066263.pdf

Kusche D, Hoppe J, Hupe A, Heß J (2019): Wasserschutz. In: Leistungen des ökologischen Landbaus für Umwelt und Gesellschaft. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, Thünen Report 65: 25-55. doi: 10.3220/REP1547040572000

Lampkin N & Sanders J (2022): Policy support for organic farming in the European Union 2010-2020. Thünen Working Paper 200, Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, 133 p. doi: 10.3220/WP1663067402000

Lampkin N (2023): National CAP Strategic Plans – A Big Step on the Road to 25 % Organic. OrganicTargets4EU. https://www.organictargets.eu/post/national-cap-strategic-plans-a-big-step-on-the-road-to-25-organic, [дата звернення 02.10.2023]

Land-Data (2023): Branchenvergleich 21/22: Vergleich ökologischer mit konventioneller Bewirtschaftung. LAND-DATA GmbH, Visselhövede. https://www.landdata.de/neuigkeiten/branchenvergleich-21-22-vergleich-oeko-konv [дата звернення 02.10.2023]

March S, Haager D, Brinkmann J (2019): Tierwohl. In: Leistungen des ökologischen Landbaus für Umwelt und Gesellschaft. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, Thünen Report 65: 248-288. doi: 10.3220/REP1547040572000

Mäder P, Fliessbach A, Dubois D, Gunst L, Fried P, Niggli U (2002): Soil fertility and biodiversity in organic farming. Science 296(5573): 1694-1697.

Nieberg H, Kuhnert H, Sanders J (2011): Förderung des ökologischen Landbaus in Deutschland – Stand, Entwicklung und internationale Perspektive. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, Landbauforschung, Sonderheft Nr. 347.

Okolie CC, Danso-Abbeam G, Groupson-Paul O, Ogundeji AA (2023): Climate-Smart Agriculture Amidst Climate Change to Enhance Agricultural Production: A Bibliometric Analysis. Land 12(1), 50. doi: 10.3390/land12010050

Osterburg B & Zander K (2004): Regionale Strukturen des ökologischen Landbaus in Deutschland. Bundesforschungsanstalt für Landwirtschaft, Braunschweig, Arbeitsberichte des Bereichs Agrarökonomie, 81 p.

Pfefferle H, Hagspihl S, Clausen K (2021): Gemeinschaftsverpflegung in Deutschland – Stellenwert und Strukturen.

Ernährungs Umschau 8: M470-M483. doi: 10.4455/eu.2021.034

Ponisio LC, M'Gonigle LK, Mace KC, Palomino J, de Valpine P, Kremen C (2015): Diversification practices reduce organic to conventional yield gap. Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences 282(1799): 20141396. doi: 10.1098/rspb.2014.1396

Rahmann G, Ardakani MR, Bàrberi P, Boehm H, Canali S, Chander M, David M, Dengel L, Erisman JW, Galvis-Martinez AC, Hamm U, Kahl J, Köpke U, Kühne S, Lee SB, Løes AK, Moos JH, Neuhoff D, Nuutila JT, Oppermann R, Rembiałkowska E, Riddle J, Rasmussen IA, Shade J, Sohn SM, Tadesse M, Tashi S, Thatcher A, Uddin N, von Fragstein und Niemsdorff P, Wibe A, Wivstad M, Wenliang W, Zanoli R (2017): Organic Agriculture 3.0 is innovation with research. Organic Agric 7(3): 169-197. doi: 10.1007/s13165-016-0171-5

Rockström J, Steffen W, Noone K, Persson Å, Chapin III FS, Lambin EF, Lenton TM, Scheffer M, Folke C, Schellnhuber HJ, Nykvist B, de Wit CA, Hughes T, van der Leeuw S, Rodhe H, Sörlin S, Snyder PK, Costanza R, Svedin U, Falkenmark M, Karlberg L, Corell RW, Fabry VJ, Hansen J, Walker B, Liverman D, Richardson K, Crutzen P, Foley JA (2009): A safe operating space for humanity. Nature 461: 472-475. doi: 10.1038/461472a

Rockström J, Gupta J, Qin D, Lade SJ, Abrams JF, Andersen LS, Armstrong McKay DI, Bai X, Bala G, Bunn SE, Ciobanu D, DeClerck F, Ebi K, Gifford L, Gordon C, Hasan S, Kanie N, Lenton TM, Loriani S, Liverman DM, Mohamed A, Nakicenovic N, Obura D, Ospina D, Prodani K, Rammelt C, Sakschewski B, Scholten J, Stewart-Koster B, Tharammal T, van Vuuren D, Verburg PH, Winkelmann R, Zimm C, Bennett EM, Bringezu S, Broadgate W, Green PA, Huang L, Jacobson L, Ndehedehe C, Pedde S, Rocha J, Scheffer M, Schulte-Uebbing L, de Vries W, Xiao C, Xu C, Xu X, Zafra-Calvo N, Zhang X (2023): Safe and just Earth system boundaries. Nature 619: 102-111. doi: 10.1038/s41586-023-06083-8

Sanders J & Heß J (2019): Leistungen des ökologischen Landbaus für Umwelt und Gesellschaft. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, Thünen Report 65, 398 p. doi: 10.3220/REP1576488624000

Sanders J, Lampkin N, Liebl B (2020): Schlussbericht zum Thema: Bilanz und Impulse zur Weiterentwicklung der Zukunftsstrategie ökologischer Landbau. Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung, Bonn, 34 c. https://literatur.thuenen.de/digbib_extern/dn063159.pdf

Sanders J, Debuschewitz E, Hermanowski R, Lampkin N, Liebl B, Padel S (2023): Schlussbericht zum Thema: Ziel- und Wirkungsindikatoren zur verbesserten Steuerung der Förderpolitik des ökologischen Landbaus. Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung, Bonn, 73 c. https://orgprints.org/id/eprint/45970/ [дата звернення 02.10.2023]

Schulze-Pals L (1994): Ökonomische Analyse der Umstellung auf ökologischen Landbau. Schriftenreihe des Bundesministeriums für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, Reihe A: Angewandte Wissenschaft, Heft 436.

Seufert V, Ramankutty N, Foley JA (2012): Comparing the yields of organic and conventional agriculture. Nature 485: 229-232. doi: 10.1038/nature11069

Steffen W, Richardson K, Rockström J, Cornell SE, Fetzer I, Bennett EM, Biggs R, Carpenter SR, de Vries W, de Wit CA, Folke C, Gerten D, Heinke J, Mace GM, Persson LM, Ramanathan V, Reyers B, Sörlin S (2015): Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. Science 347(6223): 1259855. doi: 10.1126/science.1259855

Taube F & Verreet JA (2006): Endbericht: COMPASS - Vergleichende Analyse der pflanzlichen Produktion auf ökologischen und konventionellen Praxisbetrieben in Schleswig-Holstein. Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, 161 c. https://www.grassland-organicfarming.uni-kiel.de/de/pdf/COMPASS%20Endbericht.pdf

Thimm C (2022): Vor allem eine Frage des Standortes. DLG-Nachrichten 1/2022: 58-61.

Thünen-Institut (2023): Ілюстрації підготовлені Тюнен-Інститутом для Органічної Стратегії 2030.

ÜvP (2015): Übereinkommen von Paris, United Nations. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=_en

UN (2012): Sustainable Development Goals. United Nations. https://sdgs.un.org/ [дата звернення 02.10.2023]

UNCCD (1992): Konvention der Vereinten Nationen zur Bekämpfung der Desertifikation in den von Dürre und/oder Desertifikation schwer betroffenen Ländern, insbesondere in Afrika. Sekretariat der Konvention der Vereinten Nationen zur Bekämpfung der Desertifikation, Bonn, 97 p. ISBN 978-92-95043-34-3

UNESCO (1971): Man and the Biosphere Programme. United Nations Education, Culture and Science. https://en.unesco.org/mab [дата звернення 02.10.2023]

UNESCO (2016): Lima Action Plan for for UNESCO's Man and the Biosphere (MAB) Programme and its World Network of Biosphere Reserves (2016–2025). UNESCO. Paris.

Wachendorf M, Bürkert A, Grass R (2022): Ökologische Landwirtschaft. Ulmer Verlag, Stuttgart, 2. Auflage, 376 p. ISBN 978-3-8252-5527-5

Wang-Erlandsson L, Tobian A, van der Ent RJ, Fetzer I, te Wierik S, Porkka M, Staal A, Jaramillo F, Dahlmann H, Singh C, Peter Greve, Gerten D, Keys PW, Gleeson T, Cornell SE, Steffen W, Bai X, Rockström J (2022): A planetary boundary for green water. Nature Reviews Earth & Environment 3: 380–392. doi: 10.1038/s43017-022-00287-8

WBAE (2019): Zur effektiven Gestaltung der Agrarumwelt- und Klimaschutzpolitik im Rahmen der Gemeinsamen Agrarpolitik der EU nach 2020. Stellungnahme des Wissenschaftlichen Beirats für Agrarpolitik, Ernährung und gesundheitlichen Verbraucherschutz beim BMEL, Berlin, 113 p. https://www.bmel.de/DE/ministerium/organisation/beiraete/agr-veroeffentlichungen.html

WBAE (2020): Politik für eine nachhaltigere Ernährung. Gutachten des Wissenschaftlichen Beirats für Agrarpolitik, Ernährung und gesundheitlichen Verbraucherschutz beim BMEL, Berlin, 897 p. https://www.bmel.de/DE/ministerium/organisation/beiraete/agr-veroeffentlichungen.html

Weckenbrock P, Sanchez-Gellert HL und Gattinger A (2019): Klimaschutz. In: Sanders J, Heß J: Leistungen des ökologischen Landbaus für Umwelt und Gesellschaft. Johann Heinrich von Thünen-Institut, Braunschweig, Thünen Rep 65, 398 p. doi: 10.3220/REP1576488624000

Wegner C (2021): Ergebnisse der Landessortenversuche – Blaue und Weiße Lupine. Vortrag Jahrestagung der Gesellschaft zur Förderung der Lupine e.V. https://lupinenverein.de/wp-content/uploads/2021/04/2_Wegner_Sortenversuche_JT21.pdf [дата звернення 02.10.2023]

Willer H, Schlatter B, Trávníček J (2023): The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2023. FiBL, IFOAM Organics International, 358 p. https://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2023.html

Willett W, Rockström J, Loken B, Springmann M, Lang T, Vermeulen S, Garnett T, Tilman D, DeClerck F, Wood A, Jonell M, Clark M, Gordon LJ, Fanzo J, Hawkes C, Zurayk R, Rivera JA, De Vries W, Majele Sibanda L, Afshin A, Chaudhary A, Herrero M, Agustina R, Branca F, Lartey A, Fan S, Crona B, Fox E, Bignet V, Troell M, Lindahl T, Singh S, Cornell SE, Reddy KS, Narain S, Nishtar S, Murray CJL (2019): Food in the Anthropocene: the EAT-Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. Lancet 393: 447–92. doi: 10.1016/S0140-6736(18)31788- 4

Wissenschaftsrat (2023): Perspektiven der Agrar- und Ernährungswissenschaften. Positionspapier, Köln, 70 p. doi: doi.org/10.57674/vzz6-sw54

ZKL (2021): Zukunft Landwirtschaft – eine Gesamtgesellschaftliche Aufgabe. Empfehlungen der Zukunftskommission Landwirtschaft, Berlin, 160 p. https://www.bundesregierung.de/resource/blob/997532/1939908/7f01d1f39e6d5885c144e51051f6508f/2021-07-06-zukunftskommission-landwirtschaft-data.pdf?download=1

Zühlsdorf A, Kühl S, Radda D, Spiller A (2023): Grüne Marketingclaims auf Lebensmitteln: Verbraucherstudie zum Verständnis von umwelt- und klimabezogenen Werbeaussagen. Verbraucherzentrale Bundesverband e.V., Göttingen, 58 p. https://www.vzbv.de/sites/default/files/2023-03/22-01-15_Gr%C3%BCne-Marketingclaims.pdf

ВИДАВЕЦЬ
Федеральне міністерство
продовольства та сільського
господарства (BMEL)
Сектор 712a — Органічна харчова
промисловість — загальні та фундаментальні
питання, стратегії, підтримка; Національна
стратегія вирощування білкових культур
Wilhelmstraße 54
10117 Берлін
712a@bmel.bund.de

СТАНОМ НА
Листопад 2023 р.

ТЕКСТ
BMEL

ДИЗАЙН
Serviceplan Make GmbH & Co. KG, Мюнхен

ПОСИЛАННЯ НА ЗОБРАЖЕННЯ
Назва: GarkushaArt/stock.adobe.com, RM
Design/stock. adobe.com, Yana/stock.adobe.com,
Candra/stock. adobe.com, Simple
Line/stock.adobe.com, derplan13/
stock.adobe.com, Екатерина
Заносиенко/stock.adobe. com, Sell
Vector/stock.adobe.com, MuhammadZulfan/
stock.adobe.com

Ця публікація розповсюджується BMEL безкоштовно. Публікація не призначена для продажу. Її не дозволено використовувати в контексті передвиборчої реклами політичних партій або груп.

Публікацію можна завантажити з вебсайту BMEL:
www.bmel.de/publikationen

Цей матеріал перекладено українською мовою проєктом «Німецько-українська співпраця у галузі органічного сільського господарства».
© Всі права захищені
Повне чи часткове відтворення чи передача цієї публікації в будь-якій формі чи будь-якими засобами, в тому числі електронними, механічними, шляхом фотокопіювання чи запису чи у будь-який інший спосіб можливе лише за попередньої згоди авторів або видавців.

Більше інформації на сайті
www.bmel.de
@bmel
Lebensministerium
@bmel_bund